

Shlm
NORDISKA MUSEET

8xA

N.M.S.
Vägledn.
Högre Stå.
1923

AVDELNINGEN
FÖR
DE HÖGRE STÅNDEN

RUM 49—80

VÄGLEDNING

5:te — 6:te tusendet

STOCKHOLM - P. A. NORSTEDT & SÖNER

Pris kr. 1:50.

Denna vägledning

genom

Avdelningen för de högre stånden

utgör en omarbetning och utvidgning av den år 1916 tryckta vägledningen genom rummen 49—72, utarbetad av Gustaf Upmark med biträde för dräkterna av Anna Lewin. Föreliggande upplaga är redigerad av avdelningens föreståndare, amanuensen Sigurd Wallin, i samarbete med övriga vid avdelningen arbetande tjänstemän.

Vägledningar,

utgivna av Nordiska Museet.

- Nordiska Museets samtliga afdelningar.** 1 kr. 50 öre.
Führer durch die Sammlungen des Nordiska Museet.
(Ny upplaga under utgivning.)
Guide to the collections of the Northern Museum.
(Ny upplaga under utgivning.)
Svenska allmogeafdelningen, Götaland och Svealand,
af P. G. Wistrand 3:dje uppl. omarb. af N. E. Hammarstedt
och Sigurd Erixon. 1 kr.
Avdelningen för svenskt skråväsen, rum 32—33, af
S. Ambrosiani. 2 kr.
Musikafdelningen, rum 83, af H. Boivie. 25 öre.
Lappska afdelningen, rum 97—98, af N. E. Hammarstedt.
25 öre.
Jaktafdelningen, rum 99, af N. Keyland. 25 öre.
Afdelningen för eldens ekonomiska användning, rum
101—104, af S. Ambrosiani. 25 öre.
Farmaceutiska afdelningen, rum 113—114, af K. Ahlberg
och A. Kockum. 1 kr.
Afdelningen för bokhantverk, rum 115, af S. Ambrosiani.
25 öre.
Skidsamlingen, rum 36, af E. Skerfe. 60 öre.
Skansens kulturhistoriska afdelning, af Nils Keyland.
1 kr. Även på engelska (ny uppl. under utgivning) och
tyska språken.
Skansens zoologiska afdelning, af Alarik Behm. 1 kr.

Avdelningen för de högre stånden.

Avdelningen för de högre stånden innehåller föremål, som varit i bruk hos adel, präster och borgare i Sverige under tiden från nyare tidens början (1520) till våra dagar. Avdelningen är inrymd i museibyggnadens översta våning, rum 49—81, och samlingen är så ordnad, att rum med samtliga föremål, uppställda i museala grupper och i monter, monterrum, omväxla med interiörutställningar, där de lösa föremålen, huvudsakligast möbler, äro utställda mot fasta rumsinredningar från samma tid.

Rum 49. Äldre vasatiden, 1520—1600.

En herremannakultur, skild från den allmänna bondekulturen, började först under 1500-talet att framträda i Sverige. Steget från att vara bonde till att bliva herre eller frälseman var under medeltiden och ännu under 1500-talet ej stort; skillnaden i bostäder och levnadsvanor dessa båda klasser emellan var ej heller djupgående. Frälsemannen, väpnaren eller riddaren var i Sverige en rik bonde; han bodde som denne vanligen i trähus och levde av jordens avkastning. Lantprästens liv gestaltade sig väsentligen på likartat sätt.

Den herremannakultur — högre-ståndskultur — som framträdde under 1500-talet, uppbars till en början endast av konungafamiljen och några dess fränder bland stormännen samt fick sin karaktär av den beröring med det kontinentala Europa, som dessa då började få. Städernas borgerskap, som till en stor del bestod av tyskar och andra utlänningar, representerade en internationell kultur.

1—231089. Nordiska museets katalog.

Möbler. Föremål från tiden före år 1600, som varit i bruk i herremanshemmen, äro sällsynta i Sverige. En mängd i senare tider brukliga möbeltyper saknades helt och hållet, och de ersattes i stället, liksom i allmogens stugor, av anordningar tillhörande rummens fasta inredning, såsom i hertig Karls kammare å Gripsholms slott, se *interiörbilden* (nr 1), målad av Thure Cederström 1875. I möblernas liksom i många andra föremåls dekoration bibehöll sig den medeltida, gotiska stilen långt in på 1500-talet, samtidigt med att den nya tidens stil, renässansen, efter hand började göra sig gällande.

2. *Kista* av ek med skulpterad dekoration i gotisk stil och spår av målning i rött, från medeltidens slut. — 3. *Kista* av ek med rika fanerade inläggningar, engelskt arbete från 1500-talets slut, illa skadad, locket nytt. — 4. *Koffert* av korgflätning med överdrag av läder med broderier och grova järnbeslag, spanskt arbete. — Kistorna voro de viktigaste förvaringsmöblerna för kläder, vävnader och dylikt. Lättare kistor voro avsedda för packning, när man färdades från en gård till en annan. De voro vanligen ganska enkla, med sidor och lock uppdelade av listverk och målade i någon lysande färg, ofta rött, samt med familjevapen å framsidan. Tvänne dylika kistor i rum 50.

Fristående skåp voro under detta tidevarv ovanliga i övre Sverige; de som funnos voro importerade (jmf rum 50). I stället använde man skåp, inbyggda i en nisch i väggen, ofta som en del av panelen. — 5. *Skåp* av ek, som varit inbyggt i en vägnisch; sidorna, som ej voro synliga, odekorerade, dörrens fyllningar med gotiska pergamentrulleornament, järnbeslag av gotisk form, underlagda med rött tyg, spår av målad dekoration i rött, grönt och mörkblått, daterat 1558.

6. *Kabinettskåp* med rika inläggningar av flera olika träslag, huvudsakligen lönn, delvis färgad, i karaktäristiska renässansornament, från 1500-talets senare del, starkt restaurerat på 1870-talet. — 7. *Kabinettskåp*, litet, med inläggningar, skadat och ofullständigt, bl. a. saknas dörrarna, svenskt arbete från 1500-talets slut. — 8. *Kabinett* av ek med inläggningar. — Tidens praktfullaste möbler voro kabinettskåpen eller kabinetten, ett mellanting mellan skåp och kistor med en mängd småfack och lådor, som alla kunde tillslutas med de två ytterdörrarna. Dessa skåp, som dels infördes från utlandet, dels också torde hava tillverkats inom landet av inkallade konstsnickare, användes till förvaring av dyrbarare föremål, smycken, dokument och dylikt. I rummen stodo de på ställningar med fyra—sex ben, så att lådorna kommo i bekväm höjd. Liknande möbler förekommo även med klaff, som kunde nedfällas, urtypen till en senare tids sekretärer. — 9. *Skrin* av ek med järnbeslag, rödmålat, av medeltida typ. — 10. *Skrin* av medeltida typ. — 11. *Skrin* med målad dekoration i renässansstil, daterat 1562.

Husgeråd. Liksom möbler äro även husgeråd och dylika föremål från 1500-talet sällsynta i vårt land. Bevarade inventarier omtala en mängd olika slags föremål. Trä, tenn och koppar voro de vanligast förekommande materialen, och först mot slutet av tidevarvet och vid konungahovet förekommo dyrbarare saker; skedar av silver voro dock vanliga och det icke blott hos herremännen. En tysk resande omnämner, att bönderna i Östergötland i brist på banker placerade sin förmögenhet i silverskedar, av vilka somliga ägde ända till en halv tunna eller mera.

12. *Dryckesbolle* av trä, svarvad, ovanligt stor, med målad ornering av sengotisk karaktär, kring brädden 32 vapensköldar och därunder en inskrift, som anger att vapnen beteckna Peder Turesson Bielkes (död 1520) och hans frus, Karin Nilsdotters (två sparrar) anor, samt följande vers: IVSTICIA IS GESLAGEN DOT: VERITAS LIGTH IN GROTHER NOTH: FALLACIA IS GEBOREN: FIDES VNDE CHARITAS HEFFT DATT SPEER FÖRLOREN. Dessutom inskriften: 1570 Renoueret bliffueth. Sannolikt förfärdigad till Peder Turessons gravöl 1520. —

13. *Kåsa*, dryckeskärl av trä, al, med rikt utskurna horn (det ena avbrutet), målad i rött, en för denna tid karaktäristisk färg, och med tvänne i svart målade vapensköldar, Bielke och Hogenschild (riksrådet Nils Pedersson Bielke, död 1550, och Anna Clementsdotter Hogenskild, död 1591, gifta 1537). — **14.** *Kåsa* med Bielke- och Sturevapnen (rikshovmästaren Hogenskild Bielke, död 1605, son till Nils Pedersson och Anna Sture, död 1595, gifta 1569). — **15.** *Kåsa* med Horn- och Krummevapnen (den bekante sjöhjälten Claes Christersson Horn, död 1566, och Kerstin Krumme, död 1575, gifta 1551). — **16.** *Kåsa* med Keith- och Gripvapnen och initialerna H A K och F E G (Herr Anders Keith, död 1597, och Fru Elisabeth Grip, gifta 1573). — **17.** *Flaska*, »holk», av trä, björk, svarvad, målad i rött med tvänne i svart målade vapensköldar, Stjerna och Oxehufvud; ehuru det förra vapnet står heraldiskt till höger om det senare, angiva vapnen möjligen Ingrid Andersdotter Stjerna och Bo Olofsson Oxehufvud, gifta i mitten av 1500-talet eller också hennes kusin Kerstin Månsdotter Stjerna, död 1594, och dennas man Olof Andersson Oxehufvud. — **18.** *Pokal* av trä, svarvad och rödmålade med inskrift målade i svart: Drick stort än mehr i tunnan är, Bort skiwt vthi mig dijna tanckar besuär, Anno, 1535. — **19.** *Kannor*, ett par, av rödbok, laggade.

20. *Fat* av mässing, driven och punsad dekoration i gotisk stil; tillverkades i södra Tyskland, särskilt i Nürnberg, under 1400- och 1500-talen och förekommo talrikt i hela norra Europa, där de även efterbildades. — **21.** *Kannor* av tenn, gjutna med tjockt gods, i senmedeltida former; handtagen med ornering i relief.

Textilföremål. Bostaden fick under detta tidevarv en särskild prägel genom det ymniga användandet av textilföremål av en mängd olika slag: tapeter och bonader, takdrätter, bänkedynor, bänkekläden och hyenden (»jönnen»), förlåter, täcken, åkläden m. m. Det ligger i sakens natur, att dylika föremål endast till ytterst ringa antal bevarats

till vår tid. — **22.** *Vävd tapet*, framställande Kristus som uppenbarar sig för Maria; i en uppslagen bok bredvid Maria den svenska inskriften: O Gvd beholt mig i tin sons kienndom. I övre bården ätterna Stenbocks och Leijonhufvuds vapen och årtalet 1554 (Gustaf Vasas svärfader, Gustaf Olofsson Stenbock till Torpa, död 1571, och hans fru, Brita Eriksdotter Leijonhufvud, drottning Margaretas syster). Troligen vävd av en svensk »guldvävare» vid Gustaf Vasas hov. — **23.** *Täcke* av siden med applikationsbroderi, i svart och gult; fragment, användningen oviss.

Dräktbilder. För kännedomen om dräkten under detta tidevarv, oavsett järnrustningarna, är man så godt som uteslutande hänvisad till de samtida porträtten. — I Uppsala domkyrkas ägo finnas de s. k. Sturekläderna, tre fullständiga dräkter, som buros av de år 1567 mördade herrarna. — **24.** *Porträtt* av Margareta Eriksdotter (död 1536), Gustaf Vasas syster, gift 1515 med Joakim Brahe (död 1520), omgift 1525 med greve Johan av Hoya (död 1535); porträttet är en under 1600-talet utförd, nedåt tillökad och förstorad kopia efter det år 1528 av »mäster Hillebrandt» målade porträttet på Gripsholm. — **25.** *Porträtt* av en okänd prästman, målat enligt inskrift år 1599 vid 42 års ålder. — **26.** *Porträtt* av Johan III:s köpman Anders Larsson (född 1538), målat 1577. Porträttet är en gammal kopia efter ett något större original, nu i Stockholms storkyrka.

Rum 50. Tynnelsö slott, omkring 1600.

Tynnelsö slott i närheten av Strängnäs innehades under 1500-talets sista årtionden av hertig Karl (IX) av Södermanland. Slottet härstammar från medeltiden, men tillbyggdes och inreddes av hertig Karl. Taket i detta rum samt dörrarna hava varit uppsatta i Tynnelsö slott, väggar, fönster, golv och eldstad äro efterbildade efter med taket samtida original å Tynnelsö och Vadstena slott.

Genom de konstnärer och konsthantverkare från Tyskland och Nederländerna, som trädde i Vasakonungarnas tjänst, vann den nya tidens konststil, renässansstilen, efter hand insteg i Sverige, till en början just på dekorationskonstens, rums- och bostadsinredningens områden, under det att ytterarkitekturen ännu länge bibehöll medeltidens prägel.

Rummens putsade väggytor voro antingen såsom här endast vitstrukna eller också försedda med en i livliga färger målade dekoration, blomstermotiv eller en arkitektonisk, panneliknande indelning. — I timrade hus anbragtes stundom dekorativa målningar direkt på de av bilade bjälkar bestående innerväggarna. — Vid festliga tillfällen och i förnämligare rum voro väggarna behängda med vävda tapeter, som dels inköptes från utlandet, dels vävdes i Sverige (jmf nr 22, rum 49). Dylika tapeter, avsedda till prydnad av ett och samma rum bildade en följd (»suite») av fyra—åtta eller flera stycken av likartad karaktär, och kompositionerna återgävo ofta olika scener i ett historiskt eller mytologiskt händelseförlopp. Den här på innerväggen upphängda, stora *tapeten* (35) framställer Eleasars och Rebeckas möte med Isak och är vävd i slutet av 1500-talet, troligen i en syd-tysk fabrik. Den mindre *tapeten* (36) framställer drottning Zenobia knäböjande inför den romerske kejsaren Aurelianus och är vävd i början av 1600-talet. Tapeterna hängde på väggen tätt bredvid varandra och, om de ej täckte hela väggytan, ungefär i det höjdläge som den mindre tapeten; väggytans nedre del var då ofta försedd med målade dekoration med draperimotiv — dylika finnas ännu kvar på Tynnelsö — och upptill mellan tapeten och taket löpte likaledes en målade fris. Tapeterna nedtogos och medfördes packade i kistor på resorna från gård till gård. — Herremännens, liksom konungens, ständiga resor betingades av nödvändigheten att på ort och ställe förtära de »naturaper-sedlar», som utgjorde gårdarnas avkastning.

I andra rum, särskilt sådana som voro avsedda för ett mera intimt, personligt bruk, sov-kammare och dylika, men

även i större salar, funnos stundom höga paneler av trä, med kolonner, pilastrar, bågält och listverk i de av renässansens upptagna, antikiserande formerna. Denna panel, som antingen var utförd endast rent arkitektoniskt eller med inläggning av ädla träslag eller också av fur, dekorerad med målning, löpte mer än manshög kring rummets alla väggar och tjänade icke blott till dekoration och skydd mot köld och fukt, utan också andra ändamål, för vilka en senare tid nyttjade fristående möbler. Överkanten kunde användas som hylla, insänkta nischer som sängar och skåp, och kring sockeln löpte ofta en fast bänk; bevarade exempel i Kalmar och Gripsholms slott (jämför bilden från hertig Karls kammare nr 1, rum 49). Detta förklarar icke blott, att endast ett fåtal möbler äro bevarade från Vasatiden, utan även att vissa möbeltyper, stolar, sängar och skåp, endast sparsamt förekomma i tidens inventarier.

Taken voro, särskilt i tornrum och i bottenvåningar, ofta välvda och dekorerade med målning. I större rum och högre belägna våningar förekommo plana tak, dels med synliga, tätt liggande bjälkar, en kvarleva från medeltiden, dels med trossbotten och underpanel. De sistnämnda taken voro dels ruttak med ett upprepningsmönster i målning eller påspikade ribbor, dels, såsom *taket* i detta rum, behandlade som ett helt med mittparti omgivet av ramstycken och symmetriskt ordnade sidopartier, utförda i konstrikt snickeriarbete av fur eller ek, helt eller delvis målade i livliga färger. Till flera tak av denna typ, som finnas bevarade i Sverige, kunna förebilder uppvisas i de samtida italienska arkitekturböckerna. Det här uppsatta taket, av fur, som icke bär några spår av att hava varit målat, är sannolikt utfört av den tyske konstsnickaren mästare Hans Kantenitz, verksam på Tynnelsö 1602—1607. — Även de tak, som hade synliga bjälkar, voro målade, men kunde också prydas med s. k. takdrätter, stora, ofta randiga eller »sprängade» skynken, som fästades upp under bjälkarna, en

anordning som direkt sammanhänge med sättet att pryda taken i allmogehemmen.

Dörrarna voro under denna tid alltid stora enkeldörrar, dekorerade antingen som här, med inläggningar eller med snickeri av samma art som taken, ofta med bågält, pilastrar och dylikt samt målning. — De stora låsen av järn, som varit fastspikade på dörrrens insida, äro här bortbrutna. Dörrkarmarna äro kopierade från Tynnelsö.

Fönstersmygarna voro på grund av murarnas tjocklek vanligen vida djupare än i detta rum; fönstren, oftast små, hade bågar med rutor, som voro sammansatta av en mängd små, i blyspröjsar infattade glasskivor. Innanfönster funnos icke.

Eldstäderna utgjordes av öppna spisar, ofta, särskilt i mindre rum, placerade i hörn eller vid yttervägg. Härden, obetydligt höjd över golvet, bestod av tegel eller av en stenhäll, och eldstadsöppningen flankerades av ett par pilastrar, murade eller av huggen sand- eller kalksten, eller ett par konsoler, som uppbyro en som bjälklag behandlad överliggare, stundom dekorerad med målning, en inskrift eller dylikt. — I enstaka fall förekommo även kakelugnar av i mörka färger, svart eller mörkgrönt, glaserade kakel med relieförning. De primitiva eldstäderna och saknaden av innanfönster torde hava gjort, att rummen om vintern voro svåra att hålla varma.

Golven voro belagda med plattor av tegel eller kalksten eller ock, vanligast, som här, med grova, breda plankor.

Möblerna voro fåtaliga (jmf. ovan). Den för tiden utmärkande förkärleken för rika och livliga färger gjorde, att icke blott rummens tak och väggar, utan även möblerna prunkade i en rik färgprakt. Särskilt tyckes rött hava varit en ömtyckt färg. — De vanligaste förvaringsmöblerna, kistorna, förekommo av många olika slag och storlekar, enkla målade eller praktfulla, rikt utskurna eller med inlagd dekoration. Belagda med dynor kunde de även användas som sittplatser. Den ena här utställda *kistan* (37), av fur,

har å locket och sidorna en målad dekoration i renässansmönster från 1500-talet och å framsidan har något senare anbragts tvänne vapensköldar, Posse och Stake, bokstäverna N. P. A. S., årtalet 1634 och ordet: Silfwer Kista (kaptenen Nils Posse, f. 1590-talet, och Anna Stake, gifta 1620-talet). Den röda *kistan* (38), av ek, är av en något yngre typ och bär å framsidan fyra vapensköldar och årtalet 1650. Det här utställda *skåpet* (39), av ek, är av en typ, som redan under 1500-talet förekom i nordvästra Tyskland och Danmark; det härstammar från Skåne, från 1600-talets början. Jämför härmed det i gången utanför rum 49 utställda *skåpet* av samma art, av ek med rika sniderier, bl. a. bibliska figurscener, kommet från Husaby kyrka i Västergötland och troligen förfärdigat av den skånske bildhuggaren Peder Jensen Kolding under 1600-talets andra fjärdedel. — *Linnepressen* (40) av ek med inläggningar av ebenholtz och lönn från 1600-talets förra del, är av karaktäristisk holländsk typ.

Som sittplats tjänade huvudsakligen bänkar av olika slag, lösa långbänkar eller, i panelade rum, väggfasta dylika, belagda med färgrika bänkdynor, hyenden och bänkläden. Stolar omtalas i inventarierna, men voro sällsynta under 1500-talet. — 41. *Stolar*, 2 st., på sidorna om skåpet, av ek och furu med svarvade ben och kraftiga slår; å ryggarnas överstycken initialerna: A O A Å D (Axel Oxenstierna och Anna Åkesdotter Bååt, gifta 1608), härstamma från Tidö i Västmanland, 1630—40-talet. — 42. *Stol* av samma typ som föregående. — Borden voro enkla; vanligast voro långbord med lösa skivor, som vilade på bockar med utsågade profiler och mellanbalk, men även bord på fyra ben med sarg och kryss funnos (jmf. n:r 63, 64, rum 51). — 43. *Bord* av ek, skivan med fällklaffar, vilande på ett par korsställda bockar, svenskt arbete, 1640-talet.

Å väggen vid fönstret ett *porträtt* (44) av en ung okänd man, målat på ek, daterat 1630.

Rum 51. *Yngre Vasatiden, 1600—1650.*

Sverige kom under 1600-talets förra del i en allt livligare förbindelse, både krigisk och fredlig, med det kontinentala Europa, framför allt med Tyskland och Nederländerna. Den omständigheten, att städernas innevånare såväl köpmän som hantverkare till mycket stor del voro naturaliserade utlänningar spelade därvid en viktig roll. Herremanshemmen ordnades under intryck av vad man sett utomlands och möblerades med därifrån importerade föremål, vilka man också efter förmåga sökte göra efter. Former och färger undergingo härigenom betydande förändringar. Både i arkitekturen och i möblemanget framträdde renässansformerna mera bestämt; det sirliga och detaljerade efterträdes av det kraftigt markerade, på helhetsverkan beräknade. Den föregående tidens förkärlek för livliga och omväxlande färger efterträdes av en kargare och på visst sätt grövre färgsmak; i möblerna dominerade svart och de naturliga träfärgerna, ekens bruna toner, ofta i motsatsverkan mot svart. Vissa slag av textilföremål bibehöll dock den föregående tidens rika färgprakt.

Möbler. Såsom förvaringsmöbler i bostadsrum börja skåpen nu att undantränga kistorna, vilka dock fortfarande voro i bruk. Skåpet som möbeltyp är att betrakta som två eller tre på varandra placerade kistor; de äldre skåpen äro också avdelade i våningar, skilda åt genom listverk. De vanligen kraftigt profilerade fyllningarna omgivas av de för tiden karaktäristiska hopplisterna, vågiga lister utförda i svart trä. — **50.** *Skåp* av ek och svartbetsad björk, med hopplister och två par dörrar. — **51.** *Skåp* av ek och svartbetsat trä, med kolonnindlad fasad, hopplister och ett par dörrar, representerar en yngre typ; båda svenska arbeten.

De egentliga praktmöblerna voro även under detta tidevarv kabinetten eller kabinettskåpen. De dyrbaraste, de s. k. konstskåpen, tillverkades i Italien och södra Tysk-

land. Kabinettskåpen utfördes nu vanligen i ebenholtz eller svartbetsat trä med inläggningar och fyllningar av olika material, graverat elfenben, sköldpadd, halvädalstenar (lapis lazuli m. fl.), silver, tenn etc. och även utan dylika prydnader. De användes till förvaring av allehanda smärre föremål, kuriositeter — museisamlingarnas föregångare — dyrbarheter, nipper, spetsar och dylikt; för samma ändamål användes lådor och skrin av olika storlek och rikedom i utstyrelsen.

52. *Kabinettskåp* av svartat trä (blindträ av ek och fur, fanér av bok) med hopplister, snidade orneringar och tennfyllningar med inläggningar av brunt trä. — **53.** *Kabinettskåp*, mindre, av svartad ek med fyllningar av ben med graverade figurscener, å dörrarna skapelsehistorien och syndafallet, å lådorna i det inre scener ur lapparnas liv.

54. *Kista*, skulpterat och inlagt arbete, bl. a. inskriften DATVM VESTRAS ANNO 1634, som troligen betecknar att kistan gjorts i Västerås detta år. Arbetet är också besläktat med Västerås skomakareämbetes låda, daterad 1649 (i museets skråavdelning) och samtida arbeten i Västerås, domkyrkans dopkapell, och å Tidö slott (jmf den å väggen bredvid kistan uppsatta interiörbilden från Tidö). — **55.** *Skrin* av svartbetsad fur med målade och förgyllda ornament och figurscener, inuti årtal 1646. — **56.** *Skrin* av svart trä med fyllningar av graverat ben med figurer och inskrifter på latin, hopplister. — **57.** *Skrin* av ek med järnbeslag, å locket tvänne vapensköldar, Hård och Kyle, samt bokstäverna K H och (B) K (riksjägmästaren Karl Hård, 1581—1650, och Beata Kyle, 1598—1672, gifta 1629).

Stolar kommo under denna tid mera allmänt i bruk i stället för de väggfasta bänkarna eller lösa långbänkarna. Deras form var enkel, krysset avsett att hålla fötterna på; oklädda stolar belades med ett färgrikt hyende (»jönne»). Klädsel av läder eller enfärgad sammet med eller utan stoppning förekom även. — **58.** *Länstol* av ek med rygg snidad i plattskärning med inskriften: I H S B B E R

1639 MAIUS 21. — **59.** *Länstol* av ek. — **60.** *Stol* av ek. — **61.** *Länstol* av björk och furu, brunbetsad, klädd med delar av en haute-lisse-tapet med Leijonhufvudska vapnet, närbesläktad med tapeten nr 22 (rum 49), kläd-seln äldre än stolen. — **62.** *Stoldyna*, applikationsbroderi med tvenne vapensköldar, Soop och Oxenstierna, initialerna M S och E O och årtalet 1644 (riksrådet friherre Matias Soop, död 1653, och hans andra fru, Elisabeth Oxenstierna).

63. *Bord* av ek och björk, med utdragsskiva. — **64.** *Bord* av fur, med lådor av ek, svartmålat, med blomster-ornering å sargen; dekorationen imiterar kinesiska lackarbeten, som via Holland importerades till Europa. Bordet, avsett för barn, har tillhört Kristina Scheringsdotter Rosenhane (1640—1703). Dess form är karaktäristisk även för större bord. — **65.** *Bordduk* av rött kläde med applikationsbroderi, bl. a. Bonde- och Sparrevapnen med initialerna C B B S och årtalet 1633 (riksrådet Carl Bonde till Bord-sjö och hans andra fru Beata Sparre); Danzigarbete. — **66.** *Schack- och brädspelslåda* av fur, fanerad i ebenholtz med rika inläggningar av graverat ben. — **67.** *Brädspelslåda* av ek med inläggningar. — **68.** *Spinnrock* av masur, svarvad och prydd med benknappar (jmf. dryckeskärnen 73, 74).

69. *Kappa till sängklädsel* (?), broderi på siden med silke, guld- och silvertråd, daterad 1628. — **70.** *Kappa*, broderi på silvertyg med två vapensköldar, Ribbing och Kyle, initialerna S R och A K samt årtalet 1639 (landshövdingen Sven Ribbing, född 1588, död 1640, och hans andra fru Anna Kyle, död 1652, gifta på 1630-talet). — **71.** *Örn-gott* av vitt linne med broderier i svart silke och silver, två vapensköldar, Banér och Bielke, initialerna A B och K B och årtalet 1653 (riksmarskalken Axel Banér, död 1642 och hans tredje fru Karin Bielke, död 1694, gifta 1641).

Under intryck av förhållandena utomlands började man även i Sverige under denna tid att använda en mängd praktfulla och dyrbara smärre föremål, servissaker, dryckes-

kärl, ur, vapen, dräkter, smycken etc., vilka oftast importerades utifrån. Till vår tid hava endast fåtaliga rester bevarats, och det som finnes kvar är i allmänhet föremål av enklare material, tenn, trä, lergods. — **72.** *Dryckeskanna* av silver med infällda svenska, brandenburgska, elbingska och polska medaljer och mynt, tillverkad i Elbing mellan 1642 och 1665. — **73.** *Dryckeskärl*, pokaler, bägare, kannor och skålar av masur med benknappar. — **74.** *Dryckeskastell* av masur; de små bägarna kunna avlyftas. — Formerna å dessa föremål, som voro i bruk även under den karolinska tiden, erinra stundom starkt om formerna å likartade föremål av silver, som under denna tid talrikt importerades från Tyskland. — **75.** *Barbmann-krus* från Frechen, omkr. år 1600. — **76.** *Krus* från Raeren. — **77.** *Krus* från Kreussen. — **78.** *Krus* från Nassau. — Krus av stengods, tillverkade i Rhentrakterna, infördes i stora mängder till Norden. — **79.** *Krus* av fajans, tillverkat i Hamburg 1631. — **80.** *Krus* av fajans med Hamburgs stadsvapen. — Å de stora skåpen placerades ofta diverse föremål: **81.** *Kanna* av koppar, daterad 1646. — **82.** *Kanna* av koppar, daterad 1656. — **83.** *Flaska* av försilvrad koppar, daterad 1645.

84. *Bordsur*, s. k. polskt resur, i foder av brons, signerat: Michael Schutz Dantzig. — **85.** *Bordsur*, i foder av brons, daterat 1649. — **86.** *Bordsur* med Augsburgs stämpel. — **87.** *Bordsur*, signerat: Michael Fabian Thorn. — **88.** *Krucifix* av bärnsten med snidade bilder och bibliska scener i relief; fodral av bokbinderiarbete. — **89.** *Skrin* (litet kabinettskåp), utvändigt klätt med rött skinn med guldpressningar. — **90.** *Skrin* (litet kabinettskåp), fanerat med svart trä, med hopplister och fyllningar av graverat silverbleck. — **91.** *Bokband* av pergament med blindpressningar, på framsidan bl. a. Julius Echers vapen, biskop av Würzburg 1573—1617; bandet signerat H. H. — **92.** *Bokband* av pergament med blindpressningar och i guldtryck årtalet 1610. — **93.** *Bokband* av brunt skinn med guld- och

blindpressningar, utfört av Georg Hornbein, bokbindare i Stockholm 1624—1649.

Dräkter och dräktbilder. Även för detta tidevarv äro vi för kännedomen om dräkten huvudsakligen hänvisade till bevarade målningar. Livrustkammaren äger dock ett antal dräkter, som burits av Gustaf II Adolf. — **94.** *Tröja* (mansrock), av silverbrokad med slitsade ärmor, omkr. 1650. — **95.** *Skor och tofflor* av sammet med guldbroderier, 1600-talets början. — **96.** *Dansko* av vitt siden och guldspetsar, omkr. 1650. — **97.** *Handske* med krage av siden med broderier. — **98.** *Handskkragar* med påsydda bandöglor. — **99.** *Dukatpungar.* — **100.** *Dukatpung* av haute-lisse-vävnad med Bock- och Ribbingsvapnen och initialerna S B (Sven Lindormson Bock, född 1598, son av Lindorm Bock och Märta Ribbing). — **101.** *Dukatpung* av guldbrokad, tillhört Margareta Stenbock (död 1653, dotter av riksrådet Gustaf Stenbock).

102. *Porträtt* av Gustaf II Adolf, tre st., vaxreliefer, 1600-talets mitt. — **103.** *Porträtt* av Sigrid Oxenstierna (född 1612, död på 1650-talet) målat 1613, då hon var åtta månader gammal, iklädd den dräkt, vars *liv* (**104**) är utställt nedanför målningen. — **105.** *Porträtt* av Hans Wrangel av Salmis (född på 1590-talet, lantråd i Estland). — **106.** *Porträtt* av okänd man, målad vid 30 års ålder 1636. — **107.** *Porträtt* av en drottning, 1600-talets mitt. — **109.** *Porträtt* av en ung flicka, möjligen drottning Kristina, 1630-talet. — **110.** *Porträtt* av okänd dam, 1600-talets början. — **111—114.** »*De fyra temperamenten*» framställda som kavaljerer i karaktäristiska dräkter och sysselsättningar, icke porträtt, oljemålningar på duk av okänd mästare: **111.** »Colericus» iklädd överrock, drager vredgad sin värja. — **112.** »Sanguinius» iklädd kort jacka, ärmarna uppskurna utefter insidan, spelar på luta. — **113.** »Flegmaticus», dräkt av samma snitt, framtill synas »hosebanden», röker tobak. — Bruket att »dricka» tobak infördes i Sverige vid början av 1600-talet; tobaken karvades med kniv mot en träskiva

och röktes i kritpipor; det brinnande ljuset användes för att friska på elden, som lätt slocknade på grund av tobakens fuktighet. — **114.** »Melancolicus», svart dräkt, har förlorat på spel.

Rum 52. Ulfunda slott, 1680-talet.

De mest framträdande delarna i detta rum, alkovfasaden och kaminen, härstamma från Ulfunda slott i närheten av Stockholm, uppfört på 1640-talet av Lennart Torstensson (död 1651). Sängkammaren, från vilken alkoven och kaminen hämtats, inreddes dock icke förrän under det karolinska tidevarvet.

Denna tid, 1600-talets senare del, är den svenska adelns, särskilt högadelns glansperiod, och vi hämta vår kännedom om högre-ståndshemmen under denna tid huvudsakligen från de slott och palats, som av fältherrar och riksråd uppfördes särskilt i Mälardalskapen och i rikets huvudstad. Högadelns föredöme följdes efter förmåga av den lägre ämbetsadeln och det förmögnare borgerskapet. — I ytterarkitekturen anslöt man sig huvudsakligen till den samtida franska byggnadskonsten, och även på rumsinredningen och möblemanget satte den franska barockstilen, »style Louis XIV» sin prägel.

Rummet ger trots sin ofullständighet en föreställning om den karolinska inredningskonstens praktfulla och pompösa karaktär. Förebildernas dyrbara material förenklades ofta i Sverige och utbyttes mot billigare surrogat, vilka dock alltid bibehöllo en ståtlig dekorativ verkan. *Alkovfasaden* i detta rum liksom den väldiga *kaminombyggnaden*, äro utförda i trä (fur) med målad marmorering och skulpterade, förgyllda kapital och ornament, som avse att imitera marmor och förgylld brons. Sängkammaren var, efter fransk förebild, ett av slottens viktigaste rum, det högtidliga mottagningsrummet, avdelat genom alkovfasaden i ett yttre och ett inre rum, alkoven, i vilken man inträdde

genom de två små sidodörrarna och bakom vars balustrad praktsängen hade sin plats. — De här upphängda sammetsgardinerna äro moderna.

Väggbeklädnaden i rummet utgöres av *gyllenläder* från 1600-talets slut. I rum sådana som detta användes även vävda tapeter från Frankrike (gobelin) eller Nederländerna (Brüsseltapeter), av samma art som under föregående period, men nu täckande hela väggytan, eller också enfärgat tyg. I praktrum, stora salar eller gallerier, brukade man förse väggarna med en arkitektonisk uppdelning med pilastrar av trä i strängt klassicerande former, uppbärande ett entablemang (listverk), varå taket tänktes vila. — Dörrfodren voro i allmänhet rikt profilerade, ofta försedda med dörröverstycken, rikt skulpterade ramar med dekorativa målningar eller skulpturer.

Dörrarna voro enkeldörrar, vanligen med två rader av små fyllningar bredvid varandra, dekorerade med målning, som imiterade bronsrosetter eller reliefornament med botten i någon mörkare färg. — Fönstren i detta rum äro kopierade efter samtida dylika.

Mycken omsorg nedlades på eldstädernas dekorativa utstyrel. Spisar med arkitektonisk omramning av pilastrar eller kolonner med bjälklag och krön i sand- eller kalksten förekommo, liknande de under föregående period brukliga, ehuru i allmänhet i kolossal storlek — jmf. en dylik spis med ätterna Stenbocks och Liljes vapensköldar i eldstadsavdelningen (rum 102). Mest karaktäristiska äro dock de stora träomklädda *kaminerna*, av den art som i detta rum; eldstadsöppningen kan tillslutas med en stor lös skärm, spjällets föregångare, och i det övre fältet brukar vara anbragt en målning, en vapensköld eller som här ett monogram. Monogrammet innehåller bokstäverna C S B G O D (Christina Sten-Bock Gustaf Ottos-Dotter.) — Ulf-sunda hade ärfits av greve Anders Torstensson (död 1686), gift 1685 med Gustaf Otto Stenbocks äldsta dotter Christina Catharina Stenbock, vilken som änka torde hava låtit

inreda den praktfulla sängkammaren. — Liknande spisar utfördes även i dyrbarare material med dekoration i rikt skulpterat trä, stuck eller marmor.

För att något bättre kunna bibehålla värmen i rummen, uppförde man stundom alldeles intill de öppna spisarna stora ugnar av kakel, biläggargagnar, i vilka glöd och bränder från spishärden inlades. Rummen voro det oaktat vintertiden svåra att hålla varma. På grund härav användes bland annat *sängvärmare* (125) av mässing eller annat material, i vilkas med genombrutna, ofta rikt dekorerade lock försedda skålar kunde läggas varma stenar eller glöd; med tillhjälp av de långa skaften fördes sängvärmarna in mellan sängkläderna omedelbart innan man gick till vila.

Något tak samtidigt med alkoven och möjligt att utställa äger museet icke. Innertaket utgjorde det egentliga praktstycket i rummens fasta dekoration. Den för tiden utmärkande taktypen var stucktaket, anordnat antingen som plan plafond eller som spegelvalv, med rik ornering, eklövs- och andra bladkransar, draperifestoner, fruktguirlander, ymighetshorn, musslor, sköldar med vapen och monogram o. s. v. i hög, kraftig relief. Dylika stucktak, som ännu finnas bevarade i en mängd slott och palats i Sverige, utfördes av ett antal här verksamma italienska stuckatörer eller bildsnidare. Mittfälten pryddes oftast med en i olja på duk målad tavla, vanligen en allegori. Stucktaken imiterades även i målning, varvid liknande motiv, ofta till och med rikare, återgavs i grisaillemålning mot botten i någon färg, tegelrött, grönt, gult; de målades antingen direkt på en brädpanel eller på duk, som fästes under takbjälkarna. I anspråkslösare rum förekommo odekorerade, helt vitmålade bräddtak. — Såsom en kvarleva från föregående period äro att betrakta de tak med synliga bjälkar, som ofta förekommo både i förnäma och borgerliga hus från denna tid; bjälkarnas tre fria sidor och de mellan dem synliga plankorna voro då dekorerade med målning i djupa färgtoner, djur, frukter, blommor och dylikt.

Golvet i detta rum är modernt. I praktrum belades golven med marmor eller kalksten, ofta öländsk, i rutor och mönster. Om golven voro av trä, parkett eller enkla plankgolv, löpte vanligen kring väggarna en golvfris av kalkstenshällar.

De möbler, som användes i dylika rum, voro av samma pompösa formgivning. Praktpjäser importerades från kontinenten, nu särskilt från Frankrike, men torde även hava tillverkats här hemma. De voro ofta utförda i skulpterat och förgyllt trä, ett dekorationssätt, som tilltalade tidens praktlystnad och som hade sitt ursprung i dess önskan att efterlikna den romerska kejsartidens förgyllda bronser. Därjämte förekommo även möbler, särskilt skåp, kabinett, kistor och dylikt med inlagd dekoration av trä. Den föregående tidens karghet i former och färger ersattes nu av rikedom och yppighet: sköldpadd, elfenben, silver och förgyllning användes i förbindelse med en mängd olika träslag, bland vilka dock eken och ebenholzen fortfarande dominera.

126. *Bord* av fur och björk, skulpterat och förgyllt, sannolikt svenskt arbete. — **127.** *Länstol* av rödbok, förgyllt. — **128.** *Spegel* med ram av rikt skulpterat och förgyllt trä (al och ek). — **129.** *Skrin* fanerat med sköldpadd och försett med drivna mässingsbeslag. — **130.** *Nattlåda* på fot, dekorerad med inläggningar och förgyllda bronsbeslag. — Handelsförbindelserna med Holland och England föranledde införandet av från dessa länder härstammande möbler, vilka även efterbildades här i landet; exempel härå erbjuda *stolar* (**131**), ett par av ek med rotting, stämplade E W, E K och I B; *stol* (**132**) med Karl XII:s monogram å ryggkrönet. — **133.** *Länstolar*, 2 st., av holländsk-engelsk typ, av ek, rikt skulpterade, klädda med gyllenläder. — **134.** *Taburetter*, ett par, av björk, fransk form, men sannolikt svenskt arbete.

För belysning av rummen brukades ljuskronor av flera olika slag; vanligast voro kronor med ställning av brons, behängd med stora slipade kläppar, prismor och kulor av

glas. Därjämte förekommo kronor av enbart brons med en kraftig mittstam, uppbärande pyramidformigt ordnade ljusarmar och nedtill slutande i en stor kula. Liknande kronor tillverkades även av silver; de i Sverige förekommande voro vanligen tyska arbeten. — **135.** *Ljuskrona* av förgyllt trä med infällda spegelglas och beslag av försilvrat tenn. Formen efterbildar närmast franska bronskronor. — På väggarna hängde man lampetter av olika material (jmf rum 53). Till belysningsföremålen få även räknas de höga ljusborden, *gueridonerna* (**136**), vanligen av skulpterat och förgyllt trä (ek och björk) avsedda att uppbära kandelabrar eller ljusstakar.

Som väggprydnader användes jämte speglar även porträtt, ofta i rikt skulpterade och förgyllda ramar. Porträttkonsten tog under den karolinska tiden kraftig fart i Sverige, utövad av en mängd konstnärer, bland vilka den i Sverige naturaliserade hamburgaren David Klöker Ehrenstrahl (död 1698) var den mest anlitade. — **137.** *Porträtt* av drottning Ulrika Eleonora d. ä., Karl XI:s drottning (död 1693), oljemålning av okänd konstnär. — **138.** *Porträtt* av hertig Karl Fredrik av Holstein som barn, målat av David von Krafft. — **139.** *Porträtt* av en svensk riksrådet Gustaf Soop (död 1679). — **140, 141.** *Porträtt* av assessor Lars Torpadius (död 1694) och hans hustru, Christina Drysenia (död 1729), målade år 1690. — **142.** *Porträtt* av kungl. kapellmästaren Gottfrid Buchholtz (död 1726), målat år 1701 av Martin Meijdens d. y. i Stockholm.

Rum 53. Karolinska tiden, 1650—1720.

Frankrike intog under Ludvig XIV:s regeringstid den ledande ställning i smakens och modernas värld, som det sedermera så länge bibehöll. Den där härskande stilriktningen, »style Louis XIV» eller den franska barocken, upp-

togs i hela Europa och satte sin prägel även på de svenska högre-ståndshemmen. De förändringar stilen och moderna efterhand undergingo i Frankrike, återspeglas även i vårt land. En mängd föremål av olika slag, särskilt prakt saker, importerades, men samtidigt började man också här hemma kunna tillverka saker, som tillfredsställde även höga anspråk. Det var först under det karolinska tidevarvet, som det svenska konsthantverket nådde en jämförelsevis hög grad av fulländning. Synnerligen gynnsam för den karolinska konstodlingen var den storartade, av högadeln igångsatta byggnadsverksamheten, som under 1650—70-talen ägde rum här. — Karl XI:s reduktion, som begynte med år 1680, och därefter de långa krigsåren under Karl XII:s tid verkade däremot utan tvivel starkt hämmande.

Angående rummets fasta inredning jmf rum 52. —

150. *Dörröverstycke*, relief av gips med en framställning av Ceres, allegori av hösten, omkr. 1700, från huset Trädgårdsgatan 1, Stockholm. — **151.** *Skänkskåp* från rådhuskällaren i Kalmar, hörande till lokalens fasta inredning; krögaren stod inuti skåpet och skötte utskänkningen genom luckan vid disken. Kalmar rådhus uppfördes under 1600-talets slut.

Möbler. Tidevarvets möbler kunna uppdelas i två grupper: den ena de rikt skulpterade och förgyllda praktmöblerna, som anslöto sig till den moderna franska smakriktningen, den andra de enklare, vanligen av ek utförda föremål, som starkt erinra om den yngre Vasatiden såväl i form som färgverkan. — **152.** *Väggbord* av skulpterat och förgyllt trä, björk och fur, främre sidan rikare dekorerad (jmf liknande bord i rum 52). — **153.** *Gueridoner*, ett par, av skulpterad och förgyllt ek.

Stolarna äro av samma grundtyp som under den yngre Vasatiden; de spiralvridna benen äro dock utmärkande för det karolinska tidevarvet. Jämte skinn användes även tyg, framför allt fasonerad sammet, till klädsel. — **154.** *Stol* av ek, avsedd att enligt äldre tids bruk beläggas med lös dyna;

å ryggen två vapensköldar, Posse och Ribbing, samt årtalet 1671 (landshövdingen Harald Posse och Maria Ribbing, gifta på 1660-talet). — **155.** *Stol* av björk med skinnklädsel, märkt å baksidan med brännstämpel H E R S (Hedvig Eleonora Regina Sueciæ) under kunglig krona samt: Grims-holm 1683. Hedvig Eleonora, Karl X Gustafs gemål, kallad »riksänkedrottningen», överlevde sin make i 55 år (död 1715) och innehade som änka en mängd slott, som av henne försågos med möbler och bohag, ofta märkta som denna stol (jmf nedan flera föremål i detta rum). — **156—157.** *Stolar* av björk med skinnklädsel. — **158—159.** *Stolar* av ek med skinnklädsel. — **160.** *Länstol* av ek med skinnklädsel. — **161.** *Stol* av ek, skulpterad, sits och rygg med rottingflätning, representerar en yngre typ; märkt I W.

Som förvaringsmöbler hade man fortfarande kistor, som dock numera icke i allmänhet användes som prydnads-möbler i bostadsrum. — **162.** *Kista* av ek med drivna järnbeslag, målad blomsterornering på grön botten samt två vapen, Sodenstjerna och von Braun (kaptenen Johan Sodenstjerna, död 1733, och hans fru Maria von Braun, gifta tro-ligen 1707). — Skåpen efterträdde kistorna och de fingo liksom rummets fasta inredning ofta sin prägel av tidens antikiserande smakriktning, med fasaderna indelade av pil-lastrar, som uppbyro ett tungt, arkitektoniskt bjälklag; fyllningar och profiler voro kraftigt markerade, hopplister före-kommo endast undantagsvis, men i färgverkan, svart och brunt, erinra skåpen om den föregående perioden. — **163.** *Skåp* av ek, valnöt och svärtat trä, i det inre hyllor.

De enklare mat- och arbetsborden erinrade starkt om dylika från tidigare delen av 1600-talet. — **164.** *Bord* av fur, svartmålat, skivan klädd med svart skinn med utskuren kant. — Som »bordtäckan» användes nu ej sällan orientaliska mattor. — **165.** *Skrin* av fur, belagt med mässingsplåt med rikt drivna ornament.

166. *Tapet* av ylle och silke, vävd i haute-lisse (gobelin-teknik), sannolikt nederländskt arbete, skogsinteriör med jakt-

scen, bården saknas. — **167.** *Bård*, fragment, vävd i haute-lisse, daterad 1694, svenskt arbete.

Spegelramar, tavelramar, lampetter och dylikt utfördes ofta i skulpterat och förgyllt trä. — **168.** *Spegel* i oval ram av skulpterad och förgylld fur, 1650—60-talet. — **169.** *Spegellampetter* med skulpterade och förgyllda träramar. — **170.** *Spegel* med ram av spegelglas med gjutna och förgyllda blyornament, troligen tillverkad i Stockholm å Burchard Prechts verkstad omkring 1700.

Husgeråd. Servisföremålen på de rika stormännens bord voro under detta tidevarv synnerligen praktfulla; silverföremål förekommo i stort antal och stundom av kolossal storlek, vanligen tillverkade i södra Tyskland, men mot 1600-talets slut även i Sverige; dylika praktsaker, som varit i bruk i Sverige, äro dock numera mycket sällsynta. — Därjämte förekom liksom tidigare en mängd olika slags enklare föremål av olika material: silver, tenn, lergods, trä.

171. *Fat* av tenn med graverad ornering, daterat 1651. — **172.** *Fat* av tenn, märkt H E R S Wasteena 1670, (jmfr stolen n:r 155). — **173.** *Fat* av tenn, märkt H E R S Strömsholm 1680. — Dessa tre fat tillhöra en äldre typ med bred slät brädd. — **174** och **175.** *Fat* av tenn, 2 st., av en senare typ än 171—173, med smalare, i kanten profilerad brädd, gjorda i Stockholm 1703 och 1705. — **176—181.** *Tallrikar* av tenn av typer motsvarande faten: **176**, daterad 1683; — **177**, märkt H E R S Wadstena 1670; — **178**, tillverkad i Stockholm 1694; — **179**, märkt H E R S 1690 Tyndelsö, tillverkad i Stockholm; — **180**, daterad 1699, tillverkad i Stockholm; — **181**, tillverkad i Stockholm 1708.

182. *Kåsor*, ett par, av fur, målade i rött (jmfr rum 49) med två vapensköldar och ornament i färger: Kurck och Kagg, samt årtalet 1681 (landshövdingen Gabriel Kureck, född 1630, död 1712, och hans andra fru Beata Kagg, född 1638, gifta efter 1671). — **183—189.** *Dryckesskålar*, snibbskålar, av björk och fur; typen liksom den röda färgen en

kvarleva från 1500-talet; de flesta försedda med inskrifter hänsyftande på deras användning, några daterade (**183** och **184**: 1660, — **185**: 1690, — **186**: 1691, — **187**: 1694, — **188**: 1695, — **189**: 1727). — **190.** *Disk (trätallrik)*, platt, rund; enligt en år 1685 åsatt inskrift begagnad av Kristoffer Johansson Ekeblad (död 1664) och hans son Johan Ekeblad till Stola (död 1697).

191. *Dryckeskanna* av silver, drivet arbete, av guldsmeden Johan Nützel i Stockholm, 1695. — **192.** *Dryckeskanna* av silver av guldsmeden C. Richter i Stockholm, 1702. Föremål tillverkade av mästare inom Stockholms guldsmedsämbe äro från och med år 1689 stämplade med s. k. årsbokstav. — **193.** *Bägare* av silver, graverad dekoration, av guldsmeden Jöns Ellerhusen i Stockholm, 1694. — **194.** *Bägare* av silver, med filigrandekoration, svenskt arbete. — **195.** *Fat* av silver, drivet arbete, av guldsmeden Henning Petters i Nyköping 1697. — **196.** *Kåsa* av silver. — **197.** *Kåsa* av silver, daterad 1674. — **198.** *Skålar*, 2 st., av silver, av guldsmeden J. H. Bernegau, Norrköping, 1660-talet. — **199.** *Senapskanna* av silver, Stockholm. — **200** och **201.** *Bägare* av silver, daterade 1675 och 1698. — **202.** *Bägare* av tenn, märkt H E R S Swartsjö, 1668. — **203** och **204.** *Dryckeskannor*, 2 st., av tenn, Stockholmsarbete från år 1700 och 1702. — **205.** *Skål* av tenn, tillverkad av en tenngjutare i Uppsala, med graverad ornering, orneringen signerad Philip Jacob Thelott Anno 1685 d: 17 Junii (jmfr n:r 230—232 samt n:r 465).

206. *Åtbestick*, kniv och gaffel i gemensam slida, skaften av ben, snidade, med herre och dam omfamnande varandra. — **207.** *Åtbestick* i fodral, daterat 1705, skaften av ben, snidade, med kung och drottning. — **208.** *Åtbestick* med skaft av bärnsten. — **209.** *Kniv* och *gaffel* med skaft av silverfiligran. — **210.** *Åtbestick* med hopfällbar kniv och gaffel.

211. *Flaskor* av tenn med skruvlock, från 1700-talets början. — **212.** *Flaskor* och kärl för våta varor, av mäs-

sing och koppar, försedda med rik dekoration i drivet arbete. — **213.** *Flaska* av koppar, daterad 1710. — **214.** *Vinkylare* av mässing. — **215.** *Vinkylare* av försilvrad koppar. — **216.** *Vattenbehållare* av koppar, daterad 1684. **217.** *Vinfat* av ek, skulpterade bottnar.

218. *Ljusstakar* av malm, gjutna. — **219.** *Ljusstakar* av mässingsplåt med driven och punsad ornering. — **220.** *Ljusstake* av tenn, gjord i Jönköping 1662. — **221.** *Ljusstake* av tenn, märkt H E R S, gjord i Stockholm 1690. — **222.** *Ljusstake* av tenn, märkt H E R S, gjord i Stockholm 1696. — **223.** *Ljusstake* av tenn, gjord i Norrköping 1700. — **224.** *Ljusplåtar* av driven och försilvrad mässing och koppar. — **225.** *Ljuskrone* med ställning av mässing, behängd med kläppar av slipat glas.

226. *Väggur* (s. k. Telleruhr), tavlan med omramning av rikt driven och förgylld koppar, signerat: Melchior Prutscher, Stockholm (hovurmakare 1641, död 1671). — **227.** *Väggur* (s. k. Telleruhr), signerat: Johan Wideman, Stockholm (hovurmakare 1680, älderman i Stockholms urmakare-ämbete vid dess inrättande 1695, död 1717). — **228.** *Bordsur* av brons, signerat: Heinrich Kullman, Stockholm (död 1678). — **229.** *Solvisare* av mässing, signerad: Johan Koch Fecit A:o 1665 Stockholmiae (hovurmakare 1665, död 1679). — **230.** *Solvisare* av mässing, signerad: Philip Jacob Thelott Ups 1676 (urmakare och gravör i Uppsala). — **231** och **232.** *Solvisare* av mässing, båda signerade av Thelott. — **233.** *Solvisare* i fodral av elfenben. — **234.** *Fickur* av silver, engelskt arbete med ytterboett. — **235.** *Fickur* av silver. — **236.** *Fickur*, holländskt arbete. — **237.** *Necessair* av etsat stål, daterad 1691. — **238.** *Necessair*, daterad 1696. — **239.** *Necessair* innehållande en liten sax. — **240.** *Snus-kvarn* av ben, daterad 1696. — **241.** *Glasögonfodral* av trä, daterat 1690. — **242.** *Svenska psalmboken* av år 1695, exemplaret tryckt i Stockholm 1697, i band av sammet med silverbeslag. — **243.** *Andaktsbok*, tysk, tryckt i Amsterdam 1677, i band av siden med broderi. — **244.** *An-*

daktsbok, svensk, tryckt i Stockholm 1678, i band av silvertyg med broderi. Där bredvid ett till boken hörande bokmärke. — **245.** *Relief* av förgylld koppar föreställande Karl XI i slaget vid Lund den 4 dec. 1676.

Icke heller från detta tidevarv äger man i behåll många *dräkter*, utan är för kunskapen härom hänvisad till bevarade *porträtt*. Livrustkammaren äger dock ett stort antal dräkter, som burits av Karl X Gustaf och Karl XI. Liksom inom andra områden anslöt man sig även i avseende på dräkten till de franska moderna. Männen buro väldiga peruker (allongeperuk), jacka med korta skört och mycket vida knäbyxor; jackan kom så småningom att motsvara en senare tids väst (med ärmar) och den långa överrocken blev det egentliga livplagget. På benen buros strumpor och på fötterna låga skor med stora rosetter eller höga stövlar med vida, nedvikta kragar. Snett över bröstet gick ett brett axelskärp för värjan, och på huvudet bars en bredskyggig hatt.

246. *Barndräkt* för flicka, av sammet med guld- och silverspetsar, 1660—1670-talet; bestående av underklädning och liv med vidfästad överklädning eller »vidkjortel», allt av i huvudsak samma snitt som den dräkt, som bars av de vuxna damerna; de breda banden på ryggen äro en kvarleva av 1500-talets mod, det smalare bandet avsett att stödja den lilla, när hon skulle gå. — **247.** »*Fallhatt*» för barn, av grön sammet, med röda sidenband, vadderad för att barnet ej skulle slå sig, därav namnet. — **248.** *Damskor* av siden med guldbroderier. — **249.** *Halsduk* till mansdräkt, av vitt linne och venetiansk spets, »points de rose». — **250.** *Promenadkäppar*, den ena daterad 1696.

251. *Porträtt* av fältmarskalken Lorenz von der Linde (död 1671) omgiven av sina officerare, oljemålning på koppar av okänd konstnär. — **252.** *Porträtt* av en äldre man, enligt tradition källarmästaren Casten Hoff, som inne-hade värdshusrörelsen i »Stockholms norra förstads» rådhus, beläget vid Gustaf Adolfs torg öster om Malmtorgsgatans

mykning. — **253.** *Porträtt* av Sara Behm (död 1696), gift med biskop Jesper Svedberg och moder till Emanuel Svedenborg. Jmfr även porträtten i rum 52.

Rum 54. *Stockholm, 1730-talet.*

Detta rum har överförts till museet från det numera rivna huset n:r 56 Högbergsgatan i Stockholm och utgör ett väl bevarat prov på en borgerlig bostad från frihetstidens början. Det inreddes för folk av en annan samhällsställning och anspråkslösare förmögenhetsvillkor än de praktfulla slottsgemak, från vilka vi hava vår kännedom om den karolinska tidens bostadsskick, men det representerar just därigenom bättre sin tid. De genom reduktionen och Karl XII:s långvariga krig oerhört minskade tillgångarna nödvändiggjorde förenklingar och inskränkningar på alla områden. De herremanshem, som under denna tid uppfördes och inreddes, hade i mångt och mycket den karolinska tidens prägel, men saknade dess storslagenhet i anläggning och genomförande. Billigt material och enklare dekorationssätt kommo ofta till användning. — Den franska Ludvig XIV:s-stilen i dess senare utvecklingskeden var den normgivande stilriktningen.

Väggarna äro beklädda med holländska *stofftapeter* (s. k. veloutébehangsels), målade på väv med mönster av fastlimmat garnstoff, imiterande en sammetsvävnad (jmfr stolen n:r 281). Tapeten avslutas upptill av en bård i samma teknik; nedtill löper en låg fotpanel. I förnämligare rum brukade väggarna indelas av pilastrar av trä, vanligen marmorerade och uppbarande ett enkelt listverk, stundom med konsoler, varpå taket tänktes vila. Denna kvarleva från den karolinska tiden utbyttes dock nu mot en enkel fältindelning med fyllningar ovan en som sockel tänkt panel.

Dörrfodrens profilerings med den stora vulsten och

den djupt inskurna kälningen, liksom *dörrarnas* och *fönstrens* uppdelning erinra ännu starkt om 1600-talet. Samtliga dessa delar hava i museet ommålats i den vid rummets överförande till museet ännu delvis bevarade gamla färgen.

Kakelugnen, som fanns i rummet, när detta förvärvades till museet, är troligen något yngre än rummet i övrigt, sannolikt stockholmstillverkning från 1740—50-talet. Kakelugnar började redan omkring sekelskiftet komma mera allmänt i bruk, särskilt i de egentliga bostadsrummen. De voro ofta av grönglaserat kakel, försedda med s. k. skänk samt stodo på en fotställning av trä eller järn. I förnämligare rum, salar o. dyl., användes vanligen öppna spisar av tämligen små dimensioner med eldstadsöppningen omgiven av ett profilerat listverk, i väggfältet ovan spisen var ofta infälld en tavla.

Golven voro liksom här vanligen belagda med plankor, ej sällan ordnade i något slags mönster eller figur, och runt omkring, närmast väggpanelen, löpte en rad *kalkstenshällar*, s. k. flisor, ett bruk, som dröjde kvar sedan 1600-talet.

Innertaket med sin kraftiga kälning, sina enkla listprofiler och sin oval i mitten är karaktäristiskt för tiden. I större rum bestod takets mittdekoration av en i vinklar och bågar böjd ram, som stundom omslöt en målning, åter en förenklad kvarleva från barocktidens praktfulla plafonder.

Den anspråkslösa borgerliga hemtrevnad, som möter oss redan i bostadens fasta inredning under denna tid, är utmärkande även för möblerna. — Byrån, en möbelform, som framträtt redan under föregående tidevarv, blev under 1700-talets förra del alltmera allmän och ersatte de förut använda tunga och obekväma kistorna; utom till förvaringsmöbel användes byrån även till toalett- och skrivbord och hade därför ofta en därefter lämpad form med en låg uppsats och ett något indraget mittparti — så *byrån* (275) i detta rum, av fur med fanér av alrot

och valnöt. — *Kabinettskåpet* (276) är ett mellanting mellan skrivbyrå och skåp; dess krön återfinnes å en viss grupp av skåp från 1600-talet. Den då vanliga, tunga arkitektoniska indelningen av skåpfasaderna försvann dock i allmänhet under 1700-talet, likaså användningen av de många olikfärgade träslagen. I stället uppträda beslag av brons eller försilvrade dylika, nyckelskyltar och handtag. — 277. *Skåp* med lådor i nedre och dörrar i övre delen; målat i lackimitation, troligen i Sverige, efter mönster av i Holland och England tillverkade lackerade möbler, vilka i sin ordning återgingo på kinesiska förebilder. Inflytandet från den kinesiska konsten gjorde sig vid denna tid allt starkare gällande. Det svenska ostindiska kompaniet började sin verksamhet 1731, varigenom stora mängder av kinesiska konstslöjdalster infördes i landet. I skåpet äro placerade några pjäser av de vid denna tid ymnigt införda blåvita holländska fajanserna (jmf. n:r 318, rum 55).

Borden, särskilt de större, erinrade starkt om dylika från 1600-talet, med svarvade, rikt profilerade balusterben. Därjämte förekommo åtskilliga andra typer: 278. *Spelbord* av furu och valnöt, av engelsk form. — 279. *Spelbord* av ek med fanér av jakaranda, engelsk form.

De höga skinnklädda *stolarna* (280) av björk erinra om föregående tidevarv, men hava en för denna tid karaktäristisk profilering av ramdelarna. Vid innerväggen står en *stol* (281) av björk med ursprunglig klädsel av ljusröd, nu bleknad schagg med pressade barockmönster (jmf. tapeterna, som avse samma yteffekt). Stolens form härstammar från Holland eller England, med vilka land förbindelserna vid denna tid började bli livligare. 282. *Stolar* av björk, engelsk-holländsk typ.

Från England, särskilt London, infördes redan under 1600-talet urverk av olika slag. Under detta tidevarv började dock även en inhemsk urtillverkning att konkurrera med den engelska; de s. k. Polhems- eller Stjärnsundsuren voro utförda efter engelsk förebild, såväl i fråga om

verken som i fråga om fodren, vilka ofta imiterade kinesisk lackmålning. — 283. *Golvur*, signerat: A: Polhammar St: sund; fodret målat i lackimitation.

Ljuskronan (284) är av samma huvudtyp som kronan n:r 225, rum 53, en form, som tillhör den karolinska tidens stil, och som för övrigt sedermera levde kvar långt fram på 1700-talet. — Lampetterna gjordes av driven mässing eller av skulpterat och förgyllt trä med spegelglas. De här utställda *lampetterna* (285) äro av karaktäristisk sen Ludvig XIV:s-form med sina sköldliknande, i vinklar och bågar böjda ramar.

286. *Spegel* med ram av slipade spegelglas. För tiden typiska äro speglar med höga, rösteliknande krön och ramar av slipat och etsat, ej sällan färgat glas med förgyllda blyornament, vilka dels infördes från kontinenten, dels tillverkades här hemma, bland annat i Stockholm, där den bekante skulptören Burchard Precht (död 1738) och hans söner hade en spegelverkstad (jmf. spegeln n:r 170 i föregående rum). — 287. *Spegel* med ram av valnöt, tillhört Carl v. Linné. — Väggarne pryddes dessutom av porträtt, som målades av ett stort antal under denna tid verksamma inhemska porträttmålare. Denna konstgren var en av de få verkligt livskraftiga kvarlevorna av den karolinska konstodlingen. — 288. *Porträtt* av Karl XII, kopia efter David v. Krafft. 289—290. *Porträtt* av Fredrik I och Ulrika Eleonora d. y., vävda i haute-lisse-teknik. — 291. *Porträtt* av författarinnan Sofia Elisabeth Brenner (död 1730), målat av Lucas von Breda.

Rum 55. 1720—1750.

Den franska barockstilen undergick mot slutet av Ludvig XIV:s levnad åtskilliga förändringar; formerna blevo mindre pompösa, mindre anspråksfulla och på samma gång elegantare. Efter en av de ledande ornamentkonstnärerna i Frankrike har riktningen kallats »style Bérain». Ur denna

utvecklade sig den konststil, som i Frankrike fått namn av »style de la régence», regentskapets (1715—23) stil, vilken i sin ordning gav upphov åt rokokostilen. Dessa förändringar och skiftningar återspeglas även i Sverige, och det är väsentligen de två förstnämnda riktningarna, som sätta sin prägel på den svenska högre-ståndskulturen under det tidevarv, varom här är fråga. Därjämte gör sig särskilt i västra Sverige ett starkt engelskt och holländskt inflytande gällande, märkbart även i andra delar av landet. — »Den stora ofreden» under århundradets båda första årtionden hade ansträngt landets krafter till det yttersta, men förvånande snart synes ett visst välstånd hava återvänt. Ansträngningar gjordes för uppammande av en svensk industri och flera företag av stor framtida betydelse grundades under detta tidevarv.

Möbler. **300.** *Skåp* av fur, fanerat i alrot, svartbetsad björk m. m., beslag av förgylld mässing, i listverket mellan den övre och den nedre avdelningen en utdragskiva med ställbar pulpetklaff. — **301.** *Skåp* av fur, fanerat i alrot m. m., på låga, fyrkantiga balusterben, förenade med kryss, beslagen försilvrade av karaktäristisk form, i det inre hyllor. — **302.** *Skåp* av ek med fanér av valnöt och alrot, dörrarna med spegelglas, inredning med lådor och fack; engelskt arbete. — **303.** *Hörnskåp* av fur, med målningar, landskap och träd, beslag av mässing av samma grundform som de föregående. — **304.** *Byrå* på övergången till rokokostilen, sign. I H T möjligen betecknande Johan Henrik Thiel, snickare i Stockholm under 1730—40-talet. — Den föregående tidens stränga arkitektoniska former börja inom möbelkonsten ersättas av lättare, elegantare dylika. Skåp av samma typ som n:r 163 (rum 53) tillverkades dock fortfarande.

305. *Stol* av valnöt, sign. E T — **306.** *Stol* av valnöt, betsad, sign. R H och I V(?), har haft rottingsits. — **307.** *Stol* av björk, valnötsfärg. Alla de nämnda stolarna äro från västra Sverige, där det holländsk-engelska inflytan-

det var starkast. — **308.** *Stol* av ask. — **309.** *Länstol* av björk. Karaktäristiska äro de svängda frambenen, ryggens smala ståndare och det långa, fasonerade mittstycket. — **310.** *Länstol* för barn, av ek med inläggningar i olika träslag å ryggbrickan; benen betydligt avnötta. — I väggmontern ryggstycken till *stolsklädslar* (**311**), broderade.

312. *Avdelningsskärm* med blad av spänd duk, dekorerade med målning erinrande om väggdekorationer i slottsrum från samma tid. — **313.** *Bordduk* av ylle, vävd i flamskteknik, småländskt arbete från 1730-talet. — **314.** *Sängomhängen*, broderi med yllegarn på linne; mönstret karaktäristiskt för övergången mellan barock och rokoko.

Speglarna erinra starkt om den föregående tiden. — **315.** *Spegel* med ram av spegelglas och förgyllda blyornament, sannolikt tillverkad å den Prechtska verkstaden. (Jmfr n:r 170, rum 53). — **316.** *Spegel*, å krönet en Karl XII:s byst.

317. *Serveringsbord* med skiva av fajans, daterad 1742, illa skadad.

318. *Kruka* och *kannor* av fajans, holländska, s. k. Delft-fajanser. — Den holländska fajansstillverkningen började redan under 1600-talets förra del. Holländarna förmedlade införseln till Europa av kinesiska varor, bl. a. porslin, men började sedan själva söka imitera detta. Äkta porslin kunde de dock icke åstadkomma, men mönstren efterbildades efter de kinesiska. I den lilla staden Delft funnos vid 1700-talets början ett 30-tal fajansfabriker. Ända till dess man i början av 1700-talet i Europa upptäckte hemligheten med tillverkning av äkta porslin, voro Delft-fajanserna så gott som de enda finare keramiska föremål, som funnos i norra Europa, och ännu långt in på 1700-talet voro de i allmänt bruk.

319—335. *Servis- och prydnadsföremål* av fajans från Rörstrand, 1730—40 talen. Fajansfabriken vid Rörstrand vid Stockholm anlades 1726 för att inom landet kunna tillverka föremål lika goda som »de delftiska», och de äldsta tillverkningarna anslöto sig såväl i form som färg nära till

delftfabrikaten med deras kinesiserande mönster i blått och vitt; därjämte förekommo även mönster, erinrande om franska förebilder. Under den äldsta tiden signerades föremålen med namnet »Stockholm», från början av 1740-talet även med årtal, oftast också med drejarens eller glasyrmålarens namn eller initialer samt priset.

- 319.** *Presenterbrickor*, 2 st., 1730-talet. — **320.** *Tedorosor*, 1730-talet. — **321.** *Vas* med polykrom dekoration, 1745. — **322.** *Tallrik*, polykrom dekoration, 1740-talet. — **323.** *Skrivställ*, polykrom dekoration, 1749. — **324.** *Pyramider*, polykrom dekoration, 1740-talet, målade av Anders Fahlström. — **325.** *Fat*, dat. 1744. — **326.** *Terrin*, 1745. — **327.** *Terrin*, 1747. — **328.** *Skål* med monogram, 1745. — **329.** *Skål*, 1740-talet. — **330.** *Tallrik* med ätten Wachtmeisters vapen och bordyr av fransk karaktär. — **331.** *Tobaksburk*, dat. 1747. — **332.** *Soppskål*, 1745. — **333.** *Skål*, 1749. — **334.** *Trädgårdsurna*, 1750-talet. — **335.** *Tvålfoder*, 1747.
- 336.** *Bägare* av silver med infattade Karl XII:s nödmynt, 1740-talet. — **337.** *Bägare* av silver med punsade bladornament av 1600-talskaraktär, tillverkad i Norrköping 1738. — **338.** *Bägare* av silver, rak, konisk form, karaktäristisk för 1700-talets början, tillverkad i Halmstad. — **339.** *Sockerbössa* av silver, tillverkad av Johan Stammer i Jönköping 1733. — **340.** *Dryckeskanna* av silver, tillverkad av Abraham Wirgman i Göteborg 1724. — **341.** *Dryckeskanna* av silver, tillverkad på 1730-talet av Carl Lemon i Uppsala. — **342.** *Dryckeskanna* av silver, tillverkad på 1730-talet av Anders Limnell i Linköping. — **343.** *Sockerskrin* av silver, tillverkat i Jönköping 1722. — **344.** *Skål* av silver, tillverkad i Stockholm 1741. — **345.** *Konfektskål* med skedställ, av förgylld brons. — **346.** *Konfektskål* med en ryttare i dräkt från 1700-talets förra del; liknande skålar förekommo även utförda i silver, denna möjligen en modell. — **347.** *Matskedar* av silver — **348.** »*Begravnings-skedar*» av silver, bortskänkta vid begravingar;

inskrifterna innehålla den dödes namn samt födelse- och dödsdag. — **349.** *Etui* av pressat läder med kniv, gaffel och sked. — **350.** *Etui* av etsat och graverat stål, daterade 1725—1744.

- 351.** *Fat* av försilvrad mässing med driven och punsad ornering: inskrift: Carl Grip A:o 1733. — **352.** *Bricka* av trä med lackmålning. — **353.** *Fat* av tenn, runda, Stockholmstillverkningar av samma typ som de senare under föregående period (nr 174 och 175, rum 53), ytan hamrad. — **354.** *Terrin* av tenn, oval, Stockholmstillverkning 1746. — **355.** *Grötskål* av tenn med enkel driven ornering på livet, gjord i Falun 1726. — **356.** *Skål* av tenn, med handtag, som efterbildade äldre renässansformer, gjord i Jönköping 1744. — **357.** *Tekkanna* av tenn, Norrköping 1729. — **358.** *Kanna* av tenn, gjord i Göteborg. — **359.** *Behållare* av tenn, Stockholm 1740. — **360.** *Vinkylare* av koppar, daterad 1745. — **361.** *Kanna* av koppar, daterad Jönköping 1741. — **362.** *Flaska* av koppar med inskrift: Iohan L. Offman, Anna Maria Pihlträ. — **363.** *Behållare* av koppar, daterad 1729.

Belysningsföremålen voro av samma slag som under föregående tidevarv, ljuskronor, lampetter och ljusstakar av olika slag; i deras dekoration och former börja dock efter hand de osymmetriska rokokoformerna att göra sig gällande. — **364.** *Ljuskrona*, helt av glas, armarna av gjutet glas utgå från en guldfolierad skål och äro behängda med kedjor och kläppar av slipat glas. — **365.** *Lampetter* av mässing med drivna ornament. — **366.** *Lampetter* av fajans, Rörstrand 1748—1749. — **367.** *Ljusstakar* av 1600-talets karaktär. — **368.** *Ljusstakar* av mässing, koppar och tenn, av en form som med ringa förändring upptogs av rokokon. — **369.** *Ljusstakar* av silver, tillverkade av S. Novosadi i Karlskrona 1743.

- 371.** *Bordsur*, s. k. polskt resur, signerat: Andreas Fredman, Stockholm Anno 1730 (mästare 1712, död 1737). — **372.** *Fickur*, sex stycken, engelska. I Stockholm hade år 1695 inrät-

tats ett urmakarämbete, vars medlemmar tillverkade fickur av samma typ som dessa. — **373.** *Dosa* av elfenben med Karl XII:s bild. — **374.** *Dosa* av sköldpadd. — **375.** *Dosor* av silver. — **376.** *Svampdosor* av silver. — **377.** *Bokband* av skinn med guldpressningar, till Stockholmer Gesangbuch 1724. — **378.** *Almanach* 1718, i skinnband med Ulrika Eleonora d. y:s monogram. — **379.** *Pärmar* till anteckningsbok, av skinn med guldpressningar och årtalet 1740. — **380.** *Miniatyrmålning* med ram delvis i bildklipp, sign. N. Tungel-felt 1713.

Även för detta tidevarv äro vi för kändedomen om *dräkten* huvudsakligen hänvisade till bevarade *porträtt*. — Livrustkammaren äger blott en uniform och en rock med väst, som burits av konung Fredrik I. — Puker buros fortfarande, men deras storlek minskades efter hand. Roc-ken var lång, räckte till knäna och hade mycket vida, bakåt i sidorna veckade skört samt uppslag på ärmarna, men saknade krage; under rocken bars en lång med ärmars försedd väst samt på benen knäbyxor och strumpor, på fötterna låga skor. Kring halsen bars en halsduk, ofta med spetskrås och till dräkten hörde även värja och promenadkäpp. — Kvinnodräkten fick sin karaktär av det djupt uringade, tätt åtsittande klädningslivet, som bars över korsett. Kjolarna blevo så småningom allt vidare.

De i museets ägo befintliga dräktdelarna från denna tid tillhöra huvudsakligen kvinno- och barndräkter. — **381.** *Nattnös* för man av vitt siden med broderier. — **382.** *Dopmössor* av siden med broderier, för gossebarn, sydda av ett antal kilformiga stycken. — **383.** *Dopmössor* för flickor, hättor av ett mittstycke och två sidostycken. — **384.** *Kofta* av spetsar, s. k. points plats de Venise. Venedig var alltsedan renässansen en huvudort för spetstillverkningen. — **385.** *Bröstlappar*, tre stycken, i guldbroderi. — **386.** *Kjolar*, tre stycken, med rika broderier. — **387.** *Dukatpungar*, dels broderade i guld och silver, dels virkade. — **388.** *Solglas* med tillhörande broderat fodral. — **389.** *Fodral* till

allongeperuk. — **390.** *Skor* av blått skinn med silverbroderier. — **391.** *Skor* av vitt skinn med målad ornering. — **392.** *Tofflor* av grön sammet. — **393.** *Toffel* av svart skinn. — **394.** *Toffel* av vitt skinn med broderier. — **395.** *Märkduk*, daterad 1721. — **396.** *Mönsterduk*, daterad 1733. — **397.** *Promenadkäpp* med yxformig mässingskrycka, »bergsmansyx», med inskrift: Diedrich von Yxkull.

398. *Porträtt* av Helena Retzia, född 1714, målat i Norrköping 1743 av Johan Stålbom. — **399.** *Porträtt* av landshövdingen Gustaf Fredric Rothlieb, född 1686, död 1758, målat på 1740-talet av Georg Engelhardt Schröder. — **400.** *Porträtt* av Anders Möller, målat av J. Kloppe. — **401.** *Porträtt* av överstelöjtnanten Daniel Olofsson Lagerborg, född 1686, död 1751. — **402.** *Porträtt* av den föregående hustru Sofia Elisabeth von Rohr, född 1701, död 1764, målade på 1730-talet av okänd konstnär; mannens svärdsorden ditmålad efter 1748, då han utnämndes till rid-dare av denna orden. — **403.** *Porträtt* av okänd man, målat av David Swartz 1715. — **404.** *Porträtt* av okänd dam, målat av Olof Arenius.

405. *Miniatyrporträtt* av Karl XII, snidad träram. — **406.** *Miniatyrporträtt* av L. von Numers(?), överlöjtnant vid Amiralitetet 1713. — **407.** *Miniatyrporträtt* av prosten H. J. von Sivers, död 1758.

Rum 56. Glas, 1600—1700-talen. Fajans och Porslin, 1700-talet.

Med undantag av en mindre del av glasföremålen ansluta sig de här utställda servis- och prydnadsföremålen av glas, fajans och porslin till utställningarna i de följande rummen 57—61, rokokotidevarvet.

Det intresse för upphjälpande av Sveriges handel och industri, som kom till synes redan under 1600-talet, blev under 1700-talet synnerligen livligt. De maktägande sökte

på alla sätt underlätta uppkomsten av en svensk industri, och av de många företag, som igångsattes blevo flera av stor betydelse.

Redan år 1641 hade ett glasbruk anlagts i Stockholm på Kungsholmen av en viss Melcher Jung, som dog 1678, varefter bruket nedlades. Av större betydelse blev det glasbruk, som anlades år 1676 vid St. Clara, men år 1686 flyttades till Kungsholmen, där det låg på en då från Kungsholmslandet skild holme, en tomt som nu tillhör Karolinska institutet. »Kungsholms nya glasbruk», i vilket Karl XI en tid var intressent, ägde bestånd under hela 1700-talet och nedlades först år 1815. — Under en kort tid omkring 1690 fanns ett tredje glasbruk i Stockholm, beläget i Katarina församling, där Glasbruksgatorna erinra om dess läge. — Vid dessa glasbruk tillverkades föremål såväl efter venetianska som efter böhmiska mönster. — Det förnämsta under 1700-talet anlagda glasbruket var Kosta i Småland, grundat år 1741 av landshövdingarne A. Koskull och G. B. Staël von Holstein och uppkallat efter de två första stavelserna i deras namn (Ko-Sta).

De inhemska glasbruken kunde dock icke fylla behovet av glasvaror, utan stora mängder importerades från utlandet. De böhmiska metoderna med dekorationens anbringande genom slipning och etsning, »ritning», å glas av tjockt gods utträngde efter hand de venetianska. Verkan av den slipade orneringen förhöjdes ofta genom förgyllning. I dekorationen ingå ofta vapensköldar och monogram.

425. *Flaska* med Karl XII:s namnchiffer. — **426.** *Flaska* med drottning Ulrika Eleonoras namnchiffer. — **427.** *Flaska*, daterad 1733. — **428.** *Bägare* med Karl XII:s namnchiffer, troféer samt inskrifter på latin och svenska. — **429.** *Bägare* med Karl XII:s namnchiffer och å andra sidan riksvapnets tre kronor. — **430.** *Bägare* med Karl XII:s namnchiffer, svensk tillverkning från Kungsholms glasbruk i Stockholm. — **431.** *Bägare* med Fredrik I:s och Ulrika Eleonoras namnchiffer. — **432.** *Bägare* med grevliga ätten Pipers vapen. — **433.**

Bägare med ätterna Drakes och v. Scheidings vapen samt initialerna H L D—M C S (kapten Hans Leonard Drake, död 1722, och hans fru Magdalena Christina v. Scheiding, gifta 1690). — **434.** *Bägare* med ätterna Palmquists och Stuarts vapen (general Magnus Palmquist, död 1729, och Ulrika Eleonora Stuart, gifta 1705). svensk tillverkning omkr. 1710.

435. *Pokal* med Karl XII:s namnchiffer å skaftet, svensk tillverkning av venetiansk karaktär. — **436.** *Pokal* med Karl XII:s namnchiffer. — **437.** *Pokal* med Ulrika Eleonoras namnchiffer. — **438.** *Pokal* med Fredrik I:s namnchiffer. — **439.** *Pokal* med monogram E B och inskrift: Lycka och välgång. — **440.** *Pokal* med svenska riksvapnet, foten sönderslagen och ersatt med en fot av silver med infällda Karl XII:s nödmynt (jmf rum 55, nr 336). — **441.** *Pokal* med svenska riksvapnet. — **442.** *Spetsglas* med Fredrik I:s namnchiffer. — **443.** *Pokal* med Adolf Fredriks namnchiffer. — **444.** *Vinglas* med inskrift: God Bless Ulricee Eleonore. Ett i enskild ägo i Stockholm befintligt glas av samma form som detta är signerat: Kungsholms Glas Bruk.

Av svensk tillverkning äro sannolikt även: **445.** *Skålar*, flera, med etsad dekoration och ett litet kronliknande handtag på locket. — **446.** *Skål* med monogram inom lager- och palmblad. — **447.** *Remmare* med inskrift: Wärdinnans skål. — **448.** *Remmare* med inskrift: Tompt och Boo Lyckas Skål. — **449.** *Bordställ.* — **450.** *Kandelaber.* De båda sistnämnda föremålen med kronliknande prydnader, jmf skålarna nr 445. — **451.** *Skål* dekorerad i etsning med små enstaka strödda blommor.

452. *Pokal* med Adolf Fredriks monogram (A F R = Adolphus Fridericus Rex). — **453.** *Bägare* med Adolf Fredriks namnchiffer. — **454.** *Pokal* med Lovisa Ulrikas namnchiffer, skaftet lagat. — **455.** *Pokal* med inskrift: Den 3:e Martii år 1753. — **456** och **457.** *Pokaler* med Adolf Fredriks namnchiffer. — **458.** *Pokal* med adliga ätten Hederskiölds vapen. — **459** och **460.** *Pokaler* med inskrift:

»Abraham Augerman» och »Brita Lisa Augerman». — **461.** *Pokal* dat. 1761. — **462.** *Bägare* med friherrliga ätten Leijonhjelm's vapen och ett monogram D H L (majoren David Henrik Leijonhjelm, född 1724, död 1775). — **463.** *Supglas* med inskrift: Sup mitt hjärta.

Fajansfabriken vid Rörstrand, grundlagd redan år 1726 (jmf. rum 55), nådde under rokokotidevarvet en hög utveckling. Företaget bragtes ekonomiskt på säkrare fötter (1753), skickliga ledare skötte tillverkningen och framstående mönsterritare och målare anlätades. Tillverkningarna, som utgjordes av servisföremål av alla slag samt prydnadssaker, vaser och dyl. dekorerades dels med målning, dels med relief och målning; utom blått och vitt kommo nu, alltifrån slutet av 1740-talet, även andra färger till användning, gult, violett, grönt m. m. De holländsk-kinesiska mönstren efterträddes efter hand av mönster av mera utpräglad rokokokaraktär. Fabriken alster signerades i regel noggrant: under tiden före 1758 med namnet »Stockholm», dag och årtal samt målarens initialer och priset. Efter år 1758 utbyttes »Stockholm» mot »Rörstrand» för att bestämt skilja fabrikaten från Mariebergfabrikens alster. — Fajansfabriken vid Marieberg, den andra stora svenska fajansfabriken under detta tidevarv, anlades nämligen år 1758 och blev under ett par årtionden — den stängdes redan 1788 — en ivrig medtävlare till Rörstrand. Marieberg tillverkade föremål av samma slag som Rörstrand och därjämte även äkta porslin, det senare dock i mycket liten skala. Även denna fabriks alster signerades noga: bokstäverna MB (= Marieberg), tre kronor, fabriksdirektörens namn: E (= Ehrenreich, 1758—1766) eller B (= Berthevin, 1766—1769) och stundom även datum och årtal. Se vidare sid. 68.

464. *Fragment av käppknopp*, fajans, signerad (Stockholm Anno 1725. Den — — —. Möjligen gjord vid Rörstrand och i så fall fabriken tidigaste kända tillverkning. — **465.** *Bladkakel*, 2 st., det ena signerat CIOICCCXXVI (1726) P. (eller F.) I. T. det andra Thelott f. 1727. (Johan Philipp Thelott(?) känd vid Rörstrand 1733). — **466.** *Vaser*,

2 st., Rörstrand, omkr. 1740, efter Delftförebilder. — **467.** *Fat*, Rörstrand 1747, efter franska förebilder. — **468.** *Bål*, Rörstrand 1740-talet. — **469.** *Fat*, Rörstrand 1740-talet, med friherrliga ätten Didrons vapen. — **470.** *Sejdel*, polykrom dekoration, Rörstrand 1745. — **471.** *Sejdel*, polykrom dekoration, Rörstrand 1752. — **472.** *Fat*, kinesiserande mönster, Rörstrand 1756. — **473.** *Terrin* med ätten Svedenstjernas vapen, Rörstrand 1753. — **474.** *Durkslag*, Rörstrand 1747. — **475.** *Terrin*, Rörstrand 1754. — **476.** *Cistern* med *bäcken*, Rörstrand, det senare daterat 1754. — **477** och **478.** *Fat*, 2 st., av tvänne på 1750-talet mycket brukade mönster. — **479.** *Bålar* och **480.** *fat*, med eleganta rokokobordyrer och inskrift: »Lycklig fart för Sveriges Flaggor, Ständig gång för Svenska Waggor», Rörstrand 1751. — Utom den blå dekorationen är på den blågrå glasyren lagt ett mönster i vitt, s. k. »sopra bianco», ett dekorationssätt, som ofta användes under 1750-talet (jmf. följande föremål). — **481.** *Servis*, vartill mönstret ritats av Jean Eric Rehn (död 1793), en under rokokotidevarvet mycket anlita arkitekt och ornamentskonstnär. — **482.** *Fat* med samma mönster som n:r 481 samt å brädden friherrliga ätten Stures vapen, Rörstrand 1765. — **483.** *Tallrik* med samma mönster samt adliga ätten Lagerfelts vapen, Rörstrand 1759. — **484.** *Fat* och **485.** *tallrik* med samma mönster men i lila, Rörstrand 1766 och 1770. — **486.** *Terrin* med samma mönster, Rörstrand 1768. — **487.** *Bål* med samma mönster i lila, Rörstrand 1760. — **488.** *Skål*, Rörstrand 1759. — **489.** *Tallrik* och **490.** *fat*, Rörstrand, med nordstjärnan, ett av rokokon i Sverige ofta använt ornamentsmotiv. — **491.** *Bordskiva*, Rörstrand 1749. — **492.** *Bordskiva*, Rörstrand 1750. — **493.** *Bordskiva*, Rörstrand 1756.

Konkurrensen mellan de båda Stockholmsfabrikerna, Rörstrand och Marieberg, gjorde att 1760-talet blev en verklig glansperiod för den svenska keramiska industrien. — **494.** *Potpourrikruka*, polykrom marmorering, Marieberg,

Ehrenreichs period. — **495.** *Terrin*, polykrom marmore-ring, Marieberg, Ehrenreich. — **496.** *Servis*, Rörstrand 1760—1765. — **497.** *Terrin*, Rörstrand 1761. — **498.** *Terrin* med ätterna Svedenstjernas och v. Schwerins vapen (kapten Nils August Svedenstjerna, död 1784, och Hedvig v. Schwerin, död 1803, gifta 1755), Rörstrand 1765. — **499.** *Terrin*, Marieberg, Berthevin. — **500.** *Terrin*, Marieberg 1771.

Mot 1760-talets slut begynte med initiativ från Mariebergsfabriken ett livligt intresse för mångfärgad dekorerings med blommor och djur. — **501.** *Terrin*, Rörstrand 1759, praktpjes. — **502.** *Terrin*, Rörstrand 1762. — **503.** *Punschbål*, Rörstrand 1760-talet. — **504.** *Terrin*, Rörstrand 1767. — **505.** *Terrin*, Rörstrand 1773. — **506.** *Terrin*, Rörstrand 1773. — **507.** *Konfektskål*, melonformad, Marieberg, Ehrenreich. — **508.** *Potpourrikrukor*, Marieberg, Ehrenreich. — **509.** *Terrin*, Rörstrand 1762. — **510.** *Terrin*, Marieberg, Ehrenreich, 1766. — **511.** *Bål*, inuti botten målat: »Tjärhofvet», Rörstrand 1752. — **512.** *Bål*, Marieberg, Ehrenreich. — **513.** *Bål*, Marieberg, Ehrenreich, 1765. — **514.** *Bordskiva*, Rörstrand 1767. — **515.** *Servis*, Marieberg, Ehrenreich. — **516.** *Föremål* med porslinsartad glasyr och dekorerings, Marieberg 1760-talet. — **517.** *Fat* och *tallrikar*, Rörstrand omkr. 1770. — **518.** *Korgar*, *fat* och *tallrikar* med flätverksartat genombrutna sidor eller bräddar, Rörstrand 1753—1773. — **519.** *Dito*, Marieberg 1763—1771. — **520.** *Skål*, buren av två kvinnliga figurer, vitglaserad med vissa partier skiftande i lila, Marieberg, Ehrenreich. — Samtliga föremål i detta skåp tillhöra samma grupp och fabriktionsperiod.

521. *Urna* dekorerad i blått och guld, Marieberg 1770. — **522.** *Urna* dekorerad i rött, Marieberg 1772. — **523.** *Urnor*, ett par, med tryckt dekorerings efter kopparstick, Marieberg 1772. — **524.** *Bål* med tryckt dekorerings. — **525.** *Terrin* med tryckt dekorerings, Marieberg 1768. — **526.** *Bricka* med tryckt dekorerings, Marieberg 1770. — **527.** *Tallrik*, med genombruten kant och tryckt dekore-

ring, Marieberg 1772. I övrigt hänvisas till de i montrerna utlagda etiketterna, å vilka föremålens tillverkningsort och datering finnas angivna.

528. *Tallrik*, gjord vid den på 1770-talet anlagda fabriken i Sölvesborg (signatur: S. B.). — **529.** *Blomställ*, Sölvesborg. — **530.** *Korg*, genombruten, Sölvesborg. — **531.** *Fat*, Sölvesborg, 1781. — **532.** *Tekanna*, Sölvesborg.

533. *Fat*, tillverkat vid fabriken i Stralsund år 1769. I Stralsund, som under hela 1700-talet lydde under svenska kronan, hade år 1757 anlagts en fajansfabrik, som under slutet av 1760-talet leddes av Mariebergsfabrikens förste direktör, Ehrenreich, och vars tillverkningar ofta starkt erinra om Stockholmsfabrikernas. — **534.** *Terrin*, Stralsund 1769. — **535.** *Gräddkanna*, Stralsund 1770. — **536.** *Potpourrikruka*, Stralsund.

537. *Tallriksfragment*, misslyckat i bränningen, dekorerat med Adolf Fredriks monogram, tillverkat vid fajansfabriken vid Pålshö nära Hälsingborg (1765—1773).

538. *Fat* och **539.** *tallrik*, oglaserade (halvfabrikat), signerade Upsala 1768. — **540.** *Terriner*, oglaserade (halvfabrikat) av vid Stockholmsfabrikerna använda former (jmf nr: 505, 509 och 525). — **541.** *Fajansplattor* med färg- och dekorationsprover, Rörstrand 1758, gjorda för Anders Berchs samling av material- och tillverkningsprover, den s. k. *Theatrum oeconomico-mechanicum*, i Uppsala.

En synnerligen viktig roll spelade under hela 1700-talet de många olika slags föremål, som importerades till Sverige från Kina, »Ostindien», genom det svenska ostindiska kompaniet. Detta fick sin första oktroj 1731 och oktrojen förnyades fyra gånger, nämligen 1746, 1766, 1786 och 1806. Ostindiska kompaniet utsände från Göteborg fartyg, som återvände dit lastade med alla slags kinesiska varor, porslin, siden, lackerade arbeten, té m. m., vilka avyttrades å auktioner i Göteborg. De kinesiska konstslöjdföremålen, bland vilka porslinet var talrikast, spredos i de svenska hemmen

och tjänade även som mönster för inhemsk tillverkning. Hela den europeiska rokokon hyste ett livligt intresse för och rönste en stark påverkan av det kinesiska konsthantverket. Under intryck härav tillverkades i Kina (och Japan) föremål avsedda för export på Europa, porslinsserverier med monogram eller vapen beställdes även genom ostindiska kompaniets handelsexpeditioner.

Det kinesiska, »ostindiska», porslinet var dels *blått* och *vitt* (542), dels dekorerat i *rika färger* (543); stundom är målningen anbragt med sådana färger att den framträder som *låg relief* (544). — 545. *Tallrikar* med dekoration i europeisk stil. — 546. *Tedosa* med figurer i europeisk dräkt. — 547. *Bål* och *fat* med dekoration i rokokostil med monogram. — 548. *Koppar* med svenska inskrifter. — 549. *Servis* från 1800-talets början. — 550. *Bål* från 1800-talet.

En särskild grupp bland det till Sverige importerade kinesiska porslinet, utgöra de med svenska namn, monogram eller vapensköldar dekorerade, på beställning utförda servisföremålen. — 551. *Kaffeservis* med ätten Gyllenborgs vapen. — 552. *Kopp* och *fat* ur servis tillverkad 1776 till minne av Gustaf III:s statsvälvning 1772. — 553. *Kopp* ur den s. k. Gripsholmsservisen gjord i Kina för Gustaf III:s räkning och hemförd av Ostindiska kompaniet troligen år 1775. — 554. *Kopp* med ätterna Stjernefelts och Kurcks vapen (majoren Karl Kristian Stjernefelt, död 1820, och Hedvig Margareta Kurck, död 1823, gifta 1777). — 555. *Kopp* med ätten Drakes av Hagelsrum vapen. — 556. *Tallrik* med ätterna Wagenfelts och Lagermarks vapen (amiralen Henric Wagenfelt, död 1748, och Johanna Lagermarck, död 1748, gifta 1720). — 557. *Tallrik* med ätten Bromans vapen. — 558. *Tallrik* med ätten Ehrenpreuss' vapen.

Rum 57. Rokokotiden, 1750—1775.

De förändringar, som smaken efterhand undergick i Frankrike, återspeglas alltifrån 1600-talet i vårt land. Ur

den pompösa Ludvig XIV:s-stilen utvecklade sig under förra delen av 1700-talet den nyckfulla och eleganta rokokon, i Frankrike kallad Ludvig XV:s stil. Denna stilriktning vann så småningom insteg i Sverige. En synnerligen viktig roll spelade härvidlag fullbordandet av Stockholms slott, varå arbetena efter en 20-årig vila återupptogs 1727. Sedan det yttre avslutats i enlighet med de Tessinska ritningarna, återstodo inredningsarbetena, för vilkas utförande en koloni av franska konstnärer och konsthantverkare inkallades, varjämte en mängd modeller till alla slags föremål, som behövdes för slottsrummen, inköptes från Paris. Vid slottsbygget inrättades en läroanstalt, det första upphovet till Konstakademien; de franska modellerna utlämnades för kopiering till huvudstadens konsthantverkare och på detta sätt spreds kännedomen om den nya stilriktningen i allt vidare kretsar. Slottet blev, ehuru icke fullständigt inrett, färdigt att tagas i besittning av konungafamiljen år 1754, och i stort sett var det först omkring mitten av århundradet som rokokostilen blev mera allmänt härskande i Sverige.

I olikhet mot renässansen och barocken framträdde rokokon icke som egentlig byggnadsstil, utan gjorde sig huvudsakligen gällande på dekorationens, rumsinredningens, möbelarkitekturens och i allmänhet på konstslöjdens områden. — Stilen karakteriseras genom sin förkärlek för oregelbundenhet och osymmetri, för svängda och böjda linjer, kurvor, ellipser, S-former. I dess ornamentala förråd spelar musslan en viktig roll; därjämte förekomma vingliknande bildningar, bladverk stiliserat eller rent naturalistiskt, med guirlander, buketter och blomsterkorgar samt troféer, figurer m. m. Ett viktigt moment är förkärleken för kinesiska motiv, hållen vid liv genom den stora importen av alla slags kinesiska varor. I Sverige uppträdde jämte de internationella rokokoformerna åtskilliga nationella motiv, riksvapnets tre kronor, den femuddiga nordstjärnan m. m. — Det stora intresse för handel och närin-

gar, som var utmärkande för frihetstiden, kom även det svenska hantverket och konsthantverket till godo, och rokokotidevarvet kan betecknas som en glansperiod i detta avseende.

Tidevarvets högre-ståndskultur får sin prägel icke endast av livet på de kungliga och högadliga slotten, utan de små herregårdarna och prästgårdarna på landet liksom de borgerliga hemmen i städerna spela nu en viktig och i visst avseende självständig roll, nämligen som bärare av det specifikt svenska. — Föremål från rokokotiden äro i museet utställda i fem rum, 57—61, vartill ansluta sig de i rum 56 utställda föremålen, till större delen härstammande från rokokotidevarvet.

Angående rummens fasta inredning se rum 58—60. —

575. *Pannå* av snidad ek med i dekorationen ingående nordstjärnan och Fredrik I:s monogram, avsedd för någon rumsinredning å Stockholms slott och utförd av någon av de inkallade franska hantverkarna. — **576.** *Fönster-* eller *dörrkrön* av snidad och förgyllt trä, från Stockholms slott. — **577.** *Dörröverstycke* från huset n:r 22 Stora Nygatan i Stockholm.

Bland förvaringsmöblerna var *byrån* såsom ännu i dag den vanligast förekommande. Liksom kistorna under 1500-talet var byrån icke endast nyttighetsmöbel utan även prydnadssak och erhöjll som sådan ofta en elegant och dyrbar utstyrsel. Mest karakteristisk är den bukiga formen med tre lådor, men därjämte förekommo även byrår med två lådor och något högre ben samt byrår med snedklaff och sekretärinredning. Framsidan och gavlarna pryddes med rika inläggningar i fanér av olika träslag, oftast jakaranda med buxbom och lönn, samt med de synnerligen karakteristiska, osymmetriska beslagen av gjuten, ciselerad och förgylld brons, vilka dels importerades från Frankrike, dels tillverkades i Sverige. Byråns övre sida täcktes oftast av en marmorskiva, vanligen grågrön svensk marmor från Kol-

mården, stundom var den av trä, inlagd och fanerad liksom möbelen i övrigt.

578. *Byrå*, fanerad och inlagd med jakaranda och lönn, blindträ av fur, beslag av förgylld brons, signerad å baksidan med brännstämpel: C. L. N., angivande Christian Linning, som blev mästare i Stockholm 1744, var ålderman och dog 1779. — **579.** *Byrå*, fanerad och inlagd med jakaranda och buxbom, beslag av brons, lådornas handtag ofullständiga, signerad med stämpel I. H. REMRS samt Stockholms snickareämbetes stämpel. Johan Henrik Reimers var mästare i Stockholmsämbetet 1754—1773; den här förekommande ämbetsstämpeln påbjöds 1768. — **580.** *Byrå med klaff*, fanerad och inlagd med jakaranda, plommonträ, valnöt och lönn, beslagen av samma karaktär som å byrån 579, signerad med stämpel N K, angivande en i Stockholm verksam snickare vid namn Nils Köhler. — **581.** *Sekretär*, fanerad och prydd med förgyllda bronsbeslag, signerad av Stockholms snickaren Lars Nordin, mästare 1752—1786. Sekretären är att anse som en direkt avkomling av de tidigare periodernas kabinettsskåp.

Skåpen undanträngdes som förvaringsmöbler nu allt mera av byråarna. — **582.** *Skåp* av ek och furu med fanerade inläggningar av jakaranda och buxbom m. m., kaptäl och krön av skulpterad och förgylld furu, bronsbeslag; i en av lådorna Stockholms snickareämbetes stämpel, som antyder att skåpet är tillverkat efter 1768. — Som mästestycke brukade vid denna tid inom Stockholms snickareämbete ofta utföras ett skåp »med tre columner»; möjligen är detta skåp ett dylikt mästestycke. Inom andra snickareämbeten utfördes stundom som mästestycken skåp av en med 1600-talsskåpen nära överensstämmande karaktär. — **583.** *Kommod*, fanerad med mahogny, beslag av förgylld brons, skiva av grågrön marmor.

De sittmöbler, soffor, länstolar, stolar och taburetter, som användes i förnämligare rum hos de högsta samhällsklasserna, voro liksom under den karolinska tiden utförda

i skulpterat ofta förgyllt trä. Dessa efter franska modeller utförda eller från Frankrike importerade möbler sakna kryss; sits och rygg utgöras vanligen av lösa dynor, den senare fasthållen av regler på ramens baksida; soffornas och länstolarnas armstöd voro vanligen stoppade på mitten, och klädseln var av sidan eller annat dyrbart tyg. — **584.** *Länstol* av rödbok, förgylld, å ryggkrönet svenska riksvapnets tre kronor, å sargen polstjärnan. — **585.** *Länstol* av rödbok, förgylld, ryggen med bevarad originalklädsel av blomligt sidan. — **586.** *Länstol* av valnöt, franskt arbete, signerat med stämpel: FRC. REVZE.

För spegelramarnas form låg den under föregående tid brukliga — rektangel med rösteliknande krön -- till grund. men den ombildas nu i rokokons anda i osymmetriska former; ramarnas ornering var dels skulpterad i trä, dels utförd i pastellage, vanligen förgylld. — **587.** *Speglar*, ett par, ramar av spegelglas och förgyllt och försilvrat trä (fur) med i pastellage utförda ornament och blommor; signerade med stämpel S B, möjligen Samuel Bomansson, spegelmakare i Stockholm, 1760-talet. — Liksom lampetter, gueridoner o. dyl. förekommo även speglar parvis. — **588.** *Spegel*, ram med rikt skulpterat krön av fur. — **589.** *Spegel*, ram av skulpterad och förgylld fur med infällda små spegelglas, å baksidan Stockholms hallstämpel 1761. — Hallstämpeln angiver att spegeln blivit besiktigad och godkänd av Stockholms hallrätt. — **590.** *Spegel*, ram av fur, förgylld i olika färgnyanser och med infällda spegelglas, Stockholms hallstämpel 1774.

Väggyren, som jämte speglarna och porträtten utgjorde de förnämsta väggprydnaderna, förekommo huvudsakligen i två typer, konsolur och cartell, de senare ofta av brons och importerade från Frankrike, men även utförda här hemma, ej sällan i skulpterat och förgyllt trä (jmf. väggur n:r 710, rum 59). — **591.** *Konsolur* med foder av trä, lackerat i sköldpaddfärg med bronsbeslag, signerat: Nils Berg, Stockholm (urmakare i Stockholm, känd 1751—1790). — **592.**

Konsolur av jakaranda med bronsbeslag, signerat: Petter Ernst, Stockholm (mästare i Stockholm 1753, död 1784); konsol saknas. — **593.** *Kartell* av förgylld brons. — **594.** *Klockställ* av förgylld brons. — **595.** *Klockställ* av förgyllt trä. — **596.** *Ljusarmar* av förgylld brons.

Utmärkande för rokokotiden var användningen av en mängd småföremål av olika slag som prydnader i rummen, vaser, potpourrikrukor, statyetter, ofta placerade på konsoler av skulpterat och förgyllt trä. — **597.** *Statyetter* av fajans, Marieberg. — **598.** *Statyetter* av porslin, Marieberg. **599.** *Statyetter* av porslin, Meissen. — Dylika statyetter, större och mindre enstaka figurer och grupper, tillverkades vid alla de porslinsfabriker som alltifrån 1700-talets början uppstodo i Europa och av vilka den sachsiska fabriken i Meissen var den äldsta. — **600.** *Krämkoppar* av porslin, Marieberg, 1760—1770-talet. — **601.** *Kaffekopp* av porslin, Marieberg. — **602.** *Askar* av fajans, Marieberg, 1760-talet. — I skåpet n:r 582 stå utställda några samtida fajansföremål: **603.** *Vaser*, 2 st., s. k. kaninvaser, Marieberg, 1770-talet. — **604.** *Blomkrukor*, 2 st., Marieberg, 1760-talet. — **605.** *Potpourrikruka*, Rörstrand 1767. — **606.** *Terrin*, Marieberg 1766.

607. *Resur* av brons i etui klätt med röd marokäng, uret signerat: Petter Ernst, Stockholm (jmf. n:r 592). — **608.** *Resur*, signerat: Er. Norman Norrköping, å verket: N:o 297 (mästare 1763, död 1780).

609. *Ljusstakar*, ett par, av silver, utförda av guldsmeden Johan Steinfors i Stockholm år 1754. — **610.** *Ljusstakar*, ett par, av fajans, Rörstrand 1767. — **611.** *Ljusaxar*. — **612.** *Elddon*. — **613.** *Elddon* med flintlås av konstruktion liknande bösslåsen, praktarbete av stål med ornament mot guldpunsad botten, signerat: Nussbaum, Drottningholm (I. Nussbaum, född 1730, död 1802, var en av tidevarvets mest framstående vapensmeder).

Till den personliga utstyrseln hörde under rokokotidvarvet inom de högre samhällsklasserna en mängd små

föremål av olika slag såsom fickur snusdosor, svampdosor, necessärer m. m. — **614.** *Fickur* av guld av urmakaren J. Hovenschiöld i Stockholm, boetten daterad 1766. — **615.** *Fickur* med silverboett, av Erik Sundberg, Stockholm. — **616.** *Fickur* av N. Vogell i Göteborg. — **617.** *Fickur*, engelska. — **618.** *Fickur* i boetter av förgylld koppar. — **619.** *Svampdosor* av silver. — **620.** *Svampdosor* av brons. — **621.** *Svampdosor* av tenn; innehöllo en i parfym doppad svamp och buros i fickan. — Snusdosor voro från tiden kring 1700-talets mitt ett nästan oundgängligt tillbehör till den manliga utstyrseln. — **622.** *Snusdosor* av silver, med figurscener och rika ornament. — **623.** *Snusdosor* av förgylld koppar. — **624.** *Snusdosor*, emaljerade. — **625.** *Snusdosor* av pärlemor. — **626.** *Snusdosor* av sköldpadd och silver. — **627.** *Snusdosor* av elfenben. — **628.** *Necessärer* av olika slag; innehöllo allehanda små verktyg och toalettutensilier. — **629.** *Necessär* med innehållet utlagt.

630. *Nysthållare* av silver och ben, tillverkad i Stockholm 1770. — **631.** *Toalettskrin* med inredning i lackimitation. — **632.** *Frivolitetsnålar* av pärlemor med inläggningar av guld i flera färger. — **633.** *Nystvinda*, hopfällbar, i skrin, målat i lackimitation. — **634.** *Handspinnrock* av förgylld mässing. — **635.** *Handspinnrock* av trä med inläggningar.

Från och med detta tidevarv giva museets samlingar en föreställning om dräktskicket och dess förändringar. Den *manliga dräkten* bibehöll under rokokotiden i mångt och mycket den närmast föregående tidens karaktär: lång *livrock* (**636**) med vida veckade skört, utan krage, med stora ärmuppslag och knappar. Därunder en *väst* (**637**) nästan lika lång som rocken, ofta med rika broderier längs framsidan och med stora fickor. Kring halsen bars halsduk och spetskrås, synligt genom att de övre knapparna i västen voro oknäppta. Knäbyxorna gjordes nu i olikhet mot under 1600-talet tämligen åtsittande och sammanhölls

vid knät med spännen, strumporna voro till den eleganta dräkten vita (silke) och på fötterna buros låga skor med spännen. — **638.** *Knä- och skopännen* av silver med bergkristaller. — Till dräkten hörde *värja* (**639**), nu buren i ett under västen kring livet spänt gehäng, vidare *käpp* (**640**) samt handskar. På huvudet bars pudrad peruk, som dock nu var mindre och baktill sammanknuten i en piska med en svart sidenrosett. — *Hattarna* (**641**) voro uppvikta på tre sidor. — **642.** *Nattmössor* av vitt linne, broderade. — **643.** *Nattmössa* av vitt siden med broderi i färger. — **644.** *Plänböcker* av siden med broderier. — **645.** *Plänbok* av grönt siden med vapen och initialerna C G A (Carl Gustaf Adlerstam, död 1785). — **646.** *Plänböcker* av skinn, daterade 1757 och 1763. — **647.** *Dräkt*, bestående av rock, väst och knäbyxor av fasonerad sammet, buren av kommerserådet Jonas Alströmer (död 1761). — **648.** *Gossdräkt*, omkring 1762.

649. *Damdräkt* av gult siden. — **650.** *Damdräkt* av vit sidenbrokad med mönster i guld och färger, koftan med Vatteauveck. — Angående kvinnodräktens allmänna karaktär se rum 61. — Ett viktigt tillbehör till den kvinnliga festdräkten utgjorde solfjädern. Hopfällbara solfjädrar efter kinesiskt mönster började redan under 1600-talet i Europa undantränga de tidigare använda, med fast sittande fjädrar. Den förnämsta solfjäderstillverkningen ägde rum i Frankrike, men även i Sverige funnos under 1700-talet solfjädersmålare. — **651.** *Solfjäder* daterad 1755. — **652.** *Solfjäder* daterad 1765. — **653.** *Solfjäder* med ställning av elfenben. — **654.** *Solfjäder* med ställning av sköldpapp. — **655.** *Solfjäder* med ställning av pärlemor. — Till dräkten hörde vidare lösa fickor, *kjortelsäckar* (**656**) av linne med broderier. — **657.** *Örhängen* av bergkristall med silverinfattning.

Porträttmaleriet blomstrade under hela detta tidevarv, utövat av en mängd konstnärer av olika rang. Porträtten utgjorde i sina ofta praktfullt snidade och förgyllda ramar rummets förnämsta väggprydnader. — **658.** *Porträtt* av

okänd man, målat av J. H. Scheffel. — **659.** *Porträtt* av presidenten Erland Broman (död 1757), målat av Jakob Björk efter pastell av Gustaf Lundberg. De båda herrarna å de sistnämnda porträtten bära stor peruk. — **660.** *Porträtt* av okänd man med pudrad peruk och nackrosett. — **661.** *Porträtt* av okänd man, målat av J. H. Scheffel. — **662.** *Porträtt* av okänd dam målat av Olof Arenius (död 1766). — **663.** *Porträtt* av doktorinnan M. E. Bohnsack, född Næsmann. — **664.** *Porträtt* av systrarna Hedvig Charlotta (född 1731) och Anna Margareta Silfversparre (född 1741, död 1812) målat 1754 av Johan Joachim Streng. — **665.** *Porträtt* av konung Adolf Fredrik, målat troligen omkring 1750 efter Antoine Pesnes 1743 utförda original på Gripsholm.

Rum 58. Stockholm, 1750-talet.

Väggbeklädnaderna i detta rum härstamma från huset n:r 8 B Karduanmakaregatan i Stockholm, där de varit uppsatta i ett i husets sydöstra hörn å nedre botten beläget rum. Det ursprungliga rummets egenskap av hörnrum, med fönster å två närliggande väggar samt den omständigheten att det var ej obetydligt större än museirummet har nödvändiggjort ändringar i väggarnas anordning, varjämte det hela ommålats i de under tjocka lager av färg påträffade ursprungliga färgerna. — Egendomen n:r 8 Karduanmakaregatan köptes år 1753 av vice presidenten Gustaf Samuel Ruuth (död 1766), som var gift med en syster till den framstående arkitekten, överintendenten Karl Fredrik Adelcrantz (död 1769), och det är sannolikt att denne varit sin svåger behjälplig med inredningen av huset i fråga, i synnerhet som han själv bebodde en våning i detsamma. — Rummet ger en föreställning om de högsta samhällsklassernas bostadsförhållanden under rokokon, och inredningens allmänna karaktär erinrar starkt om rumsinredningarna på Stockholms slott.

Väggarna äro helt inklädda med trä; ovan panelens mittelbandslist äro ytorna indelade med smala *pilasterliknande fyllningar* med rika ornament, utförda dels i trä, dels i pastellage och målade i ljusblått, omväxlande med större mellanfält. Denna anordning är att betrakta som en direkt utveckling av 1600-talets strängt arkitektoniska väggindelning; på samma sätt ombildades i ytterarkitekturen pilastrarna till lisener eller murband utan kapital. Ovanför de väggfasta speglarna och över dörrarna äro anbragta *överstycken* med målade tavlor inom rikt skulpterade ramar; även överstyckenas målningar hava varit övermålade och överklustrade med tapeter, som avlägsnats. I praktrum kunde väggfälten, vanligen betydligt större än i detta rum, vara beklädda med vävda tapeter, vanligen franska, som nu icke fingo hänga fritt på väggen, utan voro inspända som fyllnader mellan pilastrar eller annat ramverk. På samma sätt användes även siden med rika blommiga mönster. Angående annat slag av väggbeklädnader se rum 59—60.

Takets dekorationer äro avgjutna efter originalen i samma rum från vilket väggarna härstamma. — I takens anordning och dekoration medförde rokokon stora förändringar; barockens tunga stuckornamentik och kraftiga färger ersattes av en lätt, elegant dekoration, ofta som här bestående endast av hörnornament, målade eller förgyllda. — *Dörrarna*, nu åtminstone i förnämligare rum vanligen dubbeldörrar, »deux-battants», omgävos av foder med karaktäristiska profiler, i vilka en svängd vulst erinrar om barocktidens rika profilering. *Fönsteröppningarna* omgävos av liknande foder, och fönstren voro genom mittpost och tvärträ indelade i två större bågar nedtill och två smärre upp-till, alla med små, nästan kvadratiska rutor i två rader bredvid varandra. — *Golven* belades i finare rum med parkett av ek eller furu. Parkettgolvet i detta rum, av ek, är en modern kopia efter ett golv i huset Karduanmakaregatan n:r 8.

Den ursprungliga *kakelugnen* fanns icke i behåll, varför här insatts en samtida kakelugn, som tidigare varit uppsatt i ett numera rivet hus vid Storkyrkobrinken. — Angående kakelugnar se rum 59—60. — I större och praktfullare rum utgjordes eldstaden oftast av en öppen spis med eldstadsöppningen omgiven av ett ej sällan i svensk grågrön marmor utfört ramverk i rokokons svängda former samt den övre delen täckt av en spegel.

Möblemanget i detta rum utgöres av en *praktmöbel* (685), soffa, länstolar och taburetter av skulpterad och förgylld björk utförd i Sverige efter franska mönster. Klädslen är av »tapisserie de Beauvais», med djurframställningar delvis efter teckningar av Oudry. Staden Beauvais i Frankrike var redan under medeltiden berömd för sin vävnadsindustri; under Ludvig XIV:s tid inrättades där en fabrik för vävda tapeter o. dyl. — Till möblen hör även en ej monterad *skärm* (686), utställd i passagen till rum 59. — *Eldskärm* (687) av snidat och förgyllt trä; skärmblandets tapisseri saknas.

Byrå (688) fanerad med jakaranda och rosenträ, signerad i översta lådan med bläck: af Linning 1760 (Christian Linning, jmf. n:r 578, rum 57). — *Byrå* (689) med beslag till en del av samma typ som föregående, fanér av jakaranda.

Väggur (690) på konsol, foder av fur, målat och förgyllt, å dörren bronsbeslag, signerat: Petter Malm, Stockholm, å verket: N:o 38. Petter Malm blev mästare i Stockholms urmakareämbete 1766 och dog 1796. — *Klockställ* (691) av bok, skulpterat och förgyllt.

Ljuskrönan (692) av brons med slipade glaskläppar, är av en typ, som kom i bruk redan under barockperioden (jmf. kronan n:r 284, rum 54). För rummets belysning användes lampetter, ofta med spegelglas, samt *ljusarmar* (693) av järn med blommor av porslin, samt av brons (694), av med möbelbeslagen besläktad karaktär.

Rum 59. Stockholm, 1760-talet.

Den fasta inredningen i detta rum härrör från två olika samtida hus i Stockholm; panelverket och vad därtill hör från ett numera rivet hus vid Skinnarviksgatan å Södermalm och tapeterna från huset n:r 68 Drottninggatan. Rummet ger en föreställning om anordningen och karaktären av en förmögen borgerlig familjs bostad under rokokotidvarvet. Liknande rum förekommo dels talrikt i städerna, dels ock mångenstädes på landet, t. o. m. i sådana förnämliga hem som t. ex. i några av de uppländska bruksägarnas herregårdar. — Barocktidens tunga former och mörka dystra färger hava här ersatts av lätt behagfullhet och ljusa glada färgtoner. Det vilar över dessa borgerliga rokokointeriörer en prägel av förfining och intim hemtrevnad, olik den stela praktin i slottens salonger. Under detta tidevarv började det förut okända begreppet komfort att göra sig gällande såväl i möblernas som i bostadens allmänna anordning.

Kring väggarnas nedre del löper en sockelliknande panel med fyllningar och ramstycken. Väggytorna ovan panelen äro beklädda med i olja på duk målade tapeter, med ett luftigt ramverk av blommor, blad och fåglar i ljusa färger. Varje väggfält är omgivet av en i samma färg som panelen målad träram, en förenklad kvarleva av den praktfulla pilasterinredningen. Stundom erhöles dessa omramningar karaktären av pilastrar. — De färger, som under denna period användes för såväl rummets fasta dekoration som för möblerna, voro de ljusa mellanfärgerna, gulvitt, blågrönt, ljusrött o. s. v.; den rödgredelina färgton, i vilken panelverket i detta rum nymålats, påträffades under tjocka lager av senare övermålningar i vitt.

Tapeter av samma art som dessa förekomma ofta, men därjämte även i andra motiv, landskap, herdescener, arkitektur och ruiner, chinoaserier, stundom omgivna även av ett målat ramverk, som imiterade de rikt skulpterade och

förgyllda tavelramarna; jmf. dörröverstyckena i rum 57 och 61. Liknande motiv kunde även förekomma målade direkt på den putsade murytan. Slutligen användes till väggbeklädnad även tyg, t. ex. blommigt siden i ljusa färger, insatt i ramar av samma art som användes kring de målade tapeterna. Mot slutet av detta tidevarv började även papperstapeter efter kinesiskt mönster att komma i bruk.

Dörrarna äro omgivna av foder med karaktäristiska profiler, och ovan dörröppningen gå ramstyckena upp ända till taket, omgivande ett litet fält, som prydes av ett *dörröverstycke* med målning, som vanligen var av en med de stora väggfälten överensstämmande karaktär. Stundom hade dörröverstyckena en rikare inramning (jmf. rum 57, 58 och 61). — *Dörrarna* voro i dylika borgerliga hem vanligen enkeldörrar med två stora fyllningar över varandra, profilerade som panelen. Fönsteröppningarna täcktes ofta, som här, av en låg båge. — *Taken* voro i rum av denna art vanligen mycket enkla, vitstrukna, med en stor hålkål, begränsad såväl mot väggen som mot takytan av en rundstav, som någon gång kunde vara förgylld. Mittfältet krympte samman till en liten cirkel, omgivande ljuskronans krok; stundom saknades t. o. m. denna inramning. — Å golvet gammal *ekparkett*.

Den i mindre rum vanligaste eldstaden var en *kakelugn* av fajans. Både Rörstrand och Marieberg tillverkade dylika kakelugnar i en mängd olika former, runda och plana, med eller utan hylla, s. k. skänk, eller nisch. Kakelmönstren, som utfördes dels i blått och vitt, dels i flera färger, voro antingen rent ornamentala rokokomönster eller naturalistiska blomstermönster. Vanligen voro alla kaklen i en ugn lika dekorerade, men även som helhet (fasad) dekorerade kakelugnar förekommo — se rum 60. Kakelugnarna stodo ofta, liksom under föregående tid (jmf. rum 54) på en låg fotställning av järn, mässing eller trä, men även som här på ett skift sockelkakel.

700. *Byrå*, fanerad i jakaranda och lönn, med skiva av svensk marmor, signerad i översta lådan med stämpel L. NORDIN (Lars Nordin, jmf. n:r 581, rum 57). — **701.** *Skrivbord* fanerat med jakaranda, buxbom och rosenträ, inredningen synnerligen elegant med fanér av rosenträ, flera nyanser; signerad med stämpel å baksidan L. NORDIN (jmf. n:r 700); möbeln uppgives hava tillhört hertig Fredrik Adolf. — **702.** *Ritbord*, fanerat med jakaranda, skivan kan medelst järntenar höjas och sänkas; å undersidan stämplad, som visa att bordet tillhört möblemanget på Drottningsholms slott under drottning Lovisa Ulrikas tid. **703.** *Brädspelsbord*, fanerat men utan beslag, märkt: J. F. Serenius minor 11 junij 1773.

Samtliga stolar i detta rum äro tillverkade i Sverige efter franska modeller: **704.** *Länstol* av björk. — **705.** *Stol* av björk. Båda stolarna med lösa dynor. — **706.** *Stol* av björk med fast stoppning. — **707.** *Länstol* och **708.** *stolar* av björk med fast stoppning, av en i Sverige ofta förekommande fransk typ. — Vanligen voro stolarna, liksom här, vitmålade, någon gång förgyllda.

709. *Golvur*, foder av fur med målad dekoration. — **710.** *Väggur* i foder av skulpterad och förgylld fur i rikaste rokokostil; förebilderna till dylika foder voro av franskt ursprung, utförda av gjuten, ciselerad och förgylld brons; verket och tavlan signerade: Eric Lindgren, Stockholm. Hovurmakaren Eric Lindgren d. y. blev mästare i Stockholms urmakareämbete 1754, ägde en urfabrik och blev 1778 älderman, död 1786. — **711.** *Spegel* i ram av skulpterad och förgylld fur. — **712.** *Ljuskrona* av järn med blommor och blad av målad plåt, ljuspipor av förgylld brons.

Rum 60. Stockholm, 1760-talet.

Väggbeklädnader och paneler i detta rum hava överförts till museet från huset n:r 83 vid Järntorget i Stock-

holm. Rummet torde hava inretts för folk av ungefär samma samhällsställning och förmögenhetsförhållanden som rum 59, och det ger liksom detta en föreställning om en välbärgad Stockholmsborgares bostad under rokokotidvarvet. De båda rummens allmänna anordning är ganska likartad. — Paneler, ramverk, dörr- och fönsterfoder äro här nymålade i en gröngul färgton, anträffad under en yngre påmålning i vitt, som avlägsnats. — *Väggfälten* prydas av landskap målade på duk i olja, brunt i brunt, med staffagefigurer i rokokodräkter. Dörröverstyckena saknas; fönstrens anordning är väsentligen densamma som i rum 59. Fodren kring dörrar och fönster hava dock icke samma utpräglade rokokokaraktär som i föregående rum, utan erinra om den gustavianska tidens rätliniga och rätvinkliga profileringar. — Taket är kopierat efter originalet i huset vid Järntorget, och golvet är belagt med gammal *furuparkett*.

Den ursprungliga *kakelugnen* var borttagen ur rummet, innan detta förvärvades för museet, och här har därför i stället insatts en praktfull samtida kakelugn, sannolikt Rörstrandstillverkning, med framsidans båda fält sammansatta av kakel, vilkas dekoration bilda ett över vart och ett av fälten utbrett rokokoramverk; luckor saknas.

Å väggen mellan fönstren en stor *spiegel* (720) i rikt skulpterad och förgylld ram av fur; nedanför spegeln ett *konsolbord* (721) av fur, skulpterat och förgyllt; har icke ursprungligen hört tillsammans med spegeln. — Väggarna torde även i rum av denna art hava prytt med porträtt, väggklockor, lampetter o. dyl. — *Ljuskronan* (722) i taket är av en typ med anor från barocktidvarvet, som var i allmänt bruk ännu under rokokon.

723. *Byrå* av fur med fanér av jakaranda och valnöt, signerad med stämpel M. ENGSTRÖM (Mattias Engström, snickarmästare i Stockholm 1758, ålderman 1779—1790). — 724. *Byrå* med fanér av valnöt, jakaranda och plommonträ, signerad N K (Nils Köhler, jmf. n:r 580). — 725.

Sekretär, fanerad med valnöt, jakaranda och plommonträ, signerad P G B samt Stockholms snickareämbetes stämpel, angivande att möbeln tillverkats efter år 1768 av Per Gyllenberg, som blev mästare i Stockholm 1767. — 726. *Spelbord*, fanerat med masur, körsbärsträ m. m., signerat å undersidan C. L. N. (Christian Linning, jmf. n:r 578, rum 57). — 727. *Väggbord* av valnöt m. m. — 728. *Länstol* av rödbok, franskt arbete, signerad med stämpeln FRC. REVZE (jmf. n:r 586, rum 57). — 729. — *Länstol* av björk, helt stoppad, s. k. bergère, svenskt arbete av fransk karaktär (jmf. n:r 728). — 730. *Länstolar*, ett par, och en *taburett*, av björk, svenskt arbete efter fransk modell; taburetterns sarg är på två sidor insvängd så att den passar mot länstolarnas främre del, varigenom de tre möblerna sammanställda bilda en vilsäng. — 731. *Hylla* av fur med skulpterade ornament, grönmålade och förgyllda. — 732. *Pendyl*, signerad: Daniel Åberg, Norrköping, å verket: N:o 32. (Daniel Åberg, manufakturist och urmakare i Norrköping, fick 1760 privilegium på sin urfabriksinrättning, död 1780).

Rum 61. Rokotiden, 1750—1775.

Skillnaden mellan de förnåma och rika hemmens och de enklare, borgerliga bostädernas utstyrelse under rokokoperioden var helt naturligt endast en gradskillnad, om också de nya franska moderna något tidigare vunno insteg i de förra än i de senare, där man var mera konservativ. Det handelsidkande ståndets förbindelser med Holland och England medförde inverkan från dessa länders konstslöjd, märkbar särskilt i västra Sverige, men även annorstädes. — En eller annan praktpjäs, vanlig i de förnåma hemmen, prydde väl också borgarens eller herremannens på landet bostad, men i allmänhet använde han saker av enklare slag och billigare material. Det är i huvudsak sådana, som äro utställda i detta rum.

740. *Dörröverstycken* från hus i Stockholm. — **741.** *Dörröverstycke* från huset Järntorget n:r 83. — **742.** *Dörröverstycke* från huset Hornsgatan n:r 34 (jmf rum 57—60).

743. *Skrivbyrå* av fur med fanér av valnöt m. m.; byrån, vars form erinrar om den föregående perioden, har enligt uppgift tillhört Carl von Linné (död 1778). — **744.** *Skänk*, hörnskap, av fur, målat i gulvitt, spröjsverket i dörrarna förgyllt, inuti grönmålat. Dylika enklare möbler utfördes i fur eller annat för målning avsett träslag; skåp av denna art voro, särskilt i större salar, avsedda att stå i hörn, ofta som motstycke till eldstaden, en kakelugn eller en öppen spis. Av samma enkla material utfördes skåp av en form erinrande om det i rum 55 utställda (n:r 301) på svängda låga ben, med två eller tre lådor i den nedre avdelningen och ett par höga dörrar i den övre samt upp till ett svängt krön. Prydligare dylika skåp voro utförda med fanér av masur, alrot eller valnöt, ofta med inläggningar i korsform på dörrspeglarna samt bronsbeslag av samma karaktär som byråarnas.

Sittmöblerna, stolar, länsstolar och soffor, utfördes vanligen i björk, någon gång i ek eller bok med några karaktäristiska rokokoorndament, musslor omgivna av vingliknande bladverk å sarg och ryggkrön, samt målades i någon ljus färg, ljust blågrönt, gröngult, ljusrött eller helt vitt. De i detta rum utställda stolarnas huvudform är av holländsk-engelsk karaktär (jmf stolar i rum 55) med smala ståndare och kantfasonerad bricka i ryggen samt kryss mellan benen. Sitsarna äro antingen försedda med lösa stoppade dynor eller också med fast stoppning, vilken liksom dynorna i soffornas sits och rygg är överklädd med tyg eller skinn. — **745.** *Länstol* av björk, målad i gult. — **746.** *Stol* av björk, målad i ljust blågrönt, spår av förgyllning å de skulpterade ornamenten; färgen anträffad under senare övermålning. — **747.** *Stol* av björk, målad i ljusröd färg, anträffad under senare övermålning. — **748.** *Stol* av björk,

vitmålad, med Stockholms stoltmakareämbetes pappersstämpel och signaturen C A S i brännstämpel; stoltmakareämbetsstämpeln påbjöds 1765 och ger sålunda en viktig utgångspunkt för dateringen. — **749** och **750.** *Stolar* av björk, vitmålade; samtliga dessa stolar av holländsk-engelsk typ. — **751.** *Länstol* av björk, engelsk typ, från Västergötland. — **752.** *Soffa* av fur och björk, skulpterad och vitmålad; i sitsen en madrass, i ryggen och vid gavlarna lösa dynor.

753. *Serveringsbord*, ben och sarg av björk, skiva av fajans, Rörstrand 1760-talet (jmf rum 56). — **754.** *Avdelningsskärm* med blad av spänd duk, målade med bibliska scener (jmf behandlingen av väggfalten i rummen 59 och 60). — **755.** *Pall* av björk, skulpterad, målad i ljust blågrönt med förgyllda ornament.

Rokokoformerna gjorde sig på ett synnerligen konsekvent sätt gällande i de olika slag av servis- och prydnadsföremål, som tillverkades. Endast smärre av materialet betingade olikheter äro märkbara. Serviskärlen gjordes under detta tidevarv företrädesvis av silver, tenn, fajans och glas, varpå de i mittmontern och å vägghyllorna utställda föremålen utgöra exempel. Till jämförelse äro ett par grupper sammanställda av likartade föremål gjorda av olika material. — **756—759.** *Socketbössor* med typisk mjuk rokokoprofil och dekorerade med spiralvridna åsar: **756**, av silver, tillverkade av G. F. Sickman i Stockholm 1756; — **757**, av tenn, Gävle 1763; — **758**, av fajans, Rörstrand 1754; — **759**, av glas. — **760—764.** *Saltkar* av olika material men alla av samma grundform: **760**, av silver, tillverkade i Göteborg av Olof Fernlöf; — **761**, av fajans; — **762**, av tenn; — **763**, av glas; — **764**, av Kolmårdsmarmor.

765. *Bordsprydnad* av fajans, Rörstrand, 1760-talet. — **766.** *Terrin* av fajans, Marieberg, Ehrenreichs tid. — **767.** *Terrin* av fajans, Marieberg, Berthevins tid. — **768.** *Kaffekannor* av fajans, Rörstrand, 1760-talet. — **769.** *Kaffe-*

kannor av fajans, Marieberg, Ehrenreich. — **770.** *Gräddkanna* av fajans, Rörstrand 1753. — **771.** *Gräddkannor*, 2 st., av fajans, 1770 och 1772. — **772.** *Blomvas* av fajans, Rörstrand, 1760-talet. — **773.** *Handkanna* med *fat*, av fajans, Rörstrand 1750-talet. — **774.** *Sejdel* av fajans med tennlock, Marieberg 1760-talet. — I hörnskapet n:r 744 stå enklare bruksserviser, dekorerade med under perioden vanliga mönster.

775. *Vinglas* med slipad dekorerad, inskrift: Skeppet går ock Win vi får.

Guldsmedskonsten stod under denna tid på en hög ståndpunkt. Både silver- och tennföremålen från denna tid kunna i allmänhet dateras på året; år 1758 påbjöds nämligen att föremål av guld, silver och tenn från och med följande år, 1759, skulle förses med s. k. årsbokstav, så att A skulle beteckna 1759, B 1760 o. s. v.; föremål av ädel metall betecknades med versalbokstväver, tennet med frakturstil. Inom såväl Stockholms som flera andra guldsmeds- och tenngjutareämbeten hade dylik stämpling med årsbokstäver redan länge ägt rum (jmf rum 53, n:r 192). — **776.** *Presentertallrik* av silver, med gjuten, graverad och förgylld ornering, tillverkad i Stockholm 1758. — **777.** *Kaffekanna* av silver, dekorerad med spiralvridna åsar, tillverkad i Stockholm av Niclas Lund 1760. — **778.** *Kaffekanna* av silver med rik driven rokokoornering, tillverkad i Stockholm av J. Lampa 1760. — **779.** *Sockerskrin* av silver, locket drivet i form av en mussla, tillverkad i Stockholm av Isak Sauer 1754. — **780.** *Konfektskål* av silver med Björnhufvudska vapnet och initialerna I B, tillverkad i Stockholm av Kilian Kelson 1760. — **781.** *Bordställ* av silver, tillverkat i Stockholm av Jonas Ronander 1764 för greve Nils Bonde (född 1731, död 1816) och hans fru, Anna Fleming; de tillhörande sockerbössorna tillverkade året förut i Hamburg. — **782.** *Bägare* av silver, given 1752 av Bergskollegium till Jöns Persson i Orrby till minne av upptäckten av Gällivara järnmalmstreck, tillverkad i

Stockholm av Heinrich Wittkopf 1752. — **783.** *Bägare* med driven och graverad rokokoornering, tillverkad i Lindesberg av J. C. Wasserman 1778.

Bland tennföremålen från rokokotiden märkas dels sådana som rätta sig efter modestilens fordringar, dels sådana som fasthålla vid de under föregående perioder brukliga formerna. Båda grupperna tillverkades och brukades samtidigt och under hela detta tidevarv. — **784.** *Sopp-skålar* (terriner) och **785.** *fat* av tenn, gjorda i utpräglade rokokoformer, samtliga svenska arbeten. — **786.** *Terrin* med lock och tillhörande *fat*, typisk rokokoform, Stockholm 1769. — **787.** *Handfat* och *kanna*, rokokoform, Stockholm 1767. — **788.** *Skålar* och **789.** *fat* av tenn av olika former, alla brukliga redan under föregående stilperioder. — **790.** *Öppen skål* med handtag av renässansform, Jönköping (jmf n:r 356, rum 55.) — **791.** *Skål* av tenn, Stockholm 1767 (jmf n:r 355, rum 55). — **792.** *Grötskål* av tenn, Norrköping 1751. — **793.** *Handfat* med *kanna*, av tenn, i barockform, Kalmar 1781. — **794.** *Behållare* med tillhörande *bäcken*, av tenn, barockform. — **795.** *Kaffe- och tekannor* av tenn i typiska rokokoformer, alla svenska arbeten. — **796.** *Bägare* av tenn, fotkanten dekorerad med rokokons spiralvridna åsar. — **797.** *Dryckeskannor*, kulstop, av tenn, huvudformen bruklig redan tidigare (jmf n:r 203 och 204, rum 53). — **798.** *Källarstop* av tenn, målkärl, formen kvarlevande från äldre period. — **799.** *Flaskor* av tenn med skruvlock (jmf n:r 211, rum 53).

800. *Kanna* av koppar, försilvrad, med graverad dekoration av 1600-talskaraktär, daterad 1760.

801. *Ljustakar* av tenn, mässing och pläter. Formerna äro direkt utvecklade ur den föregående tidens (jmf n:r 368, rum 55); foten och det päronformiga mittstycket på skaftet, som tidigare hade vertikala åsar, äro nu försedda med dylika löpande i spiral- eller S-form. — Till belysningen användes utom ljustakar och kronor (jmf föregående rum) även lampetter av olika slag: — **802.**

Spegellampetter med Stockholms hallstämpel 1770. I stora rum sutto hela räcker dylika lampetter på väggarna. — **803.** *Spegel* i ram av spegelglas med slipad ornering. — **804.** *Spegel* i ram av skulpterat och förgyllt trä.

Angående den manliga *dräktens* allmänna karaktär se rum 57. — **805.** *Rock* och *väst* av fasonerad sammet, som tillhört kommerserådet Niklas Sahlgren (död 1776).

Kvinnodräkten anslöt sig liksom den manliga till de franska moderna, vilka dock vunno insteg i Sverige icke obetydligt senare än de framträtt i Frankrike. En bestämd skillnad framträdde helt naturligt mellan de högsta samhällsklassernas festdräkt och den borgerliga vardagsdräkten såväl i avseende på snittet som i avseende på de tyger, som användes. — Dräkten fick framför allt sin karaktär av den mycket vida kjolen, som stod ut klocklikt omkring gestalten; detta åstadkoms dels genom att kjolen hoprynkades kring höfterna, dels genom användande av s. k. pocher, löshöfter, som buros under kjolen och förde ut denna åt sidorna. Kring midjan bars korsett, över vilken livet satt, oftast djupt uringat och framtill nedlöpande i en snibb. En direkt anslutning till den föregående tidens mod utgjorde den överklädning, som, fästad vid livet, föll ned över kjolen och lämnade dess framvåd synlig, under det att den vid sidorna och baktill fästades upp och därigenom bidrog att öka klockkjolens omfång. Å festdräkter antogo dessa styvkjortlar stundom kolossala dimensioner; jmf. Lovisa Ulrikas och Sofia Magdalenas dräkter i Livrustkammarens kröningsrum (rum 30).

Ett livplagg av helt annan karaktär utgjordes av en kofta, som satt åt kring livets övre del men föll löst kring midjan. — Ärmarna voro vanligen halvkorta och kring armbågen buros löst nedhängande spetsmanschetter, s. k. engageanter. Till dräkten hörde vidare handskar, solfjäder, smycken m. m.

806. *Damdräkt* av siden, bestående av överklädning och kjol (jmf. n:r 246), vid armbågarna engageanter. — **807.**

Damdräkt bestående av kofta och kjol, av vitt siden med broderier i silke och guld. — **808.** *Damdräkt*, kofta och kjol. — **809.** *Kjol* av kattun med tryckt blommigt mönster. — **810.** *Kofta* av grönt siden med broderi i gult silke. — **811.** *Kofta* till maskeraddräkt, av tresidiga olikfärgade sidenlappar, foder av groft linne. — **812.** *Engageanter*. — **813.** *Bröstlapp*. — **814.** *Stubb* av gult siden, vadderad och broderad. — **815.** *Stubb* av blått siden med broderi. — **816.** *Kofta* av vitt siden. — **817.** *Kofta* av linne med broderi i silke. — **818.** *Korsetter* av siden och linne, snördes i ryggen. — **819.** *Barnkorsett* av blått linne. — **820.** *Pocher*, löshöfter, ställning av valfiskben, stoppade och överklädda med grovt linne. — **821.** *Skor* och *tofflor* av mångfärgat siden. — **822.** *Knävalkar* för barn, av ljusrött siden, vadderade. — **823.** *Puderpustar* av skinn och trä; användes vid pudrandet av peruker. — **824.** *Puderpust* av linne och mässing.

825. *Porträtt* av ung, okänd man. — **826.** *Porträtt* av äldre, okänd man. — **827.** *Porträtt* av grosshandlaren i Stockholm Samuel Schütz (död på 1760-talet), målat av Olof Arenius. — **828.** *Porträtt* av Sofia Magdalena Knigge (död 1779, gift med Samuel Schütz), målat av Olof Arenius. — **829.** *Porträtt* av ung okänd dam, iklädd snibbliv med korta ärmor med engageanter. — **830.** *Porträtt* av Anna Fredrika von Schantz (född 1707, död 1761, gift med generalen frih. Johan Fredrik Didron, död 1747), målat av Peter Roström. — **831.** *Porträtt* av Brita Behm (född 1670, död 1755, Emanuel Svedenborgs moster). — **832.** *Porträtt* av Elisabeth Gyllenborg (född 1743, död 1762), iklädd Vadstena adliga jungfrustifts ordensdräkt med ljusblått band över bröstet, målat av Ulrika Fredrika Pasch. — **833.** *Svenska regentlängden* från Gustaf Vasa t. o. m. Adolf Fredrik och Lovisa Ulrika, 14 st. tavlor, oljemålning på glasets baksida.

Rum 62. Gripsholm, 1770-talet; efterbildning.

Rokokostilen i Frankrike hade redan under 1750-talet börjat ombildas under intryck av det intresse för den romerska antikens formvärld, som väckts till liv genom de 1748 började utgrävningarna av Herkulanum och Pompeji. De nyckfullt svängda rokokoformerna ersattes efterhand av enkla, raka linjer och en av antiken påverkad ornamentik, en riktning, som i Frankrike fått namn av »style Louis XVI», Ludvig XVI:s stil. I Sverige uppträdde denna stilriktning först under 1770-talet. Av icke ringa betydelse i detta avseende torde den personliga bekantskap hava varit, som kronprinsen Gustaf (III) under sin resa till Frankrike 1770—71 gjorde med den nya smakriktningen. I de rumsinredningar, som under detta årtionde utfördes bland annat på Gripsholm, gjorde den sig gällande, och det dröjde icke länge innan den vann en allmännare utbredning. 1770-talet bildar på grund härav en i stilhistoriskt avseende intressant övergångsperiod, under vilken rokokons och novantikens former uppträda blandade och sida om sida med varandra.

Den fasta inredningen i detta rum är i detalj kopierad efter ett rum på Gripsholms slott, inrett vid mitten av 1770-talet. Liksom under rokokoperioden äro *väggarna* här klädda med i olja på duk målade tapeter, vilkas mönster dock har en strängare hållning med i räta linjer och vinklar böjda ramverk. Panelen har samma höjd som i rokokorummen, dörr- och fönsterfoder ha profiler, från vilka alla svängda linjer äro bannlysta, samt äro målade i en helvit färgton. Liksom under rokokotiden förekom även nu att väggarna spändes med siden, som dock nu vanligen var randigt eller enfärgat. Även helt träinklädda väggar, ofta med rundade hörn, förekommo; de voro målade i vitt och försedda med i trä skurna, målade eller förgyllda ornament. I praktrum användes ånyo en indelning av väggarna med från golv till tak gående pilastrar i antikiserande stil,

i vitt och guld eller helt förgyllda. Liksom under det karolinska tidevarvet var det nu åter antikens vita marmor och förgyllda brons, som man ville imitera. — Ovan dörrarna sattes dörröverstycken, vilkas ramverk stundom bevarade rokokons former, stundom utgjordes av ett halvcirkelformigt bågfält med målad reliefimitation.

Taken voro merendels mycket enkla, helvita; en källning förmedlade övergången från väggytan, stundom begränsad å ömse sidor av en rundstav, som ibland fick karaktären av en förgylld bladlist. — Golven lades med plank eller i finare rum med parkett av fur eller ek liksom under rokokotidevarvet.

Fönster och *dörrar* hade väsentligen den föregående tidens karaktär, dock började redan på 1770-talet stora glasrutor att användas med endast tre rutor i höjd i bålgarna, varjämte även innanfönster kommo i bruk, en synnerligen viktig nyhet, som i hög grad ökade rummens beboelighet och möjligheten att hålla dem varma under den kalla årstiden. Fönstren stängdes dels med s. k. espagnoletter (jmf rum 65), dels med vanliga hakar.

Eldstaden utgjordes i bostadsrum i vanligaste fall av en *kakelugn*, plan eller rund, i förra fallet försedd med skänk, i senare ofta med en grund nisch. Dylika kakelugnar tillverkades nu liksom förut av de svenska fajansfabrikerna. I större salar och praktfullt inredda rum användes liksom förut öppna spisar, vilkas sidopartier och överliggare nu stundom fick formen av raka, räfflade pilastrar med listverk à l'antique; övre delen av en dylik spis upptogs i regel av en stor spegel.

Även i möblernas och bohagsföremålens former gjorde sig inflytandet från den antika konsten gällande. De föregående årtiondenas svängda linjer förekommo uppblandade med antikiserande dekorationselement. Byråar och skåp bibehöllo vanligen vad benen angår den svängda formen, under det att överbyggnaden gjordes rak, och de inlagda ornamenten förete antika former, runda medaljonger, strängt

regelbundna guirlander och rätliniga ramar; i beslagen, som alltjämt voro av förgylld brons, rådde samma stilblandning.

900. *Byrå* med fanerade inläggningar och beslag av förgylld brons, svenskt arbete i Georg Haupts stil. Georg Haupt (död 1784), var en av de förnämsta i Stockholm under denna tid verksamma konstsnickarna (jmf. n:r 922, rum 63). — **901.** *Byrå* med fanerade inläggningar i trä och ben och bronsbeslag, holländskt arbete, å baksidan märkt: P. S. A., vilket anger, att den tillhört prinsessan Sofia Albertina, konung Gustaf III:s syster. — **902.** *Sekretär*, fanerad och inlagd, signerad av Stockholmssnickaren Jöns Efverberg (verksam under 1770-talet). — **903.** *Skrivbord* av fur, svartmålat, i enkla rokokoformer, nyckelskyltar av gustaviansk typ. — **904.** *Tebord* av björk, målat, skiva av Rörstrandsfajans, ej ursprungligen hörande till detta bord.

905. *Stolar* av björk, holländsk typ. Ryggstöden erinra starkt om den föregående tiden med sina på olika sätt formade mittstycken; benen däremot äro raka, refflade och nedåt avsmalnande samt uppbara en sarg med några enkla symmetriska ornament. — **906.** *Soffa* och **907.** *stolar* av björk, förgyllda, fransk typ. *Stolarna* signerade E. Holm, (känd som mästare i Stockholms stoltmakareämbete 1780).

908. *Spegel* med Gustaf III:s monogram. — **909.** *Speglar*, ett par, ramar av furu och blått glas, signerade med stämpel N M, angivande Nils Meunier, spegelmakare i Stockholm, samt Stockholms hallstämpel 1770.

910. *Porträtt* av Emanuel Svedenborg (född 1688, död 1772), målat 1768 av Fredrik Brander. — **911.** *Porträtt* av domprosten i Strängnäs Daniel Zacharias Hallman (född 1722, död 1783), målat 1770 av Ulrika Fredrika Pasch. — **912.** *Svenska regentlängden* från Gustav Vasa t. o. m. Adolf Fredrik och Lovisa Ulrika, akvarell, signerad: Carl Fredr. Mörck.

Rum 63. 1770-talet.

I detta rum äro utställda möbler och andra föremål, som hava att uppvisa den stilblandning av rokoko- och antikiserande former, som äro utmärkande för detta årtionde (jmf. rum 62), samt andra föremål av utpräglad rokokoform eller utpräglad antikiserande karaktär, som på ett eller annat sätt äro daterade till 1770-talet.

920. *Dörröverstycken* från hus i Stockholm. — **921.** *Dörröverstycke* från huset Järntorget n:r 83, Stockholm.

922. *Byrå*, fanerad och inlagd med björk, vitbok, lönn, amarant, citron och rosenträ, beslag av förgylld brons, signerad: förfärd: af Georg Haupt, 1779 Kongl: hof Schattullmakare (jmf. n:r 900, rum 62). — **923.** *Byrå*, fanerad och prydd med inläggningar och förgyllda bronsbeslag; fasaden är bred och vertikalt indelad i tre fält; möbelen överensstämmer fullständigt med dylika av Georg Haupt och torde hava utgått från hans verkstad. — **924.** *Byrå*, fanerad och inlagd, bronsbeslag, skiva av kolmårdsmarmor. **925.** *Byrå*, med tre lådor med gemensamt lås i den mellersta, förgyllda bronsbeslag och beslagsliknande inläggning å den översta lådans framsida, signerad: gjord af Jonas Hultstén (Jonas Hultstén blev mästare i Stockholm 1773). — **926.** *Byrå*, till form och inläggningar nära besläktad med föregående.

927. *Vilsäng*, »lit-de-repos», av rikt skulpterad och förgylld björk, gavlarnas dekoration i rokokostil, benen antikiserande, märkt med stämpel P. S. A. under hertiglig krona; tillhört prinsessan Sofia Albertinas möblemang. Denna praktpjäs har ursprungligen varit beklädd med siden.

928. *Länstol* av björk, vitmålad. — **929.** *Stolar*, två st., av besläktade typer, den ena med skinnklädd dyna. — **930.** *Stolar* av holländsk typ (jmf. n:r 905, rum 62). — **931.** »*Biblioteksstol*» av björk, vitmålad. — **932.** *Stol* av fransk typ (jmf. n:r 907, rum 62). — **933.** *Stol* av fransk

typ, med prinsessan Sofia Albertinas stämpel. — **934.** *Stol* av fransk typ, signerad: I M —. — **935.** *Taburetter* av björk, signerade: C. F. Flodin 1776, samt försedda med Stockholms stolmakareämbetes stämpel. — **936.** *Stokkläds-lar* av vitt bomullstyg med tryckta mönster i blått.

937. *Stativ* av valnöt i utpräglad gustavianska former, signerat å graverad mässingsplåt: Joh. Pet. Rosenberg, Stockh. År 1775. — **938.** *Bordskiva*, fanerad och inlagd med Gustaf III:s monogram samt akterspegeln av ett skepp med svensk flagga. — **939.** *Brädspelslåda*, fanerad och inlagd, sign. I. C. EST och Stockholms snickarämbetes stämpel, utförd av Johan Conrad Eckstein, som blev mästare i Stockholm år 1750. Snickareämbetets stämpel infördes 1768. — **940.** *Brädspelslåda*, fanerad och inlagd.

941. *Spegellampetter*, ett par, med Stockholms hallstämpel 1777 (jmf. n:r 589). — **942.** *Spegellampetter* med vase; vasavapnet användes under Gustaf III:s tid ofta som ornamentalt motiv. — **943.** *Barometer* av skulpterat och förgyllt trä. — **944.** *Barometer*, signerad: Josep F. Rossi fecit a Stockholm. — **945.** *Bordsur*, signerat: Af Oby Manufabrique I Cronobergs Lahn.

De i mittmontern utställda servisföremålen och prydnadssakerna av tenn, fajans, silver och glas äro samtliga svenska arbeten från tiden efter år 1770, och de visa hur rokokoformerna här endast så småningom undanträngdes av den gustavianska stilens rakare och enklare former. — Införseln till Sverige av kinesiska varor, framför allt porslin, var fortfarande utomordentligt stor, och samtidigt började det i England uppfunna flintporslinet att undantränga den inhemska fajansen. Både Marieberg och Rörstrand gingo tillbaka, och deras tillverkningar försämrades; vad Rörstrand angår inträdde denna tillbakagång omkring år 1773, då fabriken övergätt i andra händer och efter vilket år föremålen ej längre äro daterade. Även Mariebergfabriken kom under ny ledning och höll sig under den närmaste tiden bättre uppe; fajanstillverkningen fortgick men med

användning av gamla mönster och i allmänhet vårdslösad målning; äkta porslin, huvudsakligen krämkoppar och statyetter, tillverkades under slutet av detta årtionde, varjämte även tillverkning av s. k. flintporslin upptogs under ledning av den 1769 nytillkomne direktören Henrik Sten.

946. *Vas* av fajans, Marieberg 1773. — **947.** *Vas* av fajans, Marieberg, odaterad. — **948.** *Potpourrikruka* av fajans, Marieberg 1775. — **949.** *Bål* av fajans, Marieberg 1773. — **950.** *Tallrikar* av fajans, Marieberg 1774, tillhöra en efter Strassburgerfabrikens mönster tillverkad servis, hörande till Mariebergs bästa fajansfabrikat under denna tid. — **951.** *Fat* av fajans med tryckt dekoration, Marieberg 1772. — **952.** *Kaffekanna* av fajans, Rörstrand 1773 (formen jmf. rum 61). — **953.** *Bål* av groft lergods, dekorerad bl. a. med figurer iförda den s. k. svenska dräkten, obekant svensk tillverkning. — **954.** *Tallrik* av stengods med polykrom dekoration, Marieberg, 1770-talets slut.

955. *Tedosa* av äkta porslin, Marieberg. — **956.** *Soppskål* av utpräglad rokokoform, av flintporslin, Marieberg, signerad: MB Sten. — **957.** *Sockerskålar*, två st., av flintporslin, signerade som föregående.

958. *Sockerskål* av silver, tillverkad av Isak Sauter i Stockholm 1772. — **959.** *Sockerbössa* av silver, tillverkad av S. Dahlström i Gävle 1778. — **960.** *Grädds näcka* av silver, Göteborg 1772. — **961.** *Grädds näcka* av silver, tillverkad i Stockholm på 1770-talet. — **962.** *Sockerskrin* av silver, Stockholm 1774. — **963.** *Kaffekanna* av silver, tillverkad av Erik Holmberg i Lund 1778. — **964.** *Saltkar* av silver, Stockholm 1778. — **965.** *Kniv* och *gaffel* med skaft av silver, Stockholm 1787. — **966.** *Ljustakar* av silver, tillverkade av H. Scharén i Vadstena 1775.

967. *Tennföremål*, gjorda i former typiska för övergångsperioden mellan rokoko och gustaviansk stil. — Vid tillverkningen av tennföremål, där man begagnade sig av gjutformar, bibehöllo sig rokokoformerna ännu längre. Men

under 1770-talet ingår ofta i dekorationen det typiskt gustavianska ornamentet med bandomlindade stavknippen.

968. *Dosa* av pärlemor och silver, å locket Gustaf III:s namnchiffer under kunglig krona samt omskrift: D. 19. AUG. 1772; har utgjort gåva av konungen till kaptenen G. Hellichius, adlad Gustafssköld, till minne av statsvälvningen den 19 augusti 1772. Dylika minnesgåvor, dosor, ringar eller värjor med liknande inskrift skänktes av Gustaf III till ett flertal personer, som varit honom behjälpliga vid statskuppens genomförande.

De förändringar i dräktskicket, som under följande årtionde framträdde fullt genomförda, göra sig, ehuru ej allmänt, gällande redan under 1770-talet, men i huvudsak voro rokokomoderna alljämt härskande. Männens rockar, som började göras mindre vida, försågos stundom med krage, antingen låg, uppstående eller nedvikt. Kvinnorna buro fortfarande den vida styvkjorteln och djupt uringat liv över korsett; en viktig förändring skedde med hårklädseln, som antog allt större dimensioner. Angående dräkterna under det gustavianska tidevarvet jmf. rum 64 och 66.

— **969.** *Dopdräkt* av siden, som burits av Fredrik Boije af Gennäs (född 1773, död 1857, bekant som utgivare av ett målarlexikon).

970. *Porträtt* av konung Gustaf III, pastell av okänd konstnär. — **971.** *Porträtt* av Gustaf III och drottning Sofia Magdalena. — **972.** *Porträtt* av målaren Lorenz Pasch d. y. (född 1733, död 1805), oljemålning år 1780 av Jakob Björk. — **973.** *Porträtt* av okänd man, iklädd rock med nedvikt krage. — **974.** *Porträtt* av dam (enl. påskrift A. C. Sperring, född 1752), oljemålning av okänd konstnär.

— **975.** *Porträtt* av hovsnickaren Georg Haupt (död 1784), oljemålning, möjligen av Elias Martin. — **976.** *Byst* i gips av Gustaf III, signerad: Sergel, Drottningholm, 1779.

Rum 64. *Gustavianska tiden, 1780—1800.*

Det intresse för den antika, romerska konsten, som framträtt i Frankrike redan vid mitten av 1700-talet och som under 1770-talet, den gustavianska tidens första skede, gjort sig gällande i Sverige, utvecklades allt mera och ledde under de följande årtiondena, det höggustavianska skedet, till en noggrannare kännedom och en konsekventare användning av de antika formerna. Rokokoelementen försvunno och rokokons nyckfulla osymmetri, böjda linjer och svängda former efterträddes av räta linjer och symmetrisk regelbundenhet; rokokons musslor, gallerverk och fantastiska ornamentala bildningar efterträddes av det från antiken hämtade formförrådet, urnor, trefötter, palmetter och stavar, regelbundna guirlander och stela alagrecquer.

Bostadens inredning och de föremål, som prydde densamma bibehöll under detta tidevarv en prägel av elegans och sirlighet, som trots allt är mera besläktad med rokokon än med det sengustavianska skedets karghet eller empiretidens tunga prakt.

Möbelsnickeriet stod fortfarande på en hög ståndpunkt i tekniskt avseende. I möblernas huvudformer blev det konstruktiva nu starkare betonat än under rokokotiden. Praktfullare möbler fanerades och pryddes med rika inläggningar av ädla träslag, varemot beslagens användning inskränktes. — Den viktigaste förvaringsmöbeln var fortfarande byrån, men därjämte spelade också sekretären en viktig roll.

1000. *Byrå*, fanerad och inlagd med jakaranda, plommonträ m. m., delvis kompletterat med målning, skiva av Kolmårdsmarmor, signerad i översta lådan med stämpel: I. Hultstén. (Jonas Hultstén, jmf. byrå n:r 925, blev mästare i Stockholm 1773.) — **1001.** *Byrå*, fanerad och rikt inlagd, ej signerad. — **1002.** *Sekretär*, fanerad och inlagd med lönn, björk, vitbok m. m., beslag av för Haupt karaktäristisk form, signerad med bläck å en låda i inredningen:

fait chez George Haupt Ebeniste dy Roy à Stockholm 1780; (ang. Georg Haupt jmf. byråarna n:r 900 och 922). — **1003.** *Dokumentskåp*, sannolikt härstammande från Haupt's verkstad, tillhört Gustaf III:s livmedikus Nils Dahlberg (död 1820). Utställt i gången mitt för dörren till detta rum. — **1004.** *Bord*, fanerat och inlagt, med galler av förgylld brons på skivans kant, signerat av Georg Haupt. Utställt i gången utanför detta rum. — **1005.** *Sekretär*, fanerat och inlagd, beslag av förgylld brons och emalj med utfällbar skrivklaff och skjutdörr framför småfacken i övre delen; den inlagda dekorationen synnerligen karaktäristisk för den av Louis Masreliez införda antikiserande dekorationsstilen; Stockholmsarbete. — **1006.** *Skrivskåp* med inläggningar och bronsbeslag; skåpet utgöres av två på varandra ställda avdelningar, den undre närmast motsvarande en sekretär med skrivklaff och byrålådor, den övre med hyllinredning inom dörrarna. Signerad av stockholmsnickaren Nils Peter Stenström (mästare 1782—1790). — **1007.** *Vinkylare*, fanerat och inlagd.

Även från sittmöblerna försvunno under denna tid varje spår av rokoko: ryggarna gjordes regelbundet ovala eller rektangulära, sarg och rygg ornerades med enkla ornament à l'antique, flätade band, pärlstavar eller bladlistor (kymatier) och sargens hörn markerades av små kuber, prydda med en regelbunden, stjärnliknande blomma; benen bibehöll den karaktäristiska, nedåt avsmalnande form med räfflor, som kommit i bruk redan under 1770-talet (jmf. rum 62—63). Finare möbler förgylldes, enklare målades i vitt och såväl rygg som sits voro vanligen försedda med fast stoppning. — **1008.** *Länstol* av björk, snidad och förgylld, med Stockholms stolmakareämbetes stämpel och signaturen I E H (Johan Erik Höglander, ålderman i Stockholms stolmakareämbete 1780). Stolmakareämbetet var — i Stockholm tro- ligen sedan 1621 — ett från snickareämbetet skilt ämbete, som hade ensamrätt till stoltillverkningen; dess stämpel, tryckt på papper, visar i mitten en rokokostol, årtal 1664

samt omskriften: STOLMAK. EMB. SIG. I STOCKHOLM och överensstämmer för övrigt med ämbetets i Nordiska Museets skråavdelning (rum 33) utställda sigillstamp; årtal 1664 ansågs felaktigt för ämbetets stiftelseår. Stämpeln infördes av ämbetet 1765 och anträffas någon gång på rokokomöbler, men däremot mycket ofta på stolar i gustaviansk stil. — **1009.** *Stolar*, ett par, förgyllda, med pärlränder, hava ursprungligen varit vitmålade. — **1010.** *Taburett*, snidad och förgylld. — Andra gustavianska stolar i rum 65—67.

De från antiken hämtade formerna göra sig även märkbara i fråga om utstyrseln av ramar kring tavlor och speglar, lampetter och urfoder, vilka liksom förut vanligen utfördes i snidad och förgyllt trä. Till de oftast använda motiven höra stavornament, droppar, strängt regelbundna rosetter och guirlander, urnor m. m. — **1011.** *Spiegel*, ram av skulpterad och förgylld fur, med Stockholms hallstämpel från 1780-talet. Hallstämpeln jmf. rum 57, spegel n:r 589. — **1012.** *Spiegel*, ram av furu, förgylld, å baksidan Stockholms hallstämpel 1787 samt inbränd signatur C G F (Carl Gustaf Fyrvald, spegelfabrikör i Stockholm 1776—1825). — **1013.** *Spiegelbord* av furu, förgyllt, skivan av kolmårds- marmor; signerat med stämpel M L B (Melkior Lundberg, stolmakare i Stockholm 1775—1812). — **1014.** *Spiegelampetter*, ett par, med ramar av förgylld furu och ljusarmar av brons, å ramarnas baksida Stockholms hallstämpel från 1770-talet. — **1015.** *Urfoder* av skulpterad och förgylld fur. — **1016.** *Ljusarmar* av förgylld brons.

1017. *Broderad tavla*, svart silke på vitt siden, daterad 1783. Jämte oljemålade porträtt och tavlor, utgjorde broderade tavlor insatta i förgyllda ramar en under denna tid ofta använd väggprydnad; broderierna, som utfördes i både med svart eller kulört silke på vitt siden, bortskänktes ofta som minnesgåvor och bära ofta både dedikation, signatur och datering, vanligen på franska. — **1018.** *Broderad tavla*, vy av Marieberg. — **1019.** *Broderad tavla*, daterad 1785.

Alla slags smärre prydnadsföremål, vaser, ljusstakar, servissaker av fajans, flintporcelain och glas m. m. påverkades givetvis också av den antikiserande smakriktningen och det var t. o. m. i fråga om dylika föremål som denna riktning allra först gjorde sig märkbar. — **1020.** *Vaser*, ett par, av flintporcelain. — **1021.** *Vas* av flintporcelain, marmorerad, Marieberg. — **1022.** *Vas* av flintporcelain, mörkgrön. — **1023.** *Vas* av flintporcelain, gul. — **1024.** *Vaser*, ett par, flintporcelain, Marieberg, signerade: MB. Sten (jmf rum 63). — **1025.** *Ljusstakar*, s. k. casoletter, av förgylld brons, piporna lösa, att vända. — **1026.** *Klockställ* av skulpterat och förgyllt trä. — **1027.** *Fickur* av guld med boetten rikt dekorerad, enligt stämplat förfärdigad av guldsmeden Peter Suther i Stockholm år 1774; verket av urmakaren Jakob Kock (en av Stockholms mest berömda urmakare, Gustaf III:s hovurmakare, född 1737, död 1805). — **1028.** *Fickur* av guld, slät boett förfärdigad av Peter Suther 1780; verket av urmakaren Peter Ernst i Stockholm (född 1714, död 1784), tavlan med siffror av öst-arabisk typ. — **1029.** *Fickur* av silver, boetten förfärdigad år 1774 av en guldsmed i Norrköping, verket signerat: Erik Wellenius, Norrköping (konstgjutare och urfabrikör, född 1731, död 1802).

Till den personliga utstyrseln hörde alltjämt, liksom under rokokotiden, jämte fickuren en mängd småföremål av olika slag, dosor, necessärer, chatelainer, etuier m. m. — **1030.** *Dosa* av silver. — **1031.** *Dosa* av silver, förfärdigad år 1783. — **1032.** *Dosa* av tenn. — **1033.** *Dosa* av förgylld brons. — **1034.** *Dosa* av sköldpadd med silver och pärlmor. — **1035.** *Muschdosor* av elfenben. — **1036.** *Dosor* med emalj på koppar. — **1037.** *Necessär* av elfenben. — **1038.** *Necessär* av pärlmor. — **1039.** *Etuier* av elfenben, rikt genombrutna. — **1040.** *Etuier* av pärlmor. — **1041.** *Svampdosor* av brons och pärlmor. — **1042.** *Svampdosor* av silver, avsedda att bäras i klockkedjan såsom berlocker. — **1043.** *Pennknivar* med skaft, belagda med pärlmor. — **1044.** *Saxar* i fodral. — **1045.**

Sax i fodral av silver, daterat 1781. — **1046.** *Eldstål* med inskrift: C. G. Gråsten 1782. — **1047.** *Tobaksburk* av trä med inläggningar. — **1048.** *Tobaksburk* med pappersmosaik. — **1049.** *Tobaksskrin* med halmmosaik. — **1050.** *Syskrin* i bokform, med halmmosaik. — **1051.** *Kikare*. — **1052.** *Lorgnetter*. — **1053.** *Förstoringsglas*.

Den dekoration, som anbragtes på olika slag av dryckeskärl o. dyl. av glas, anslöt sig helt naturligt även till den antikiserande smaken, med regelbundna guirlander, festoner och ornament à l'antique. En i Sverige ofta förekommande dekoration var konungens, under denna tid Gustaf III:s, namnchiffer (jmf rum 56); på svenskt ursprung tyda utom vissa traditionella former även de inskrifter på svenska, som stundom finnas anbragta å glaspokalerna eller flaskorna. — **1054.** *Pokal* av glas, med lock, monogram och dekoration i förgyllning. — **1055.** *Vinglas* med Gustaf III:s namnchiffer. — **1056.** *Vinglas* med inskrift: Bort med all ledsamhet, du äst den tröst jag vet. — **1057.** *Vinglas* med inskrift: Alt hvad som kan förnöja mig har jag allena uti dig. — **1058.** *Flaska* med Gustaf III:s namnchiffer. — Angående övriga servisföremål från detta tidevarv se rum 66.

Mansdräkten bestod fortfarande av livrock, väst, knäbyxor, strumpor och låga skor. Rocken, som nu hade ståndkrage, var betydligt mindre vid med färre och grundare skörtveck än förut, västen var kortare med skarpt avsneddade hörn å framstyckena, byxorna snäva och ofta försedda med knäspännen. — **1059.** *Rock* av brunt kläde med rika silkesbroderier. — **1060.** *Väst* av grön brokad. — **1061.** *Väst*, framstycken av guldtyg med silverbroderi, ryggstycke och ärmor av gul atlas. — **1062.** *Väst* av vitt »gros de tour» med broderi i kulört silke. — **1063.** *Väst* av röd brokad. — **1064.** *Nattrock* av grön sidendamast. — **1065.** *Knappar*, stora, platta, av stål, brons, emalj m. m. — **1066.** *Knäbyxor* av vitt, randigt siden. — **1067.** *Silkesstrumpor*, vita. — **1068.** *Brudgumsstrumpor*, blå och

vita, silke, från 1773. — **1069.** *Silkesstrumpor*, svarta. — **1070.** *Skor* av silvertyg. — **1071.** *Skor* av vitt siden. — **1072.** *Skospännen* av stål. — **1073.** *Värja* med stålfäste. — **1074.** *Käpp* av spanskt rör med silverknapp och hög doppsko, daterad 1779. — **1075.** *Plånbok*, fästmanspresent 1782. De broderade plånböckerna utgjorde ofta en av fästmän själv förfärdigad present till fästmannen. — **1076.** *Plånbok*, »Tappat på vad», 1779. — **1077.** *Plånbok*, tillhört amiralen F. H. af Chapman 1783. — **1078.** *Mansdräkt* av gul, delvis oskuren, sammet med kulört silkesbroderi.

Damdräkten bestod dels av liv med överklädning och kjol, dels av kofta och kjol. Styvkjorteln försvann helt och hållet under 1780-talet, men pocherna, dessa höftställningar av linne eller sämskskinn med insydda valfiskben, voro ännu en tid i bruk; därjämte tillkom en liknande förhöjning baktill. — **1079.** *Damdräkt* bestående av liv med vidhängande överklädning, lös bröstlapp och kjol av randigt halvsiden. — **1080.** *Pocher*. — **1081.** *Kofta* av svart, randigt siden. — **1082.** *Kofta* av blommig kattun. — **1083.** *Kofta* av trikåvävnad i vitt silke. — Kjolen eller »stubben», som den kallades, då den var vadderad, var nu mindre vid. — **1084.** *Stubb* av ljusblått siden. — **1085.** *Korsett* med framstycke av ljusblått siden. — Skorna voro låga men hade höga klackar, vilka oftast hade annan färg än skons övriga klädsel. — **1086.** *Skor* av skärt och svart randigt siden med av vitt skinn överklädda klackar. — **1087.** *Skor* av svart atlas. — **1088.** *Skor* av skär atlas med silverbroderi. — Det mest karaktäristiska var dock håruppsättningarna, vilka genom sitt omfång och sina fantastiskt växlande former ofta voro utsatta för karrikatyrtecknarens pennor. — **1089.** »*Coeffurer*», ett litet häfte färglagda kopparstick med text av Candid, tryckt i Stockholm 1781. — **1090.** *Broderi* i ram, satir över de överdrivna coiffurerna. — **1091.** *Vantar*, knutna av silke. — **1092.** *Halvvanter*, »mitainer», svarta. — **1093.** *Solfjäder*, målning på taft med ställ av elfenben. — **1094.** *Brudsolfjäder* från 1775. —

1095. *Solfjäder* av papper med gravyrer och inskriptioner på franska, ställ av trä; har enligt en å baksidan gjord an-teckning »tillhört skalden Bellmans enka». — **1096.** *Solfjäder* av trä med påklistrade gravyrer. — **1097.** *Chate-lainer* (bältehakar med kedjor för bärande av signet, svampdosa o. dyl. småföremål) av förgylld brons. — **1098.** *Cha-telainer* av stål. — **1099.** *Örhängen* av silver med bergkristall. — **1100.** *Örhängen* av stenkol. — **1101.** *Brud-krona* och *kraus*, daterad 1776. — **1102.** *Brudpäll* av vit taft med silkesbroderi i färger.

Vad beträffar den år 1778 av Gustaf III införda s. k. svenska nationella mansklädedräkten, hänvisa vi i främsta rummet till svenska dräkter i Livrustkammaren, men även till porträtt nr 1107; 1367, rum 67. Hovdräkten, som var av ljusblått siden, återfinnes i rum 66. Även en svensk nationell fruntimmersklädedräkt kom till stånd, men blev ej synnerligen allmän annat än vid hovet. Tyvärr finnes ej oss veterligt någon fullständig sådan dräkt bevarad, men ett rudiment från svenska dräkten torde hovfruntimrets ännu brukade gallerärmar utgöra (jmf. drottning Sofia Magdalenas porträtt nr 1064 i nästa rum). — **1103.** *Liv* av svart »gros de tour» med de för hovets damer föreskrivna ärmarna, är ett av de få plagg till denna dräkt, som finnas bevarade. — Dock kan man genom avbildningar samt genom de av J. Brolin 1778 utgivna modellritningarna med tillhörande »underrättelser» få en tämligen klar bild av den-samma. Enligt »underrättelserna» skulle hovdräkten vara svart och röd eller vit. För övrigt lämnades ganska fria hän-vis à vis tyg och färg. Vid hovet levde svenska dräkten kvar även under Gustaf IV Adolf och Karl XIII och av-skaffades först 1818. — **1104.** *Gravyr* visande svenska dräktens utseende. — **1105.** *Dräktbilder*, ett par, i décou-pure (mosaik av tyg och papper), framställande herre och dam i svenska dräkten.

1106. *Porträtt* av okänd herre, iklädd Livdrabant-kårens uniform med brösttharnesk, blå vapenrock och peruk.

- **1107.** *Porträtt* av bildhuggaren Johan Tobias Sergel (död 1814), iklädd svenska dräkten med vasaordens gröna band om halsen. — **1108.** *Porträtt* av Anna Elisabeth Hellström (död 1796), Sergels hustru; båda porträtten äro kopior efter år 1784 målade originalpasteller. — **1109.** *Porträtt* av (enligt uppgift) den bekanta spåkvinnan made-moiselle Arwidsson. — **1110.** *Porträtt* av Mattias Rosenblad (född 1758, död 1857), som år 1786 blev härold vid serafimerorden, vars lilla stjärna han bär. — **1111.** *Porträtt* av okänd herre. — **1112.** *Porträtt* av den föregående hustru, båda i dräkter av svenska dräktens snitt.
- 1113.** *Miniatyrporträtt* av Johan Tobias Sergel (jmf n:r 1107) i hans yngre år. — **1114.** *Miniatyrporträtt* av brukspatron Niclas Arfwidsson (död 1813). — **1115.** *Miniatyrporträtt* av fru Catharina Maria von Jacobsson, född Ekerman (död 1792), signerat av Niclas Lafrensen d. y. år 1791. — Miniaturerna, som vanligen målades på elfbensplattor och stundom infattades i dyrbara ramar, bortskänktes ofta som minnesgåvor, en slags motsvarighet till en senare tids fotografier.
- 1116.** *Silhuett*, framställande amiralen Fredrik Henrik af Chapman (död 1808), den berömde skeppskonstruktören. — **1117.** *Silhuett* av handlanden C. N. Fåhræus (död 1816). — **1118.** *Silhuett* av fru Elsa Fougt, född Momma, med högt uppsatt hårklädsel. — **1119.** *Silhuett* av emalj av hovjunkaren Otto Wallencreutz (död 1805). — **1120.** *Silhuett* av bryggeriägaren Carl Fr. Hagbergh (död 1804). — **1121.** *Silhuett* på glas mot guldgrund, framställande Per Löfgren; 1780-talet. — **1122.** *Silhuett* av en greve Cronhjelm. — **1123.** *Förlovningsring* av guld med infattat silhuettporträtt av N. Gadolin, sedermera prost i Wehmo i Finland.
- En motsvarighet till vad miniatyrkonsten var inom måleriet utgjorde inom skulpturen de små, vanligen i förgyllda ramar infattade medaljongerna med porträtt av gips eller vax (vaxpousseringar). — **1124.** *Vaxpoussering* fram-

ställande Johan Tobias Sergel (jmf n:r 1107); bakgrund av svart skiffer. — **1125.** *Vaxpoussering* av författarinnan Anna Maria Lenngren (död 1817); vax på blått glas. — **1126.** *Vaxpoussering* av skådespelerskan Carolina Fredrika Müller (död 1826).

Rum 65. Stockholm, 1780-talet.

Den fasta inredningen i detta rum är sammanförd från tvenne samtida interiörer, båda från Stockholm. Paneler, dörrar och fönster härstamma från det gamla, numera rivna Braheska palatset, Drottninggatan n:r 31; de äro delvis kompletterade samt ommålade och förgyllda. — Tapeterna och dörröverstyckena ha suttit i drottning Sofia Magdalenas (Gustaf III:s gemål; död 1813) salong i det likaledes rivna operahuset i Stockholm, som invigdes 1782; tapeternas mittfält och de horisontala bårderna voro helt och hållet övermålade och de ha därför vid rummets uppsättning i museet blivit kopierade efter de under övermålningen bevarade originalmålningarna. De vertikala pilasterfyllningarna med sina karaktäristiska stigande ornament efter mönster av den antika grotteskorneringen, målade mot mörk, vinröd botten, äro däremot fullständigt orestaurerade. — De horisontala frisernas dekoration avser att imitera skulpterade marmor- eller stuckreliefer, liksom hela väggens anordning vill giva intryck att vara utförd i sten (marmor) eller stuck. Det var den antika rumsinredningskonsten sådan man lärt känna den i de från mitten av 1700-talet utgrävda städerna Herkulanum och Pompeji, som givit upphov till detta dekorationssätt, vilket så småningom från Frankrike spred sig även till Sverige. Gustaf III blev genom några personer i sin omgivning intresserad av denna riktning, som han lärt känna redan vid sitt första besök i Frankrike 1770—1771. Åren 1783—1784 företog han sin italienska resa, vilken ytterligare ökade hans intresse för antiken; det mest storslagna

företaget i denna riktning, det aldrig fullbordade slottet vid Haga, grundlades år 1786. — På liknande sätt anordnade, enklare väggbeklädnader hade friser och pilastrar med i grisaille målade ornament mot ljusblå eller lilafärgad botten. I elegantare rum användes nu liksom under rokokoperioden till väggbeklädnad även sidan, numera vanligen randigt, som späandes i ramar. Till de dyrbaraste och praktfullaste väggbeklädnaderna hörde slutligen vävda tapeter, ävenledes inspända i ramar; de som under denna tid förekommo i Sverige, voro av franskt ursprung.

Panelverket i detta rum, dörr- och fönsterfoder samt dörrarna — i praktrum användes nu alltid dubbeldörrar — erinra vad indelningen angår om den närmast föregående perioden, men alla oregelbundet böjda linjer och profileringar äro försvunna och här och var äro inlagda förgyllda äggstavar eller pärlränder efter antikt mönster. Själva panelverket är oftast målat i vitt — vit marmor — eller i någon annan ljus stenfärg.

Jämte väggbeklädnader av detta slag, där varje vägg i rummet var behandlad som ett enda stort fält, använde man även under denna tid en indelning av väggytorna medelst kolonner eller pilastrar, någon gång i marmor eller stuck, men vanligen utförda i trä, antingen helt förgyllda eller målade i vitt med kannelurer och kapitäl i förgyllning. Ovan kapitälerna löpte då ett stundom kraftigt profilerat listverk med fris och konsolräckor, varå taket tänktes vila. — Även detta slags rumsdekoration innebar ett upptagande av antika motiv och erinrade, vad den allmänna anordningen beträffar, starkt om vad som stundom förekom under det karolinska tidevarvet.

Fönstren började under denna tid mera allmänt förses med stora rutor, så att var och en av de nedre bågarna innehöll två à tre rutor i höjd, de övre, ovanför tvärträet, en ruta. Fönstren stängdes ofta med s. k. espagnolette-lås, varigenom mittpost blir obehövlig.

I vanliga bostadsrum saknade taken liksom här all

rikare dekoration; endast mitten markerades medelst en rosett eller dylikt. Den här befintliga takrosetten är en kopia efter takrosetten i den samtidigt inredda salongen i huset nr 3 Salviigränd, hörnet av Västerlånggatan i Stockholm. — Golvbeläggningen var liksom förut vanligen plank, i finare rum, salonger och salar, ofta parkett.

Eldstaden utgjordes liksom här vanligen av en *kakelugn*, av fajans, av Rörstrands eller annan inhemsk tillverkning, nu vanligen plan och dekorerad med raka listverk, en trefot, en symmetriskt anordnad blomsterskål, figurfriser och andra ornament av antikiserande karaktär. Kakelugnarnas fasader voro i dekorativt hänseende behandlade som en helhet, så att varje kakel måste ha sin bestämda plats (jmf. kakelugnen i rum 60). Runda kakelugnar försågos ofta med målade refflor, så att de liknade kolonner, och uppbyro stundom byster, urnor och dyl. Kakelugnen i detta rum står i en av tvenne framskjutande murpartier bildad grund nisch, en anordning som förekom även under rokokoperioden; nischen inramades stundom av foder liknande dörrfodren. — I praktrum användes även öppna spisar med eldstadsöppningen inramad av pilastrar och överliggare av antikiserande form samt en stor spegel i övre fältet.

Möblerna — jmf. föregående rum — fingo även de sin prägel av smaken för de raka, enkla, om antiken erinrande formerna. Karakteristiska äro för såväl bord och förvaringsmöbler som för sittmöbler de raka, nedåt avsmalnande benen, å sittmöblerna vanligen försedda med grunda refflor. — **1150.** *Byrå* med fanering och inläggningar samt rika beslag av förgylld brons, signerad: N:o 1, förfärdigadt af Nils Petter Stenström (jmf. skåpet nr 1006, rum 64); har enligt tradition tillhört Sofia Albertina. — **1151.** *Brädspelsbord*, fanerat och prytt med sällsynt vackra inläggningar, å skivan en grupp av musikinstrument, noter m. m.; signerat: Nils Dahlin (mästare i Stockholm 1761, död 1787). — **1152.** *Soffa*, och **1153.** *stolar*, fyra st., av björk i raka former; stolarna signerade: I L G (Johan Lindgren, mästare i Stock-

holm 1786, död 1800). — **1154.** *Stolar*, fyra st., av björk, skulpterade och förgyllda; signerade: E S (Efraim Ståhl, älderman i Stockholms stolmakareämbete, död omkr. 1820). — **1155.** *Hörnbord* av förgylld fur, skiva av Kolmårds-marmor. — **1156.** *Trefot* av förgylld fur med ornament i pastellage; dylika smärre dekorationsmöbler utfördes under detta tidevarv liksom under den följande empireperioden såsom direkta efterbildningar av trä efter i brons utförda antika romerska föremål. — **1157.** *Eldskärm* med ställning av fur och broderi i silke på vitt siden, framställande en kvinna i antik dräkt, offrande på en trefot, sannolikt utförd efter gravyr. — **1158.** *Spegellampetter*, ett par, av snidad och förgylld fur. — **1159.** *Ljusarmar*, ett par, av brons.

Till praktrummens inredning hörde lika oundgängligt som de dyrbara möblerna även konstföremålen av brons, såsom ur och kandelabrar, ofta sammanhörande i garnityr. De förnämsta dylika föremål, som förekommo i Sverige, torde ha varit av franskt ursprung, ehuru åtminstone enkla dylika även tillverkades i Sverige. De i detta rum utställda bronserna äro franska, av typer som återfinnas i flera svenska slottssamlingar från 1700-talet. — **1160.** *Bordspendyl* av marmor och förgylld brons, urtavlan signerad: Petit L'Ainé, Amsterdam. — **1161.** *Kandelabrar*, ett par, av marmor och brons, i form av kvinnofigurer bärande liljestänglar, franskt arbete. — **1162.** *Kandelabrar*, ett par, av brons, ljusarmarna burna av faun och nymf, socklar av porfyr, franskt arbete. — **1163.** *Kandelabrar*, ett par, av brons, putti med stora buketter av liljor, franskt arbete.

1164. *Porträtt* av drottning Sofia Magdalena, målat av Per Krafft d. ä. 1782. — **1165.** *Porträtt* av hertig Karl (XIII) av Södermanland, Gustaf III:s broder, iklädd uniform med bröstharnesk och den till minne av 1772 års statskupp av officerarna burna vita bindeln om vänstra armen, pastell av Gustaf Lundberg. — **1166.** *Byst* i gips av prinsessan Sofia Albertina, Gustaf III:s syster (död 1828), modellerad av Johan Tobias Sergel omkr. 1780.

Rum 66. Sengustavianska tiden, 1780—1810.

Redan under l'ancien régime, tiden före den stora revolutionen 1789, hade den antika konsten, först i Frankrike och därefter i den övriga världen, spelat en pånyttfödande roll och ombildat de svängda och nyckfulla rokokoformerna till den eleganta stilriktning, som i Frankrike kallades »Style Louis XVI», i Sverige gustaviansk stil. — Då man efter revolutionen så skarpt som möjligt ville markera att ett nytt tidsskede hade inträtt, sökte man sina förebilder hos antiken, den bland gångna kulturperioder, som man mest fann motsvara de nya idealen. Det avbrott i stilutvecklingen, som man ville markera, blev därför i själva verket ingalunda så djupgående som man trodde, om också uppfattningen av de antika förebilderna var väsentligt olikartad under de båda nämnda skedena.

Trots alla olikheter i övrigt följde man även i Sverige med denna franska moderiktning. Enkelhet predikades även här, den sengustavianska perioden var överflödsförordningarnas tidevarv och hela dess allmänna karaktär bär en karg och nykter prägel, jämfört med den egentliga gustavianska tidens mera glansfulla skaplynne. — Bland det myckna, som förbjöds i 1790-talets överflödsförordningar, må erinras om förbudet att använda förgyllda och med siden klädda möbler, större silverföremål, sammet och siden m. m. i dräkter samt, under en kort tid, användningen av kaffe. — Mot slutet av 1700-talet gjorde sig ett starkt engelskt inflytande märkbart.

1175. *Dörröverstycke* från huset Järntorget n:r 83 i Stockholm. — **1176.** *Dörröverstycken* från f. d. Hornska palatset, Volmar Yxkullsgatan 27, Stockholm. — **1177.** *Dörröverstycken* från huset Salviigränd 1, Stockholm.

Bland möblerna träffa vi i det hela samma typer som under det föregående tidevarvet, endast med den prägel av enkelhet, som nu var på modet. För finare möbler blev

den mörka mahognyn med sparsam dekoration av mässinglister och enkla beslag det mest använda materialet. Efter hand blev det vanligt att helt utesluta beslagen, som stundom ersattes av små skulpterade ornament. — **1178.** *Skrivbyrå* av mahogny med beslag av mässing signerad: Gottlieb Iwersson Kongl. Maj:ts Slots Snickare och Schatullmakare i Stockholm, 1792. (Gottlieb Iwersson blev mästare i Stockholm 1778 och avled 1813). — **1179.** *Sybord* av mahogny med beslag och lister av mässing. Bordet har tillhört författarinnan Anna Maria Lenngren (död 1817). — **1180.** *Skrivbord* av furu, fanerat med mahogny, signerat: Gottlieb Iwersson, Kongl. Slots Snickare och Schatullmakare i Stockholm; formerna i denna möbel, som torde vara utförd under 1800-talets första årtionde, tyda på engelska förebilder, och de små tandsnittsräckorna kring sargen och uppsatsens övre del visa den redan nu förekommande användningen av motiv från den antika stenarkitekturen, som skulle bli så framträdande i möbelformerna under det följande tidevarvet, empiren. — **1181.** *Sybord* av mahogny med skulpterade ornament i stället för beslag. — **1182.** *Sybord*, fanerat i mahogny, mässingsgaller kring skivan. — **1183.** *Bord* med skiva av Rörstrandsfajans, framställande en utsikt över Strömsholms slott.

1184. *Säng* av björk, snidad, målad i vitt, med ben av samma form som stolarna. — **1185.** *Sänggardin*, sparlakan, av bomullstygg, med tryckt mönster, kantad med ljusröda sidenband; jmfri interiörbilden n:r 1307 med en sparlakanssäng av besläktad typ. — **1186.** *Länstol* av björk, betsad i mahognyfärg. — Det ovan påpekade engelska inflytandet på den svenska möbelkonsten under det sengustavianska tidevarvet gjorde sig icke minst gällande i fråga om sittmöblerna. — **1187.** *Stol* av valnöt med rotting i sits och rygg. — **1188.** *Stol* av mahogny, elegant engelsk typ med de raka formerna i underredet. — **1189.** *Stol* av al, målad i mahognyfärg, med Stockholms stolmakare ämbetes stämpel. — **1190.** *Stol* av björk, vitmålad, med

Stockholms stolmakareämbetes stämpel, ryggen direkt kopierad efter engelsk förebild.

1191. *Spegel* i ram av furu med ornament i pastellage och målning, å baksidan Stockholms hallstämpel 1802 samt mästarstämpel: L. Lundén. — **1192.** *Spegel* i ram av mahogny med förgyllda, skulpterade ornament, engelsk typ. **1193.** *Spegellampett* med ram av furu, signerad som spegeln n:r 1191 och daterad 1804. — **1194.** *Barometer*, mahognyställning, signerad: Augustus Cella.

Broderade tavlor av samma slag som de i rum 64 utställda, utfördes även under denna tid. — **1195.** *Tavla*, broderi i svart silke på vitt siden, framställande det år 1788 uppförda tullpackhuset vid Skeppsbron i Stockholm, broderiet daterat 1795. — **1196.** *Tavla*, broderi i färger, framställande slottet Nymphenburg i Bayern, daterad 1799. — **1197.** *Tavlor*, fyra st., landskap, broderade av Sophie Marguerithe Ernström, 1802 och 1803. — **1198.** *Vy av Hornsberg*, broderi efter gravyr av kronprins Gustaf (III) 1766. — **1199.** *Vy av Hornsberg*, broderi i färger, daterad 1802, gjord efter samma gravyr som föregående. — **1200.** *Bild från Slottsbacken* i Stockholm med dragning i nummerlotteriet, akvarellerad pennteckning av J. F. Norstedt 1806. — **1201.** »*Vue utaf Stockholm ifrån Södra bergen*», akvarellerad pennteckning av Elias Martin.

Tidevarvets servis- och prydnadsföremål av olika slag voro präglade av samma enkelhet och kyliga torftighet som möblerna. För huvudformerna lades ofta antika föremål till grund, såsom t. ex. urnformer till sockerskålar, kolonner till ljusstakar o. s. v. — **1202.** *Sockerskål* av silver, tillverkad av Julius Bergs i Stockholm, 1780. — **1203.** *Sockerskål* av silver, tillverkad i Malmö 1787. — **1204.** *Sockerskål* av koppar, målad i grönt och innehållande en skål av blått glas. — **1205.** *Sockerskål* av järnbleck, grönlackerad. — **1206.** *Sockerskål* av blått glas med ornament i förgyllning. — **1207.** *Sockerskål* av tenn, tillverkad i Norrköping 1802. — **1208.** *Senapskannor*, ett par, av sil-

ver med skål av blått glas, tillverkade av Per Zethelius i Stockholm 1792. — **1209.** *Dryckesmugg* av silver, enligt inskrift bortskänkt som minnesgåva år 1806; tillhörande fodral av rött skinn. — **1210.** *Tekanna* av silver, tillverkad av Johan Malmstedt i Göteborg år 1795. — **1211.** *Tekanna* av silver, tillverkad av P. Zethelius i Stockholm, 1800. — **1212.** *Tekanna* av silver, tillverkad av Jacob Fick i Kristianstad, 1814. — **1213.** *Kaffekanna* av silver, tillverkad av Christian Kullberg i Ystad, 1790.

Den svenska fajans- och porslinstillverkningen var under detta tidevarv stadd på återgång. Mariebergfabriken nedlades fullständigt år 1788 efter att under den sista tiden ha fört en tynande tillvaro med tillverkning dels av grövre fajanser, dels av flintporcelain. Även vid Rörstrand bedrevs huvudsakligen tillverkning av flintporcelain efter engelskt mönster. — **1214.** *Tallrikar* och **1215.** *fruktskål* av flintporcelain med pressat och genombrutet mönster i rokokoformer, Rörstrand, 1700-talets slut. — **1216.** *Tallrikar*, **1217.** *skål*, **1218.** *smörask*, **1219.** *bonbonnière* i form av en liggande melon, samtliga av flintporcelain. — **1220.** *Sockerskål* av flintporcelain, signerad med stämpel: Rörstrand. — **1221.** *Tallrik* av flintporcelain med tryckt dekoration i blått, Rörstrand. — **1222.** *Tekanna* av flintporcelain, Rörstrand 1790. — **1223.** *Vas* av flintporcelain, prydd med en avgjutning av en år 1796 slagen medalj, Rörstrand. — **1224.** *Vas* av flintporcelain, signerad med stämpel: Rörstrand. — **1225.** *Terrin* av flintporcelain, Rörstrand. — **1226.** *Fardinière* av flintporcelain, Rörstrand. — **1227.** *Terrin* av flintporcelain, gjord vid fabriken Gustafsberg i Vänge socken, Uppland, 1790-talet; signatur: GB; obs. ej samma fabrik som den å Värmdön belägna fabriken med samma namn, grundlagd år 1827, se sid. 113, rum 75. — **1228.** *Tekannor*, två st., av flintporcelain, Vänge-Gustafsberg. — **1229.** *Fat*, ovalt, flintporcelain, Vänge-Gustafsberg. — **1230.** *Tallrikar*, två st., av fajans, Vänge-Gustafsberg 1787. — **1231.** *Smörask* av flintporcelain, dekorerad i porfyrimitation, signerad: Löfnäs 1802.

Schirmer N:o 6. — Fajansbruket Löfnäs låg å säteriet Herrestads mark nära Mariefred, tillverkningar äro kända från åren 1802—1804. — **1232.** *Fardinière* av flintporcelain, signerad: Löfnäs, 1802 Sch. — **1233.** *Blomkruka* av flintporcelain, signerad: Löfnäs, 1803, Schirmer. — **1234.** *Tekanna* av flintporcelain, signerad: Löfnäs 1802 Sch N:o 5.

1235. *Terrin* av tenn, Västerås 1791. — **1236.** *Terrin* av tenn, gjuten i samma form som föregående, Västerås 1815. — **1237.** *Kanna* av tenn, 1798. — **1238.** *Terrin* av tenn, Stockholm 1793. — **1239.** *Fat* och *tallrikar* av tenn med för tiden karaktäristisk ornering med pärlrand kring kanten.

1240. *Kniv* och *gaffel* med skaft av silver i rokokoformer, tillverkade 1792. — **1241.** *Kniv* och *gaffel* med skaft av silver, 1795. — **1242.** *Begravningsked* av silver, 1786. — **1243.** *Matsked* av silver, tillverkad av P. Ohlin i Karlskrona, 1788, och med inskrift: Gifven af mayor Zachau för trogen tjänst under Camp: 1788 på örlogs skiep: Prins Carl. — **1244.** *Matsked* av silver, 1802. — **1245.** *Matsked* av silver, 1807. — **1246.** *Tesked* av silver, 1809. — **1247.** *Bordsurtout* av förgylld koppar med fyra flaskor av glas.

1248. *Ljustakar* av tenn, försilvrade, tillverkade i Göteborg 1787; med graverad inskrift: Dessa Ljustakar nyttjades Uti Kungs Walfvet på Carlstens Fästning då Konung Gustaf 4:de var där Uppe den 21 Martii 1801. — **1249.** *Ljustakar* av silver, tillverkade i Stockholm 1792. — **1250.** *Ljustakar* av silver, tillverkade i Stockholm 1795. — **1251.** *Ljustakar* av silver, tillverkade i Söderhamn, den ena 1796, den andra 1799. — **1252.** *Ljustakar* av silver, tillverkade av P. Zethelius i Stockholm, 1798 och 1799. — **1253.** *Ljustakar* av flintporcelain och mässing, signerade: Strowalt, Rörstrand, 1800.

1254. *Ljustake* av flintporcelain, Rörstrand. — **1255.** *Ljustake* av flintporcelain. — **1256.** *Ljustakar* av tenn, svenska, visande prov på de under tidevarvet mest bruk-

liga formerna. — **1257.** *Ampel* av benglas med målad dekoration, parklandskap med figurer i tidsdräkter. — **1258.** *Ampel* av glas i ställning av mässing.

1259. *Tobaksburk* av gjutjärn med latinsk inskrift: Ore fumoso bene bibitur (= med rök i munnen dricker man bra), daterad 1792. — **1260.** *Tobaksburk* av gjutjärn, daterad 1795. — **1261.** *Tobaksburk* av gjutjärn med inskrift: Joh: Ol: Hellman, 1799. Inter bibendum large fumandum (= medan man dricker, bör man röka friskt). — **1262.** *Tobaksburk* av bly, grönmålad.

Mansdräkten bibehöll under denna tid samma karaktär som förut, om ock rockarna fingo ännu högre kragar och ännu mera avsneddade skört framtill, så att de till sin form närmade sig fracken, som så småningom ersatte livrocken. Fracken var merendels försedd med stora uppslag och om halsen lindades en halsduk flera varv. Västarna voro korta med eller utan uppslag. Knäbyxorna voro ännu i bruk, men avlöstes så småningom av långbyxorna, vilka i början instoppades i stövelskaften, men sedan drogos över desamma ned till foten.

1263. *Rock* av violett sammet med silkes- och paljettbroderi. — **1264.** *Rock* av mörkgrönt kläde med silkesbroderi. — **1265.** *Väst* av ljusgrön »tissur», med uppslag. — **1266.** *Väst* av silvertyg. — **1267.** *Väst* av ljusgrön atlas med broderi och silkesfrans i kanten. — **1268.** *Väst* av vitt bomullstyg med silverbroderi och paljetter. — **1269.** *Väst* av svart atlas, broderad, från 1790.

1270. *Strumpor*, vita, silke. — **1271.** *Skospännen* av stål. — **1272.** *Värja* med fäste av förgylld brons, klingan etsad. — **1273.** *Promenadkäpp* av spanskt rör med guldknapp, daterad 1794. — **1274.** *Promenadkäpp* med runkalender, daterad 1802. — **1275.** *Käppkrycka*, s. k. bergsmansyx, av järn med graverad ornering, daterad 1790. — **1276.** *Elddonspung* med vidhängande stål, för eldslagning med flinta och fnöske, daterad 1796.

1277. *Svenska dräkten*, hovdräkt, bestående av jacka,

väst, byxor, kappa och värjehäng av ljusblått siden med vita »litsqwarder». — **1278.** *Värja*, hängande vid sidan. — **1279.** *Mansdräkt*, bestående av rock, väst och byxor av mörkrött kläde med förgyllda knappar. — **1280.** *Gossdräkt* bestående av jacka och byxor av vitt linne. — **1281.** *Paradtäcke* av vit atlas med rikt schattérsömsbroderi i silke.

Damdräkten hade nu börjat antaga en mera enkel och naturlig form med en i lediga veck nedfallande merendels slät kjol och ett åtsittande liv med eller utan skört. — **1282.** *Liv* av ljusgrön taft. — **1283.** *Liv* med skört, av svart blommigt siden. — **1284.** *Barnliv* med skört, av randigt siden. — **1285.** *Kofta* av grönt blommigt siden. — **1286.** *Kofta* och *väst* till riddräkt, av gult linne. — Då liven voro utan skört, bars kring midjan ett brett skärp, jmftr porträttet nr 1310, och uringningen täcktes i regel med en större eller mindre fichu. — **1287.** *Skärp* av vit atlas med broderi i färger. — **1288.** *Skärp* av violett atlas med målning och pärlbroderi. — **1289.** *Skärp* av svart sammet med stålspänne. — **1290.** *Skärpspänne* av stål med infattad Wedgwood-platta. — **1291.** *Skärpspänne* av stål med infattade akvarellmålningar. — **1292.** *Förkläde* av taft, broderat i färger och med knypplad silkespets. — **1293.** *Brudmuff* av vit atlas, broderad och märkt D. E. S., buren 1792. — **1294.** *Muff* av svart atlas med bandbroderi. — **1295.** *Parasoll* av brunt bomullstyg, på lång käpp. — **1296.** *Pannband*, en till coiffuren hörande prydnad, av vitt siden med guldbroderad vase, som enligt uppgift skall ha tillhört prinsessan Sofia Albertina. — **1297.** *Pannband* av vitt siden med insydda välluktande kryddor.

Skorna voro låga, spetsiga och med klackar, som dock alltmer minskade i höjd. Omkring 1800 var klacken alldeles borta, så att skon, som fastknöts med ett över vristen korslagt band, fick ett sandalliknande utseende. Klacken återuppträder först 60 år senare. — **1298.** *Skor* av grönt saffian, från omkring 1790. — **1299.** *Brudskor* av skär atlas från 1801. — **1300.** *Tofflor* av röd atlas med

vita skinnklackar. — **1301.** *Strumpor*, vita, av silke. — **1302.** *Strumpeband* av vitt siden med broderad inskription: M. Christinas täcka hand knyter dessa band. — **1303.** *Strumpeband*, vävda, daterade 1793. — **1304.** *Strumpeband*, broderade och daterade 1796.

I intet avseende verkade den antikiserande smakriktningen så starkt som på den kvinnliga dräkten. Redan vid mitten av 1790-talet hade man gjort försök att upptaga den klassiska dräktformen, och vid sekelskiftet finna vi denna dräkt fullt antagen, dock naturligtvis med några efter dåtida förhållanden avpassade förändringar (jmf. nr 1489, rum 68). Klädningen blev en hög tunika med korta eller långa åtsittande ärmar och mycket kort, djupt urringat liv. — **1305.** *Klädning* med kort liv sammanhängande med kjolen, av tunnt vitt bomullstyg med invävda vita och blå ränder.

1306. *Oljemålning* av Per Hilleström, framställande konung Gustaf IV Adolf på besök i Kongl. Målare- och Bildhuggare-Akademien den 26 januari 1797, då konungen, efter ett tal av akademiens hedersledamot hertig Fredrik Adolf, åtog sig att vara akademiens beskyddare. Akten försiggick i akademiens högtidssal, genom vars mittfönster Riddarholmskyrkans torn synes; konungen och hertigen äro iklädda livgardets uniform, de närvarande herrarna, akademiens professorer (flera porträttlika) m. fl., äro dels iförda akademiuniform, dels svenska dräkten. — **1307.** *Oljemålning*, interiör, med fyra herrar kring ett spelbord, 1790-talet.

1308. *Porträtt* av sekreteraren i Överintendentsämbetet och ledamoten av Konstakademien Ture Gustaf Wennberg, i handen hållande det av honom författade äreminnet över överintendenten Carl Fredrik Adelcrantz, vars byst synes i fonden; målat 1796 av Anders Johan Hansson. — **1309.** *Porträtt* av okänd man. — **1310.** *Porträtt* av den föregående hustru. — **1311.** *Porträtt* av den föregående son; samtliga målade på 1790-talet. — **1312.** *Porträtt* av hov-

lakejen P. N. Forsberg, »skaldinnan U. C. Widströms fader». — **1313.** *Porträtt* av okänd sjöofficer.

1314. *Miniaturporträtt* av okänd herre, signerat: Fränkel pinx. 1797. — **1315.** *Miniaturporträtt* av okänd svensk officer, kapten vid en jägarkår, daterat 1797. — **1316.** *Miniaturporträtt*, framställande löjtnanten vid Fältnättningskåren, sedermera generalen Carl Fredrik Akrel (död 1868), självporträtt, daterat 1807. — **1317.** *Miniaturporträtt* av okänd svensk officer i livgardets uniform med vit bindel om vänstra armen (jmf. nr 1165, rum 65), signerat: Gillberg f. 1808. — **1318.** *Miniaturporträtt* av okänd herre, signerat: Gillberg, Pinxit, Stockholm 1801 (jmf. följande). — **1319.** *Miniaturporträtt* av okänd dam, enligt uppgift jämte föregående medlem av släkten Nettelbladt. — **1320.** *Miniaturporträtt* av fröken Marianne von Uslav. — **1321.** *Silhuettporträtt* av greve Claes Julius Ekeblad (död 1808), utfört av P. Heckens 1791. — **1322.** *Silhuettporträtt*, framställande läkaren, generaldirektören över lasaretterna i riket Olof af Acrel (död 1806), signerat: P. B. Hebbe f. 1795. — **1323.** *Silhuettporträtt* av fru Ulrika Maria Gyllengåhm (död 1797). — **1324.** *Vaxpoussering* av kronprins Gustaf (IV) Adolf, signerad: C. E.; snidad och förgylld träram.

Rum 67. Krusenberg, 1790-talet.

Väggbeklädnaden i detta rum härstammar från ett rum i en flygelbyggnad på egendomen Krusenberg i Uppland, inredd på 1790-talet. *Tapeterna* äro målade i olja på duk i en färgton, som avser att verka som om väggen vore av sten eller stuck. De bårder, som omrama fälten, imitera i sten — marmor — skulpterade friser av antikiserande karaktär (jmf. rum 65). *Paneler* och foder äro noggrant kopierade efter originalen på Krusenberg, och målade även de i ett slags stenfärg. — Av karaktäristisk antikiserande hållning äro de smala refflade puts-pilastrar,

som omgiva den nisch, i vilken den smala, runda *kakelugnen* — ej från Krusenberg — är inställd. Dörröverstycket över den ena dörren saknas. Golvet är av plank, lagt i ett enkelt mönster efter original i det ifrågavarande rummet å Krusenberg, och taket saknar, liksom där, all dekoration.

De här utställda förvaringsmöblerna, samtliga av mörk maghogny med lister och runda nyckelskyltar av mässing, äro karaktäristiska för det sengustavianska tidevarvet (jmf rum 66). — **1350.** *Skrivbord* med lådor å bägge långsidorna. — **1351.** *Damskrivbord* med utdragsskiva klädd med grönt kläde, signerat: And. Lundelius i Stockholm, samt med Stockholms hallstämpel 1792 (Anders Lundelius var medlem av ebenistsocieteten och förklarades år 1791 som mästare i Stockholms snickareämbete). — **1352.** *Se-kretär* med nedfällbar klaff och lådinredning, skiva av Kolmårdsmarmor. — **1353.** *Byrå*, signerad: C. Tolfström 1794 (Carl Tolfström blev mästare i Stockholm 1791 samtidigt med den nyssnämnde A. Lundelius). — **1354.** *Sybord*. — **1355.** *Blomsterbord*, i stället för beslag små svarvade ornament av trä; baljan av grönmålade koppar. — **1356.** *Pipbord*, engelsk karaktär.

1357. *Eldskärm*, fot och ram av furu med järnstång, å vilken ramen kan inställas på olika höjd; broderi i silke på vitt siden, signerat: Brodé par Henriette Marg: de Weidenhjelm L'an 1791.

Angående stolarnas form jmf rum 64. — **1358.** *Länstol* av björk, målade i mahognyfärg. — **1359.** *Länstolar*, ett par, av björk, vitmålade, signerade: M L B (Melkior Lundberg, mästare i Stockholms stolmakareämbete 1775—1812). — **1360.** *Stolar*, ett par, av björk, signerade och märkta som föregående. — **1361.** *Stol* av björk med elegant snidade bladornament å ryggen samt kryss, engelskt påverkad typ. — **1362.** *Stolar* av björk, målade i ljus rödbrunt, engelskt påverkad typ; Stockholms stolmakareämbetes pappersstämpel och märestämpel C I W S (Carl Johan Wadström, mästare i Stockholms stolmakareämbete

1788 — omkr. 1803). — **1363.** *Taburett* av björk, vitmålade. — **1364.** *Taburetter*, ett par, av mahogny, signerade: C I W S (jmf n:r 1362).

1365. *Porträtt* av överdirektören C. B. Wadström (död 1799) undervisande en neger i Emanuel Svedenborgs *Sapientia angelica*, målat omkring 1790 av C. F. von Breda. — **1366.** *Akvarintagravyr* efter föregående målning, av W. Pyott, 1792. — **1367.** *Porträtt* i pastell, av okänd herre i svenska dräkten. — **1368.** *Porträtt* av dam i karaktäristisk gustaviansk dräkt; pendant till föregående. — **1369.** *Porträtt* av Charlotta Ulrika Hilleström, målat av hennes fader Per Hilleström. — **1370.** *Broderad tavla*, landskap, utförd 1791 av E. C. Ström. — **1371.** *Broderad tavla*, framställande ett par Stockholmstidningar, en banksedel, en överflödsförordning, ett brev till professor Carl Thunberg i Uppsala och en gåspenna, sydd och målade år 1795 av Johanna Maria Schagerström.

Rum 68. *Empiretiden, 1810—1830.*

Den konststil, som efterträdde Louis XVI-periodens (den gustavianska tidens) eleganta sirlighet, var den allvarliga och praktfulla empiren eller kejsarstilen, uppkallad efter det ur revolutionen framgångna napoleonska kejsardömet. I Sverige vann denna franska stilriktning en allmännare spridning och herravälde först i samband med den franske marskalken Bernadottes hitkomst såsom Sveriges kronprins år 1810 och den har därför med en viss rätt här kallats Karl-Johans-stil. Redan under närmast föregående årtionden hade en mängd övergångsformer uppträtt, som från ett ytligt upptagande av antika detaljformer ledde fram till ett alltmera konsekvent och genomfört skapande i antikens stil och anda. Där man icke utan vidare kopierade antika föremål, t. ex. smärre prydnadsföremål av brons eller dess ersättning, skulpterat och förgyllt trä, så blev det den an-

tika stenarkitekturens former, som blevo de grundläggande. Möblerna, vilkas material vanligen utgjordes av furu med fanér av mahogny och beslag av förgylld brons,ingo därigenom en prägel av tyngd och oflyttbarhet.

Den för tiden karaktäristiska förvaringsmöbeln var chiffonieren, en kombination av byrå och sekretär, vanligen med tre lådor i den nedre delen och klaff och en låda i den övre. Liksom fordom kabinettskåpen gjordes även chiffoniererna med rik och praktfull inredning innanför klaffen, varvid utom träinläggning även marmor, brons och spegelglas användes. — **1390.** *Chiffonnier* av mahogny, upptill tandsnitt, vid sidorna pilastrar med sfinxhuvuden av förgyllt trä. — **1391.** *Byrå* av mahogny med bronsbeslag, signerad av Carl Hendric Blom (mästare i Stockholms snickareämbete 1796—1830-talet).

1392. *Toalettbord* av mahogny samt förgyllt trä och bronsbeslag, bordets ben liksom ståndarna på ömse sidor om spegeln äro i form av antika kolonner. — **1393.** *Spegel* med ram av mahogny och svärtat trä. — **1394.** *Väggbord* av förgylld furu med skiva av vit marmor; dylika småbord stodo med ena långsidan intill en vägg, vanligen mellan ett par fönster, ovanför bordet hängde vanligen en spegel. — **1395.** *Spegel* med väggbord, ram av furu med ornament i pastellage, bordsbenen i form av sfinxhermer, skiva och fotplatta, målade i marmorimitation. — **1396.** *Spegel*, ram i arkitektoniska former, av förgylld furu, kolonner, uppbärande ett listverk och ett bågfält med vapentrofé, märkt med Stockholms hallstämpel med oläsligt årtal (angående hallstämpel se rum 57, nr 589) och C P S (Carl Petter Sandberg, spegelmakare i Stockholm 1811—1818). — **1397.** *Spegel* med förgylld ram med ornament i pastellage. — **1398.** *Spegel*, ramen förgylld, i arkitektoniska former. — **1399.** *Spegel*, förgylld ram med Stockholms hallstämpel 1826.

Sittmöblerna, särskilt stolarna, utfördes vanligen, liksom under det gustavianska tidevarvet av björk, som vitmålades eller förgylldes; redan under slutet av 1700-talet uppträdde

detaljer av utpräglad empirekaraktär vid sidan av de gustavianska — jmf stolarna i rum 69. — **1400.** *Soffa* av furu med mahognyfanér, originalklädsel av siden, skadad. — **1401.** *Länstol* av björk med pastellageornament, förgylld; armstödens sfinxfigurer sammanhånga med den smak för den egyptiska konsten, som väcktes till liv i Frankrike genom Napoleons egyptiska fälttåg 1798—1799.

Synnerligen eleganta prov på empirens möbelkonst utgöra de föremål, oftast lättare prydnadsmöbler, där man direkt kunde kopiera antika förebilder. Prov på dessa erbjuda: — **1402.** *Blomsterbord* av skulpterad och förgylld björk efter modell av en antik s. k. trefot av brons. — **1403.** *Gueridoner*, ljusbord, ett par, av snidad och förgylld furu och uppbärande kandelabrar, likaledes av furu med armar av förgylld brons. — **1404.** *Gueridoner*, ett par, av mahogny samt skulpterad och förgylld furu, uppbärande kandelabrar av brons, glas och marmor av samma form som de samtida ljuskronorna. — **1405.** *Ljuskrona* av förgylld brons och slipade glas; formen typisk för den svenska empiretiden. — **1406.** *Ljuskrona* i ampelform, av förgylld brons, svenskt arbete. — **1407.** *Ljuskrona* i ampelform, av grön och förgylld brons, svenskt arbete.

Även för allehanda slags små föremål, ljusstakar och prydnadssaker, användes nu liksom under föregående period antikiserande, ofta från den antika arkitekturen hämtade former, kolonner, baser, obelisker, karyatider, listverk och olika slags profileringar. Det för alla slag av smärre prydnadssaker under detta tidevarv mest karaktäristiska materialet var brons, dels mörkpatinerad, dels förgylld, ofta i förbindelse med marmor. Denna nyantikens förkärlek för bronzen sammanhängde därmed, att flertalet av de föremål från antiken, som anträffats vid grävningar och som givit upphov till smaken för antikens konst, voro utförda i detta material.

1408. *Sockerskrin* av silver, tillverkat av A. Zethelius i Stockholm 1813. — **1409.** *Sockerskålar*, ett par, av silver,

Stockholm 1819. — **1410.** *Tekanna* av silver, tillverkad av Anders Lundqvist i Stockholm 1820. — **1411.** *Gräddkanna* av silver, Stockholm 1814. — **1412.** *Gräddkanna* av silver, 1817. — **1413.** *Gräddkanna* av silver, Stockholm 1818. — **1414.** *Skål* av silver, Stockholm 1821. — **1415.** *Socker-skål* av kristallglas i ställning av silver, Stockholm 1826.

1416. *Teservis* av porslin med tryckt dekoration, engelsk tillverkning. — **1417.** *Tekanna* av flintporcelain, Rörstrand. — **1418.** *Terrin* med fat, av flintporcelain, signerad S. Anthony. — **1419.** *Terrin* av flintporcelain, Rörstrand. — **1420.** *Skål* av flintporcelain, Rörstrand. — **1421.** *Tallrik* av flintporcelain, tillverkad vid Rörstrand för hovets räkning. — **1422.** *Tallrik* med drottning Sofia Magdalenas (död 1813) monogram under kunglig krona, Rörstrand. — **1423.** *Tallrik* med drottning Hedvig Elisabeth Charlottas (död 1818) monogram med kunglig krona.

1424. *Tekanna* av svart lergods med reliefdekoration. Svart lergods av denna art hade först tillverkats i England, men fabrikationen upptogs snart även i andra länder, i Sverige i början av 1800-talet vid Ulfsunda nära Stockholm, vars fabrik stod under ledning av Carl Arvid Linning. Prov på denna svenska tillverkning utgöra figurgruppen å pendylen n:r 1443, tobaksburken n:r 1472 och gruppen n:r 1617 i nästa rum samt följande: — **1425.** *Burk* av svart lergods, signerad: C: A: L: — **1426.** *Smörask* med fat, signerad: C: A: L: Ulfsunda. — **1427.** *Kanna* av rött lergods, signerad: C: A: L:

1428. *Prydnadskopp* med fat, av porslin, med reliefimiterande målning, från Pariserfabriken la Courtille; karaktäristisk för empiretiden. — **1429.** *Prydnadskopp* med porträtt av konung Karl XIV Johan, signerad: Schoelcher, Paris.

1430. *Smörask* av Älvdalsporfyr, ett under Karl XIV Johans tid mycket omtyckt material (jmf. vaserna n:r 1456). — **1431.** *Sockerskål* av kristallslipat glas.

1432. *Terrin* av tenn, svenskt arbete. — **1433.** *Mat-hämtare* av tenn, Växjö 1830. — **1434.** *Bägare* av tenn,

Uppsala 1827. — **1435.** *Handkanna* och *fat*, av tenn, Västerås 1809. — **1436.** *Bricka* av plåt med målad antikiserande figurscen.

1437. *Slev* av silver, med skaft av valfiskben, 1813. — **1438.** *Etui* med kniv, gaffel och sked, av silver, 1816—1817. **1439.** *Matsked* av silver, 1815. — **1440.** *Begravnings-sked* av silver, 1816. — **1441.** *Kniv* av silver, 1819. — **1442.** *Knivar* av silver, 1826.

1443. *Bordspendyl* av Ulfsundafajans och förgylld brons, urtavlan signerad: Ephr:m Hellström, figurgruppen: C. A. Linning, fecit Ulfsunda 1814 (jmf. n:r 1424 och följande).

— **1444.** *Bordspendyl* av marmor och förgylld brons, signerad: Lundstedt (Anders Lundstedt, urmakare i Stockholm 1786—1820-talet). — **1445.** *Bordspendyl* av mörk och förgylld brons, signerad: Le Clerc à Bruxelles. —

1446. *Bordspendyl* av vit marmor och förgylld brons, urtavlan signerad: Wessman, Stockholm. — **1447.** *Bordspendyl* av brons och kolmårdsmarmor, hålles i gång genom att på grund av sin tyngd sänkas utefter den med kuggar försedda ståndaren. — **1448.** *Astronomiskt ur* av stål,

brons och marmor, signerat: F. I. Sauter, Stockholm (urmakare i Stockholm 1808). — **1449.** *Parfymbrännare* av brons i form av en antik trefot (offerbord), jmf. blombordet n:r 1402. — **1450.** *Parfymbrännare* av mässing. — **1451.** *Kannor* av mörk och förgylld brons med fot av marmor.

— **1452.** *Ljusstakar*, ett par, av svart och vit marmor samt mörk och förgylld brons. — **1453.** *Bläckhorn* av gjutjärn, i form av Napoleons sarkofag, som ofta kopierades och användes till prydnadsföremål m. m. — **1454.** *Kikare* (tub) av brons och pärlemor. — **1455.** *Kikare*, franskt arbete.

1456. *Vaser* av Älvdalsporfyr. — **1457.** *Ljusstakar* av porfyr, mörk och förgylld brons, skaftet i form av en karyatid. — **1458.** *Kandelaber* av brons, skaftet i form av karyatid. — **1459.** *Ljusstakar* av marmor och brons, skaftet i form av karyatid, stående på en kolonn. — **1460.**

Ljusstakar av marmor och brons, skaftet i form av en kolonn.

1461. *Ljusstakar* av mörk och förgylld brons. — **1462.** *Väggur* av mörk och förgylld brons, urhuset buret av en stående kvinnofigur. — **1463.** *Bordspendyl* i form av urna, av plåt, svartlackerad med ornament i rött. — **1464.** *Ljusstakar* av trä, ben och förgylld brons. — **1465.** *Ljusstakar* av silver, 1819. — **1466.** *Ljusstakar* av silver, tillverkade av C. P. Lampa i Stockholm 1820. — **1467.** *Ljusstakar* av silver, Stockholm 1820. — **1468.** *Ljusstakar* av tenn, samtliga svenska arbeten av för perioden karaktäristiska typer.

1469. *Himmelsglob*, svensk, 1824; tillhört Johan Bredman (professor i astronomi i Uppsala, död 1859). — **1470.** *Tobaksburk* av gjutjärn med Hellefors bruks stämpel. — **1471.** *Tobaksburk* av gjutjärn med Hellefors bruks stämpel och inskrift: Lars Hallgren, 1825. — **1472.** *Tobaksburk* av Ulfundafajans, signerad: C: A: L: (jmf. n:r 1424).

De förändringar, den manliga dräkten undergick under 1800-talet, voro av mindre genomgripande art. I stort sett är dräkten nu densamma, som den var vid århundradets början. Livrocken var efter 1805 ännu ej alldeles avlagd, men fracken utträngde den snart. Västarna voro korta och försedda med höga ståndkragar och knäbyxorna fingo vika för långbyxorna. Som huvudbonad bars nu cylinderhatt. — **1473.** *Livrock* av violett sammet med hög dubbelvikt krage, guldbroderad. — **1474.** *Frack* av brunt kläde med de karaktäristiska flikiga uppslagen och den i nacken högt uppstående kragen. — **1475.** *Väst* av vitt siden med guldbroderi. — **1476.** *Väst* av rött ylle med broderade buketter. — **1477.** *Gossväst* av gult, rutigt ylle, från 1820-talet. — **1478.** *Brudgumsbyxor* av ljusgrått kläde, från 1818, samt en samtidigt buren *väst* (**1479**) av ljusgrå brokad. — **1480.** *Sko* av svart läder. — **1481.** *Strumpor*, vita, silke. — **1482.** *Brudgumshängslen*, broderade och daterade 1824—1825. — **1483.** *Tobaksetui* av röd och grön

saffian, daterat 1818. — **1484.** *Plånbok* av saffian, daterad 1811. — **1485.** *Paraply* av blått siden, med spröten av valfiskben och träkrycka med silverbeslag, från 1818. — **1486.** *Promenadkäpp* av bamburör med guldknapp, märkt B. v. B. 1829. — **1487.** *Promenadkäpp* av spanskt rör med runkalender. — **1488.** *Mansdräkt*, bestående av rock och byxor av blå sammet samt väst av vit atlas, omkr. 1810. — **1489.** *Damklädning* av vit linong, broderad, omkr. 1810. — **1490.** *Damklädning* av randigt siden, 1815—1820. — **1491.** *Flickklädning* av rött ylletyg, omkr. 1828. — **1492.** *Promenaddräkt* för dam, bestående av klädning och kofta, av blått siden, 1825—1830.

Damdräkten bibehöll sin form med de snäva tämligen korta kjolarna och de korta liveen till omkring 1820, då korsetten åter kom i bruk och därigenom midjan markerades på dess naturliga plats. Efter mitten av 1820-talet bliva ärmarna ballongliknande vida (jmf. damdräkten n:r 1492), ett mode, som man återfinner under århundradets sista decennium. — **1493.** *Damklädning* av ljusblått siden med florsränder, 1810-talet. — **1494.** *Damklädning* av grönt skiftande »serge de soie»; de långa ärmarna lösa; 1810-talet. — **1495.** *Kappa*, ytterplagg av gult, skiftande siden, omkr. 1810. — **1496.** *Kofta*, ytterplagg, av violett atlas, från 1809. — **1497.** *Kofta* av grön trikåvävad i silke. — Som ytterplagg användas även de stora, kvadratiske schalarna. De avlånga schalarna, de s. k. långschalarna, vanligen av ytterst tunn och fin vävad och vacker färg, buros däremot mera som prydnad. — **1498.** *Schal*, kvadratisk, av rött siden. — **1499.** *Längschal* av blommigt silkesflor. — Hattarna voro i allmänhet små. Som huvudbonad inomhus till elegantare dräkter buros turbaner. — **1500.** *Hattar* av vit atlas. — **1501.** *Hatt* av vitt silkesflor och siden, buren 1823 av kronprinsessan Josefina. — **1502.** *Hatt* med stora brätten, av ljusblått silkesflor. — **1503.** *Turban* av skär taft. — **1504.** *Parasoll* av rött, blommigt siden. — **1505.** *Parasoll* av vitt siden med tambursömsbroderi i

färger. — **1506.** *Skärp* av ytterst fin silkesvävnad, från 1818. — **1507.** *Handskar*, »gants de Suède», långa, utan knappar. — **1508.** *Vantar* av vitt linne.

Skorna voro såsom förut nämnts låga, spetsiga och utan klackar men blevo så småningom bredare i tårna. — **1509.** *Skor* av vit atlas, broderade. — **1510.** *Brudskor* av skär »serge de soie», från 1815. — **1511.** *Sko* av vit atlas med tambursömsbroderi i grönt silke, från 1809. — **1512.** *Strumpor* av vitt silke, genombrutna. — **1513.** *Strumpor* av svart silke, genombrutna, från 1820-talet. — **1514.** *Brudstrumpeband* av silvertyg med broderi. — **1515.** *Brudstrumpeband* av vit atlas, broderat.

Till övriga dräktprydnader hörde i främsta rummet solfjädern, som nu blivit miniatyraktigt liten. — **1516.** *Solfjäder* av vit crêpe med stålpaljetter, ställ av elfenben. — **1517.** *Solfjäder* av blåvit crêpe med stålpaljetter och ställ av horn. — **1518.** *Solfjäder* till sorgdräkt, svart, av crêpe med ställning av ben. — **1519.** *Solfjäder* av papper med färglagt kopparstick och ställ av trä.

Av smycken böra särskilt påpekas de prydliga, diademformade kammarna. — **1520.** *Kam* av förgyllt silver med äkta pärlor, från 1819. — **1521.** *Kam* av sköldpadd och guld med infattad karneol. — **1522.** *Smyckegarnityr* av guld i flera färger och infattade, skurna malakitplattor, franskt arbete. — **1523.** *Örhängen* av guld med äkta pärlor och hårarbete, från 1811. — **1524.** *Örringar* av guld. — **1525.** *Ring* av guld, slät, från 1815. — **1526.** *Kråsnål* av guld med äkta pärlor och ett silhuettporträtt, från 1810. — **1527.** *Kråsnål* av guld, från 1813; de tvänne senare dock tillhörande den manliga dräkten. — **1528.** *Sigetring* av guld med sigillplatta med karneol; synes av vapnet att döma ha tillhört hertig Karl (XIII).

Samtida porträtt visa en föreställning om dräktskicket. **1529.** *Porträtt* av brukspatronen Jakob Gödecke (född 1757, död 1823), målat av C. F. von Breda. — **1530.** *Porträtt* av den föregående fru, Maria Gustafva Göthe (född

1773, död 1818), målat av C. F. von Breda. — **1531.** *Porträtt* av auditören, friherre B. W. H. von Knorring (död 1831). — **1532.** *Porträtt* av den föregående fru, Ulrica Carolina Otter (gifta 1829). — **1533.** *Porträtt* av härads hövdingen Nils Otter, bror till föregående. — **1534.** *Porträtt* av kassören Nyberg, målat av A. J. Fägerplan 1826. — **1535.** *Porträtt* av den föregående fru, målat av A. J. Fägerplan 1827.

En även under denna tid omtyckt art av porträttkonst var miniatyrmåleriet, som utövades av flera framstående konstnärer. — **1536.** *Miniatyrporträtt* av Daniel Magnus Schedvin, akademiräntmästare i Uppsala, signerat: V. Le Moine 1808. — **1537.** *Miniatyrporträtt* av den föregående fru, Greta Lisa Svedelius, målat år 1807 av V. Lemoine. — **1538.** *Miniatyrporträtt* av okänd man, målat år 1801 av Carl Fredrik Viertel. — **1539.** *Miniatyrporträtt* av protokollsekreteraren greve Carl Adam David Gyllenberg (död 1863). — **1540.** *Miniatyrporträtt* av härads hövdingen G. M. Löwengren (död 1852), signerat: G. Andersson 1814. — **1541.** *Miniatyrporträtt* av den föregående fru, Gustafva Sophie Rodecon (död 1837), signerat som föregående. — **1542.** *Miniatyrporträtt* av skalden Arvid August Afzelius (död 1871), målat 1814 av Lars Sparrgren. — **1543.** *Miniatyrporträtt* av kaptenen vid Vendes artilleriregemente Carl Gustaf Flodin, målat av Johan Way år 1816. — **1544.** *Miniatyrporträtt* av konung Karl XIV Johan. — **1545.** *Miniatyrporträtt* av okänd herre, målat 1827 av J. Gillberg. — **1546.** *Miniatyrporträtt* av okänd fransk husarofficer. — **1547.** *Miniatyrporträtt* av fru Anna Margareta Arfwidsson, f. von Jacobsson (död 1816), målat år 1810 av J. Léauté. — **1548.** *Miniatyrporträtt* av okänd dam, målat år 1814 av Guiseppa Rota. — **1549.** *Miniatyrporträtt* av okänd dam, målat år 1816 av V. Lemoine.

1550. *Silhuettporträtt* av kronprinsen Karl August (död 1810). — **1551.** *Silhuettporträtt* av Karl XIV Johan. — **1552.** *Silhuettporträtt* av Karl XIV Johan. — **1553.**

Silhuettporträtt av rådmannen i Kristinehamn C. M. Dahlgren. — Små dylika silhuetter användes till prydnad på fingerringar. — **1554.** *Fingerring* med silhuettporträtt av teol. dr P. P. Ekelund, ringen förfärdigad i Stockholm år 1819.

1555. *Vaxpoussering* av okänd herre, utförd år 1811 av S. Hoffmeister. — **1556.** *Vaxpoussering* av okänd herre, av S. Hoffmeister. — **1557.** *Vaxpoussering* av den föregående fru, av samme konstnär. — **1558.** *Reliefmedaljong* av svart lergods, framställande assessor J. G. Gahn (död 1811), signerad: Rörstrand. — **1559.** *Reliefmedaljong* av svart lergods, framställande Anna Maria Lenngren, signerad: Rörstrand.

Rum 69. Öråker, 1810-talet.

På den fasta rumsinredningskonstens område voro traditionerna från den gustavianska tiden länge livskraftiga. Den nya tidens stil, empiren, förmådde, med få undantag, icke att på detta område göra sig konsekvent gällande. Dess former förekommo vanligen starkt uppblandade med sådana, som utbildats redan under det gustavianska tidevarvet.

Detta rum är till sin fasta inredning en kopia av en salong på egendomen Öråker i Uppland, inredd under 1800-talets andra årtionde. Här råder samma karghet och samma kyliga färgskala som redan den föregående tiden, den sengustavianska, älskade. Paneler, dörr- och fönsterfoder ha gustavianska profiler. Flera motiv i de rikt skulpterade *dörröverstyckena* voro använda redan på 1790-talet, under det att andra, t. ex. tandsnitten i överstyckenas listverk, ha en mera utpräglad empirekaraktär, anslutande sig till antikens stenarkitektur. Den väggfasta *spegeln* mellan fönstren härstammar från ett samtida hus i Stockholm, men är av samma karaktär som de, som förekomma på Öråker.

Väggytorna äro klädda med en ljusblå, i limfärg målade papperstapet och prydas upptill med en tryckt pappersbård med empireornament i svart mot gul botten. Färgerna å

tapeter av detta slag voro växlande, men alltid i någon ljus, kall färgton, en reminiscens av de stuck- eller stenimiterande färgerna från det sengustavianska tidevarvet. Detta sätt att bekläda väggarna var det vanligaste, men därjämte förekommo både enklare och mera praktfulla.

I förrum, enklare salar o. dyl. särskilt i bottenvåningar målade man direkt på den i en ljus ton avfärgade murytan antingen en pilaster- och fältindelning eller också ett marmorerat mönster. Tapeter målades liksom under föregående tider i olja på duk, med fält omgivna av pilastrar och friser, ofta med ornament i vit reliefimitation mot ljusblå botten.

Helt boaserade väggar användes även, oftast i vitt med sparsamma förgyllda ornament, och i praktrum, salonger och slottsgemak kläddes väggarna med siden inom ramverk av olika slag. Det var egentligen blott i rum av denna art, som empirestilen framträdde konsekvent utbildad och genomförd: sidenet, vanligen i lysande färger, rött med gult, orange eller grönt, förekom dels spänt i ramar, dels lagt i vertikala veck, plisserat. Undantagsvis, t. ex. i Rosendals slott å Djurgården vid Stockholm, vars inredning är ett och ett halvt årtionde senare än inredningen i detta rum, förekom en indelning av väggfälten med smäckra mahognykolonner med kapitäl av förgylld brons.

Innertaken voro fortfarande enkla, vita och oftast helt odekorerade. Golven belades med plank eller i finare rum med parkett. Fönsterindelningen var vanligen densamma som under den närmast föregående tiden; i bottenvåningar slutade fönstren dock ofta i en rundbåge med radierande spröjsverk. Stundom gingo de även ända ned till golvet och förde då ofta som dörrar ut på en altan eller terrassliknade trappa. — Framför fönstren brukades konstrukt ordnade gardiner.

Som eldstäder användes fortfarande i vanliga bostadsrum kakelugnar av inhemsk tillverkning; en ofta förekommande kakelugnstyp visade en kubisk underdel uppbärande

en såsom kolonn dekorerad överdel. — *Kakelugnen* i detta rum har en för empiretiden karaktäristisk dekoration med gripapar, en symmetrisk akantusstängel m. m.; den härstammar från ett hus i Stockholm. — Jämte kakelugnar användes även öppna spisar, oftast utförda i vit marmor med strängt antikiserande relieffornament och ej sällan importerade från Italien.

Den blandning av gustavianska och empireformer, som framträdde i bostadens fasta inredning, gjorde sig även gällande i möblemanget. — Av utpräglad empirekaraktär med sina från den antika arkitekturen hämtade tunga stenformer är *hyllan* (1590) av mahogny med bronskapital å kolonnetterna, en s. k. athénienne, avsedd för planschverk o. dyl. — Sin rikaste utveckling når emellertid denna arkitektoniska möbelkonst i sekretärer och chiffonnierer, som stundom uppåt avslutades med en hel liten byggnad och även inuti klaffen hade en arkitektonisk indelning. — 1591. *Sekretär* av fur med fanér av mahogny: det arkitektoniska ytterligare framhållet genom användningen av pilastrar och kolonnetter av marmor; daterad 1811. — 1592. *Skrivbord* av fur med mahognyfanér, marmorpilastrar och bronsbeslag. — 1593. *Spegelbord*, nedanför spegeln mellan fönstren, av fur, förgyllt, med skiva av porfyr. Porfyr hade i Älvdalen i Dalarna börjat brytas redan under 1700-talet; Karl XIV Johan inköpte såsom kronprins bruket och intresserade sig för tillverkningen, varigenom porfyren såsom material blev modern och förarbetades till en mängd olika slags föremål, såsom ljusstakar, urnor, brevpressar samt till användning inom arkitekturen (jmf n:r 1430, rum 68, samt nedan n:r 1614 och följande. — 1594. *Bord* av mahogny, cirkelrunt, på S-formade ben med kvinnohuvuden och lejonassar av förgyllt trä. — 1595. *Matbord* av mahogny, cirkelrunt, gjort i två halvor för insättande av mellanskiva. — 1596. *Sybord* av mahogny med inlagda smala listverk och lyrförmad fot. — 1597. *Sybord* av mahogny, foten en stiliserad peltaformad sköld, ett av empiren mycket använt romerskt

motiv; beslag av pressat mässingsbleck, s. k. tyska bronsbeslag.

De för den svenska empiren typiska sittmöblerna ha i sin allmänna karaktär många drag gemensamma med den sengustavianska tidens möbler, under det att den nya stiltriktningen gör sig märkbar i detaljerna. Materialet är vanligen björk, skulpterad och vitmålad, någon gång förgyllt. — 1598. *Soffa*, 1599, *stolar* och 1600. *taburetter* av björk med gripapar, antikiserande bladlistor och rosetter på de kubiska sarghörnen. — 1601. *Stolar* av björk, förgyllda, av karaktäristisk empireform med ryggen bestående av fem ståndare, som uppbära en böjd, rektangulär platta; sarghörnen av gustaviansk typ; med Stockholms stolmakareämbetes stämpel och signaturen: I H S (Johan Hammarström? stolmakare i Stockholm, känd 1794, död före 1819). — 1602. *Stol* av björk, signerad E Ö M (Erik Öhrmark, stolmakare i Stockholm 1777—1813). — 1603. *Länstol* av brunbetsad björk, klädd med svart skinn, av utpräglad empiretyp i förenklade former; har tillhört statsmannen Hans Järta (död 1847) och av honom använts som skrivstol. 1604. *Gueridoner*, ett par, av förgyllt fur. — 1605. *Eldskärm* av förgyllt fur, med skärmlblad av vitt siden, dekorerat med broderi och målning, i mitten en bild av Dianatemplet i Villa Borgheses park. — 1606. *Broderad tavla*, utförd av Emelie Fredrica Berg 1817. — 1607. *Broderad tavla* utförd av Margrete Aspling 1815. — 1608. *Väggur* i foder av skulpterad och förgyllt fur; urtavlan signerad: I. T. Cedergren, Stockholm.

Å matbordet i rummets mitt en s. k. *platå* (1609) av förgyllt brons med spegelglas. Dylika platåer placerades på festligt dukade bord såsom underlag för skålar och kandelabrar av brons och glas m. m. — 1610. *Ljusstakar* av mörk och förgyllt brons med bevingade kvinnofigurer. — 1611. *Ljusstake* av förgyllt brons, med två ljusarmar och rörlig skärm, med infattade transparenta porslinsplattor, litofanier, med porträtt av Karl XIV Johan, drottning Desideria, Os-

car I och drottning Josefina. — **1612.** *Ljusstakar*, girandoler, av marmor, brons och glas (jmf. n:r 1404, föregående rum). — I taket en elegant *ljuskrona* (**1613**) av förgylld brons och slipade glas. — **1614.** *Skål* av porfyr, med beslag av ciselerad och förgylld brons. — **1615.** *Urnor* av porfyr. — **1616.** *Urna* av flintporslin, imiterande porfyr, signerad: Rörstrand. — **1617.** *Grupp* av gulröd bränd lera, framställande Gustaf IV Adolfs byst buren på en sköld av tre kvinnofigurer, symboliserande dygder; signerad: C. A. Linning faciebat 1807 (jmf. n:r 1424, rum 68).

1618. *Porträtt* av generalmajoren greve Curt Philip Fredrik von Schwerin (död 1828), målat av C. F. von Breda 1803. — **1619.** *Porträtt* av den föregåendes fru, Ulrica Wilhelmina Putbus (död 1843, gifta 1780), målat av C. F. von Breda 1804. — **1620.** *Porträtt* av generallöjtnanten Gustaf Carl Fredrik Löwenhjelm (död 1856), målat av C. F. von Breda, studie till en ej utförd målning över Gustav IV Adolfs kröning år 1800. — **1621.** *Familjegrupp*, målad av Carl Peter Lehmann (född 1793, död 1876).

Rum 70. Ystad, 1830-talet.

Den fasta inredningen i detta rum härstammar från ett omkring år 1830 uppfört och inrett borgarhus i Ystad. Väggbeklädnaden liksom den med schablon målade dekorationen kring dörrarna och i takkälningen hava kopierats efter originalen, vilka befinna sig i Nordiska Museets ägo, men icke äro i det skick att de kunnat uppsättas.

Väggarna äro beklädda med en papperstapet, i ljus färgton med i limfärger målade friser och dörrromfattningar. Dubbdörrarna ha enkla snidade ornament och karaktäristiska beslag av brons. — Den runda helvita kakelugnen är upptill försedd med en palmettfris i relief.

1640. *Chiffonnier* fanerad med mahogny och med inläggningar av lönn; till stilen erinrande om borgerliga

danska empiremöbler; signerad: Tillverkad hos I. A. Udbye, Stockholm, 1816 (snickaren Johan Andersson Udbye var av dansk härkomst, mästare i Karlskrona 1814 och i Stockholm 1816). — **1641.** *Skåp* fanerat med mahogny; arkitektoniskt krön. — **1642.** *Bord* av fur med mahognyfanér och inläggning i ljusare trä; benen i kolonnform, av svärtad fur. En under denna tid ofta förekommande form av bord äro försedda med endast en kraftig kolonn, vilande på en rektangulär platta, som i sin ordning uppbäres av fyra tassar eller kulor. — **1643.** *Sybord* av fur med björkfanér och inläggningar; svarvade ben av svärtad björk. — **1644.** *Sybord*, fanerat med mahogny; under den uppfällbara skivan fackinredning med ett 60-tal olika små verktyg och utensilier.

Under denna tid, senempiren, försvinna de gustavianska stildragen helt och hållet från sittmöblerna, som få en mera utpräglad empirekaraktär. — Sittmöblerna i detta rum äro av en enkel, borgerlig typ. — **1645.** *Soffa* av björk med inläggningar av lönn; benens synnerligen oändamålsenliga form är karaktäristisk för senempiren. — **1646.** *Länstolar* av björk med inläggningar i ljusare trä; i s. k. biedermeierstil, av en typ som är vanlig i södra Sverige och Danmark. — **1647.** *Stol* av päronträ och rödbok, sydsvensk typ. — **1648.** *Stolar* av björk, målade i mahognyfärg; ryggen med en urna, omgiven av tvenne lotusstänglar. — **1649.** *Taburett* av björk, klädd med svart vaxduk; armstöden och benen utförda i de för sofforna karaktäristiska formerna.

1650. *Spegel* i ram av fur med mahognyfanér. — **1651.** *Toalettspegel*, fanerad med mahogny; i utpräglad arkitektoniska former, underrede med balustrader; spegeln, med gavelformat krön, upphängd mellan två kolonner. — **1652.** *Piphylla* av mahogny. — **1653.** *Eldskärm* av fur, målad i svart och guld, bladet en korsstyngsbroderad tavla inom glas och ram. — **1654.** *Ljuskrona* i ampelform, av grön och förgylld brons.

1655. *Broderad tavla* utförd av Carin Holmberg 1828.

— **1656.** *Miniatyrporträtt* av kryddkramhandlaren C. L. Hassell. — **1657.** *Miniatyrporträtt* av den föregåendes son, kryddkramhandlaren Johan Fredrik Hassell (född 1787). — **1658.** *Miniatyrporträtt* av den föregåendes hustru Sofia Carolina Hassell (född 1791); samtliga målade av G. Andersson 1832.

Rum 71. *Empire.*

Möbler i empirestil (jmf rum 68 och 69): — **1676.** *Chiffonnier* av fur med mahognyfanér, beslag och lister av mässing, signerad: Giord i Stockholm till Mästerstycke af I. L. Fårsmän 1802. — **1677.** *Chiffonnier* av fur med mahognyfanér, beslag av pressat mässingsbleck, skoningar av ben i nyckelhålen, skiva av vit marmor. — **1678.** *Sekretär* av fur med mahognyfanér, marmorkolonneter och förgyllda bronsbeslag; i övre delen en engelsk färggravyr daterad 1815, i undre delen ett spelverk, som utför Ouvertyren till Figaros bröllop av Mozart. — **1679.** *Chiffonnier* av fur med mahognyfanér, handtag av brons, signerad: C. F. Ekström, snickare och Schatullmakare i Stockholm (Carl Fredrik Ekström, mästare 1795—1839). — **1680.** *Chiffonnier* av fur med mahognyfanér, beslag av förgylld brons; den nedersta lådan utgör möbelns sockel, överbyggnaden har formen av en antikiserande kolonnad, innanför klaffen finnes en rikt fördelad inredning med lådor och fack. — **1681.** *Sekretär* av fur med mahognyfanér, med egyptiserande kvinnohuvuden och andra ornament av förgyllt trä. Fasaden kan skjutas upp och genom motvikter hållas i sådant läge, att bakomvarande klaff och lådinredning bli åtkomliga.

1682. *Säng* med utdragskonstruktion, av mahogny, fötterna av snidat och förgyllt trä i form av sfinxer och lejonassar.

1683. *Puderstol* av björk, vitmålade; sengustaviansk form (jmf rum 66). — **1684.** *Stol* av björk, vitmålade, av sengustaviansk form, närsläktad med stolarna n:r 1360, rum 67, men ryggen med de för empirestolarna karaktäristiska

lotusstänglarna (jmf stolarna n:r 1601, rum 69); försedd med Stockholms stolmakareämbetes stämpel och signerad E Ö M (Erik Öhrmark, jmf stolen n:r 1602, rum 69).

Rum 72. *Empire.*

1685. *Sekretär* av fur med mahognyfanér, med sparsamma inläggningar av ljust och svärtat trä. — **1686.** *Skrivbord* av fur med mahognyfanér, nyckelskyltar och knoppar av vitt ben; har tillhört Arthur Hazelius och användes av honom i hans arbetsrum å Skansen. — **1687.** *Bord* av mahogny, halvrunnt med utfällbar skiva; benen raka, profilerade, av engelsk typ. I stället för beslag snidade rosetter. — **1688.** *Toalettbord* av fur med mahognyfanér samt inläggningar av ljust och färgat trä; signerad: Lars Qvarnberg Snickare och Schatullmakare i Stockholm (mästare 1801). — **1689.** *Väggspegel* med tillhörande bord, i starkt arkitektoniska former, av fur målade i grön marmor med förgyllda ornament, bordskivan av Älvdalsporfyr. — **1690.** *Gueridon* av snidad och förgylld björk. — **1691.** *Gueridon* av snidad björk, förgylld och målade i bronsgrönt.

1692. *Soffa* av fur och björk, vitmålade och förgylld, saknar rygg, som bildas av de lösa dynorna; benen, i form av örnlör som hålla klot, och gavlar av utpräglad empiretyp; klädseln av tryckt kattun. **1693.** *Soffa* och, **1694.** *länstol* av björk, vitmålade och förgyllda, orneringen delvis i pastellage; soffans gavlar uppbäras av gripar, ett motiv, som under empiren ofta användes som arkitektoniskt bärande del; ryggen bildas här, liksom å föregående av lösa dynor. — **1695.** *Soffa*, **1696.** *länstol* och **1697.** *stol* av björk, vitmålade, orneringen delvis i pastellage, målade bronsgrön. (Stolen jmf n:r 1599, rum 69). — **1698.** *Stol* av björk, vitmålade; ryggstödet ständare i form av kolonneter; stolens form med den långa, krökta ryggplattan och de svängda benen (obs. även frambenen) efterbildade direkt antika

förebilder; med Stockholms stolmakareämbetes stämpel och signaturen I E H (Johan Erik Höglander, stolmakare i Stockholm 1777—1813).

1699. *Säng* med utdragskonstruktion, av fur, vitmålad; höga gavlar med halvrunt krön, rik empiredekoration i pastellage. — **1700.** *Eldskärm* av fur med mahognyfanér och förgyllda bronsbeslag; blad med korsstygnbroderi under glas.

1701. *Statyett* av vitmålad gips framställande Ceres sökande Proserpina, av Johan Tobias Sergel, utförd på 1780-talet; Ceres' facklor apterade till ljushållare. Sockeln av trä, ornerad i pastellage.

Rum 73. *Senempire.*

1715. *Pulpet* av fur med mahognyfanér, beslag av förgyllt brons med emaljmalning; å översatsen två färggravyrer; den övre, sneda skivan för skrivning i stående ställning, den nedre med sitt lådfack utdragbar. — **1716.**

Bord, skivan fanerad med alrot, signerad: Carl Hollst Eskilstuna F. S. — **1717.** *Bord* av fur, foten svartmålad, skivan målad i valnötsimitation, signerad med en tryckt lapp, med uppgift att bordet målats på rådman Asplinds verkstad i Falun och recept på målningens rengörande. —

1718. *Byrå* av fur med mahognyfanér och inläggningar av lönn m. m.; i översta lådan skrivklaff och rik lådinredning; sydkandinavisk form. — **1719.** *Väggspegel med bord*, av fur med mahognyfanér, svärtat och förgyllt trä och beslag av förgyllt mässingsbleck.

1720. *Soffa* av mahogny, klädd med gul sidendamast; det från sargens mitt utgående ornamentet imiterar i radierande veck spånt tyg. — **1721.** *Stolar* av mahogny, klädda med gul sidendamast; daterade 1830; engelskt påverkad typ. — **1722.** *Soffa*, **1723.** *stol* och **1724.** *taburet* av fur med mahognyfanér, med inlagda ränder av lönn, klädsel av gult ylle; sydkandinavisk typ. — **1725.** *Vagga* av björk och fur, betsad i mahognyfärg, tillverkad i Norrköping 1829.

Rum 74. *Senempire.*

Möbler av björk, polerade gula, bliva under senempiren vanliga. Detta träslag hade visserligen även tidigare i stor utsträckning använts för möbler men då alltid avsett att målas eller, under empiretid, betsas i mörk färg. Nu framträdde den gulpolerade björken jämte mahognyn såsom det allmännaste materialet för tidens borgerliga möbler. — **1726.** *Bord* av fur med björkfanér, ovalt; formen ansluter sig till den tidigare empirens bord med kolonnfot. — **1727.** *Bord* av polerad björk, runt, på svarvad fot, från Operakällaren i Stockholm. — **1728.** *Sekretär* i form av en eldskärm, av björk, klaffen klädd med en sammetsvävnad med figurframställning. — **1729.** *Hörnsoffa* av björk med enkla inläggningar, polerad; ursprungligen en lång, rak soffa. — **1730.** *Stol* av björk, polerad, ryggbrickan i form av en lotusblomma; signerad: M L B (troligen Melkior Lundberg d. y., mästare i Stockholms stolmakareämbete 1800—1834, son till Melkior Lundberg d. ä., jmf n:r 1359, rum 67). — **1731.** *Stol* av björk, polerad, med sits av rottingflätning. — **1732.** *Stol* av polerad björk med rottingsits; signerad: I P G (Johan Petter Grönvall, stolmakare i Stockholm 1816—1849). — **1733.** *Stol* av polerad björk, med lös dyna; signerad: A H M (Anders Hellman d. y., stolmakare i Stockholm 1803—1825). — **1734.** *Stol* av björk, svartbetsad, med rottingsits.

1735. *Väggspegel med bord*, av brunbetsad björk med beslag av prässat mässingsbleck. — **1736.** *Bord* av fur med svartmålad fot, skivan fanerad men alrot; signerat: Jac: Siölin, Köping och Kongsör N:o 605.

Rum 75. *Senempiren, 1830—1850.*

Den pompösa och stela kejsarstilen fick under 1830-talet, delvis genom engelsk påverkan, en genomgående mera borgerlig och enkel karaktär. Empirens stilformer

leva dock i stort sett kvar och mahognyn är fortfarande det mest uppskattade materialet. De förgyllda bronsbeslagen och ornamenten av förgyllt trä äro däremot nu helt bortlagda och de förut sparsamt uppträdande snidade ornamenten i träets färg bli förhärskande. Samtidigt blir ornamentiken fylligare och breder ut sig över större ytor.

Empiretiden inledde det kopierande eller upptagande av äldre stilformer, som blev utmärkande för hela 1800-talet. När empirens från den romerska antiken lånade former voro utnyttjade, vände man sig en tid under 1830—40-talen till den medeltida gotiken. Denna nygotik, i Sverige oftast benämnd efter Oscar I, ehuru den uppträdde redan under Karl XIV Johans tid, sammanhänger med romantikens svärmeri för »riddartiden». Denna konstrikning influeras närmast från England, där gotiken under hela 1600- och 1700-talen levat kvar i innerarkitektur och möbelkonst. Stilimitationen fortsatte sedermera under 1800-talet med 1700-talsstilarna och den tyska renässansen, börjande med rokokon, som uppträder redan på 1840-talet.

1750. *Möbel*, bestående av *bord*, *soffa*, *länstol* och *stol*, av fur med mahognyfanér och snidade ornament; klädseln ursprunglig, av gul sidendamast. — **1751.** *Skrivbord* av fur med fanér av alm, signerat: G. A. Falén, Stolmakare i Stockholm, Stortorget, N:o 18 (Gustaf Adolf Falén blev mästare 1842); har tillhört författarinnan Fredrika Bremer. — **1752.** *Sybord* av fur med mahognyfanér och bok. — **1753.** *Sybord* av fur, skivan med en målad framställning av Morafolk i nationaldräkt, signerat med tryckt lapp: Målat på Kongl. Hof-Målaren och Råd Mannen Asplinds Werkstad i Fahlun (jmf. bordet n:r 1717, rum 73). — **1754.** *Sybaron*, diligence, av björk med inläggningar och dynor med korsstygnsbroderi. Signerad: K. Theilland Galanteri-Snickare och Decoieur. Stockholm Jungfrugatan N:o 8. — **1755.** *Sykorg* av mahogny med inläggningar av svart trä och silver, korgen klädd med veckat siden; signerad: Chapuis (ebenist i Paris). — **1756.**

Blomsterbord i form av vas, gjord av smala ribbor av valnöt med inlagda ränder av ljusare trä; signerad: Johan Axel Österlind, Snickare i Stockholm (mästare 1834—1841).

1757. *Bokskåp* av alm, med kolonetter av valnöt; krönet och spröjsverket visa »götiska» former. — **1758.** *Nyckelskåp* av ebenholz, i »götisk stil». — Jämte möbler utfördes allehanda smärre föremål i götisk stil i det under denna tid för prydnadsändamål så mycket använda gjutjärnet (jmf. väggmontern).

1759. *Tavla* med frukt- och blomsterkorg i relief, gjord av siden, sammet, flor, sniljer, glaspärlor m. m.; 1830-talets början. — **1760.** *Tavla* föreställande en romantisk kyrkoruin, Netby Abbey, broderad i korsstyg; förgylld ram med gipsornament, signerad: Herrmann Tautz Kongl. Hof Förgyllare & Modelleur i Stockholm.

Servisföremålen av fajans och porslin tillverkades fortfarande vid den gamla Rörstrandsfabriken, ehuru den konstnärliga nivån betydligt nedgått, samt dessutom vid den år 1827 grundade fabriken vid Gustafsberg på Vermdön nära Stockholm. — **1761.** *Bål* av fajans med tryckt dekoration, landskap, signerad: Rörstrand. — **1762.** *Tallrik* av flintporslin, tillhör en servis gjord för Rosersbergs slott, signerad: Rörstrand. — **1763.** *Tekanna* av fajans, gul med dekoration i svart, imiterande de för tiden särskilt typiska föremålen av bleck med lackmålning i en lysande färg, rött, grönt eller gult. — **1764.** *Teservis* av vitt porslin med den kungliga familjens porträtt i svart, Gustafsberg. — **1765.** *Kaffekopp* av fajans med tryckt dekoration, signerad: Gustafsberg. — **1766.** *Flaska* i form av dam i modedräkt, av glaserat lergods, signerad: Höganäs.

— **1767.** *Brödkorg* av bleckplåt med gul lackmålning. — **1768.** *Korg* av bleckplåt med lackmålning i rött och guld. — **1769.** *Tekök* av svartlackerad koppar; märkt: O. F. Richman Fahlun och Sandsberg. — **1770.** *Kaffekanna* av silver, tillverkad av S. Hultgren

i Eskilstuna 1831. — **1771.** *Kaffekanna* av silver, tillverkad av S. Möllenberg i Stockholm 1833. — **1772.** *Tékanna* av silver, tillverkad i Stockholm 1833. — **1773.** *Gräddkanna* av silver, Stockholm 1840.

1774. *Ljusstakar* av silver, Stockholm 1831. — **1775.** *Ljusstakar* av silver, 1844. — **1776.** *Ljusstakar* av silver i 1800-talsrokoko, Stockholm 1843. — **1777.** *Ljusstake* av tenn, Stockholm 1832. — **1778.** *Ljusstake* av tenn, Norrköping 1848. — **1779.** *Ljusstake* av förgylld brons med grönlackerad skärm. — **1780.** *Ljussaxar* av stål med lackerade brickor. — **1781.** *Ljusläckare* av stål. — **1782.** *Sinumbrelampa* av glas och förgylld brons. — **1783.** *Rovoljelampa* av gul-lackerad plåt med kupa av flussglas, ena sidan grönmålad.

1784. *Bordsprydnad* av förgylld brons och pärlemor med miniatyrporträtt av Karl XIV Johan; bronzen signerad: Ravrio Bronzier de Sa M. l'Empereur à Paris. — **1785.** *Bläckhorn* av glas och trä; tillhört författaren Johan Jolin (död 1884). — **1786.** *Sanddosa* av svarvad masur. — **1787.** *Ringklocka* av brons i form av dam i modedräkt.

För mansdräkten äro under denna tid fracken och livrocken de förhärskande plaggen. Dräkten har nu tendenser att växa ut till yvighet omkring hals och axlar men åtdrages samtidigt kring midjan. Västen, som förut haft ståndkrage, blir nu antingen alldeles utan krage eller får småningom s. k. schalkrage. Höga stärkta kragar, fadermördare, införas och härtill bäres s. k. spännhalsduk. Långbyxorerna äro nu de enda brukliga benkläderna. Till denna dräkt bars hög cylinderhatt, mera för vardagsbruk kaskett.

1788. *Frack* av mörkblå sammet, *väst* av rött och grönt siden med namnet Mina invävt i mönstret, *spännhalsduk* av vitt siden och *fadermördare*, 1830-talet. — **1789.** *Gossdräkt* av blå cheviot, buren 1838 av en 9-åring. — **1790.** *Överrock* för gosse, av gråblått linne 1830-talets mitt. — **1791.** *Kapprock* av svart kamlott, med lång axelkrage, 1830-talet. — **1792.** *Väst* av rött och grönnran-

dig ylle, utan krage, med fastsytt skärp och spänne. — **1793.** *Väst* av blommigt tyg, samma vävnad som i de äkta schalarna, i vecken insydda snodder, avsedd för högt knäppt rock. — **1794.** *Brudgumsväst* av vit atlas, med schalkrage, 1843, och **1795.** *spännhalsduk* av vit atlas, burna samtidigt. — **1796.** *Långbyxor* av gult bomullstyg. — **1797.** *Brudgumshängslen*, broderade. — **1798.** *Blankskinnsskor* med skaft av svart silkestrikå, med tvärt avskuren spets. — **1799.** *Stövlar*, broderade i korsstyg, använda inomhus tillsammans med nattrock. — **1800.** *Stövelkrok* av stål och järn. — **1801.** *Skinnskaskett* av grön saffian. — **1802.** *Studentmössa* av vit sammet, från Uppsala 1847. — **1803.** *Ring* av guld, minne av det skandinaviska studentmötet 1845. — **1804.** *Värja* till civil uniform, tillhört professor Christoffer Jacob Boström (född 1797, död 1866). — **1805.** *Paraply* av blått linne. — **1806.** *Paraply* av grönt siden.

Damdräkten fortsätter att utveckla den form, som på 1820-talet hade avlöst den antikiserande empiedräkten. Midjan sjunker småningom, livet förlänges och förses med snibb framtill. Kjolen vidgas till omfånget och rynkas runt midjan. Klädningen göres starkt uringad och garneras ofta på bröstet med en vertikal veckning, bert. Ärmarna äro på 1820-talet och början av 1830-talet ballongliknande vida vid axeln, varefter den största vidden förflyttar sig nedåt armbågen för att därefter omkr. 1840 övergå till snäv ärm. Håruppsättningen göres högt upp-tornad på hjässan och stödes av en stor kam, men mot århundradets mitt förflyttas härknuten till nacken och håret lockas vid sidorna eller kammās slätt över örönen. Hattarna rätta sig till formen efter håruppsättningarna. Skorna äro fortfarande utan klackar, med band att knyta över vristen.

1807. *Klädning* av beigefärgat halvsiden med tryckt bärd, 1833. — **1808.** *Ärmpocher* med rottingsringar, använda att hålla ärmarna utstående. — **1809.** *Klädning* av gult randigt bomullstyg, omkr. 1835. — **1810.** *Brudkläd-*

ning av vitt blommigt siden, 1838. — **1811.** *Klädning* av skär tarlatan med tryckt spetsmönster i vitt, efter 1845. — **1812.** *Klädning* av röd och vit blommig s. k. nettelduk, 1840-talets slut. — **1813.** *Kappa* av randig sammet, 1840-talet. — **1814.** *Flickklädning* av gult blommigt ylle, med lös ytterkrage, 1840-talets mitt. Långschalarna voro fortfarande i bruk, men även de stora kvadratiska schalarna. — **1815.** *Långschal* av violett siden med bred vävd bård. — **1816.** *Schal*, fyrkantig, av grönt ylle med tryckt mönster. — **1817.** *Ridhatt* för dam, av halm i cylinderform, 1829. — **1818.** *Damhatt* av halm med halminvävda band, 1830-talet. — **1819.** *Damhatt* av halm, 1840-talet. — **1820.** *Damhatt* av grönt siden, 1840-talets slut. — Till hattarna buros långa rikt mönstrade flor av tyll eller silkesflor: **1821.** *Hattflor* av svart tyll, broderat. — **1822.** *Hattflor* av grönt silkesflor med vävt mönster i vitt. — **1823.** *Ytterhuva* av svart atlas, 1830-talet. — **1824.** *Härklädsel*, krans av konstgjorda blommor, 1830-talet. — **1825.** *Bonnet*, mössa till festdräkt, av vit tyll med skära florsband, 1833. — **1826.** *Mössa*, »toque», av ljusblå oskuren sammet med pärlor, till festlig inredning, 1840-talet. — **1827.** *Kammar* av horn för höga håruppsättningar, 1830-talet. — **1828.** *Kammar* av horn för lägre håruppsättningar, 1840-talet. — **1829.** *Smyckegarnityr* av gjutjärn, tyskt arbete. — **1830.** *Smycken* av hårarbete med fattningar av guld. — **1831.** *Armband* av pressad, förgylld metall med infattade ametister. — **1832.** *Skor* av grått ylle, tillverkade i Paris; tillhört drottning Desideria. — **1833.** *Skor* av blå atlas, tillverkade av J. Söderlund i Stockholm. — **1834.** *Skor* av grön atlas, tillverkade av hovskomakaren G. Dahlström i Stockholm. — **1835.** *Brudtofflor* med pärlbroderi. — **1836.** *Självporträtt* av C. P. Lehmann, målat 1830. — **1837.** *Porträtt* av okänd herre, målat av P. Berggren 1834. — **1838.** *Porträtt* av den föregåendes fru, målat av P. Berggren 1834. — **1839.** *Porträtt* av assessorn C. G.

Osbeck, målat 1835. — **1840.** *Porträtt* av skalden Carl Jonas Love Almqvist, målat av C. P. Mazér 1836. — **1841.** *Porträtt* av greve Germund L. Cederhielm, målat av J. Berger 1840. — **1842.** *Porträtt* av löjtnanten vid Stockholms Borgerskaps Infantericorps J. Sundblad (död 1844). — **1843.** *Porträtt* av grosshandlaren Oscar Anderssohn Bechlin, enligt uppgift målat av Henrik Ibsen 1847. — **1844.** *Porträtt* av stadsfiskalen i Stockholm J. G. Fredholm. — **1845.** *Porträtt* av J. A. Andersson, lärare i Karlshamn. — **1846.** *Porträtt* av den föregåendes fru, Maria Andersson f. Wåhlin. — **1847.** *Porträtt* av okänd ung dam, målat av C. Berger 1831. — **1848.** *Porträtt* av okänd äldre dam, målat av C. Mellström 1843. — **1849.** *Porträtt* av Margareta Lovisa Steffens, målat av C. W. Nordgren 1845. — **1850.** *Porträttgrupp*, målad av Kilian Zoll 1849. — **1851.** *Utmätningen*, ett minne av julaftonen 1840, akvarell av J. M. Stäck. — **1852.** *Sovrumsinteriör* med nattduksbord, toalettskrin, åtskilliga klädesplagg samt långpipa och flöjt; oljemålning.

1853. *Miniaturporträtt* av drottning Josefina, signerat: Ron 1843; förgylld bronsram. — **1854.** *Silhuettporträtt*, fyra stycken, daterade 1845. — **1855.** *Silhuettböcker*, tre stycken, med porträtt av ångermanlänningar, utförda på 1850-talet av hovrättsnotarien Maur. af Huss.

Rum 76. Stockholm, 1850-talet.

Den fasta inredningen i detta rum härstammar från huset nr 19 B Lilla Vattugatan i Stockholm, vilket enligt bevarade ritningar erhöi ny inredning omkring 1851. Rummet åskådliggör i sin helhet närmast en salong i ett välmående borgerligt Stockholms hem från 1850-talet. Det rum, ur vilket *paneler* o. dyl. tagits, var betydligt mindre än museirummet, varför vissa delar äro kompletterade. Panelverket har fortfarande med små förändringar bibehållit

samma huvudkaraktär som under 1700-talet; panelen med mittelbandslist, liksom *dörr- och fönsterfoder*, ha enkla, rätliniga profiler och äro målade i vitt. *Fönstren* ha bågar med samma indelning och ruthöjd. *Dörrarna*, »deux-battanger», ha dock en något olika indelning samt äro målade i en ockragul färg. Denna motsättning mellan panelens och dörrarnas färg var för tiden karaktäristisk.

I borgerliga hem, sådana som detta rum representerar, utgjordes väggbeklädnaden av tryckta papperstapeter, dels tillverkade i Sverige, dels importerade. Redan under 1840-talet hade rokokons former börjat upptagas inom vissa områden av konstindustrien. Papperstapeterna visade de praktfullaste rokokomönster, ofta med mönster och botten i olika nyanser av samma färg och med en eller annan kontur i guld. — Det har varit omöjligt att anskaffa en tapet från denna tid tillräcklig för hela detta rum, och man har därför på väggarna uppsatt ett tapetpapper i en tidstypisk färg. De rikare tapeterna hade mönster, som nära överensstämde med mönster å samtida sidentyger, vilka också i praktfullare rum kommo till användning i stället för papperstapeter. — Tapeten begränsades upptill av en smal bård. — Taken voro helvita, endast med en enkel rosett av gips i mitten kring kronkroken (rosetten saknas dock här). — Golvbeläggnings utgjordes vanligen av plank såsom här; i elegantare rum användes bonad ekparkett.

Den väldiga gråvita *kakelugnen* i detta rum är karaktäristisk för tiden. Den visar i frisen reminiscenser av den föregående periodens upptagande av gotiska former.

Även för möbelformerna låg under detta tidevarv 1700-talsrokokon till grund. — *Möbeln* (1875) i detta rum, bestående av en större och två mindre *soffor*, två s. k. *emma-stolar* och åtta *småstolar* samt *divansbord* med tillhörande *duk*, *matta* för hela golvet och *portièrer* för dörren, är tillverkad av fröken O. C. Lindgren i Stockholm, innehavarinna av en tapisseriaffär i basaren å Norrbro, och har

varit utställd å världsutställningen i Paris år 1855, där den erhöll andra pris, ett gott bevis för att den på sin tid var särskilt modern. Klädseln, duken, mattan och portièren äro helt och hållet broderade med korsstyg i ett särdeles tidstypiskt naturalistiskt blomstermönster. För finare möbler var mörk mahogny det vanligast använda träslaget; därjämte förekom även rikt skulpterade och förgyllda möbler av en form, som nära anslöt sig till 1700-talsrokokon. — Mellan fönstren står en hög *golvspegel* (1876) med förgylld ram med gipsornament. På motsvarande plats i rum av denna art stod ofta en spegel med konsolbord, rikt skulpterad och förgylld. På konsolbordet stod då ett garnityr av pendyl och vaser eller kandelabrar, ofta under glaskupor (jmf. n:r 1930, nästa rum). — 1877. *Athenienne* av mahogny med bakvägg av spegelglas. Atheniennen stod alltid fullplockad med en mängd prydnadsföremål av allehanda slag. Även detta rummens utstyrande med en massa småsaker har denna tid gemensamt med rokokotiden. — 1878. *Vas* av porslin med bukkett av konstgjorda blommor under glaskupa. — 1879. *Vas* av porslin med vy av Kristiania slott. — 1880. *Urnor* av porslin med bilder av alphyddor. — Framför kakelugnen en *eldskärm* (1881) med ramverk av snidat och förgyllt trä, skärmladen med korsstygnsbroderi. — 1882. *Kannor* av gul marmor, på piedestaler av trä med lambrequin av pärlbroderi. — 1883. *Fönsterbord* av förgyllt trä, skivan klädd med broderi av glaspärlor.

Ljuskronan (1884) är av förgylld metall med prismaformade glaskläppar. — *Gardinerna* (1885) äro av tyll med rikt rokokoiniterande mönster och äro upphängda i *kornischer* av tunnt pressat mässingsbleck. Av samma material äro *gardinhållarna*.

Väggarna fylldes i överensstämmelse med tidssmaken med allehanda tavlor, små porträtt i daguerotypi och fotografi, de nya metoder som nu avlöste miniatyrmaleriet och silhuettklippingen. — 1886. *Tavla*, landskap, i kors-

stygnsbroderi, utfört av fröken O. C. Lindgren och prisbelönt i Stockholm 1866. — **1887.** *Tavla* med A. E. Holmbergs grav, korsstygnsbroderi av fröken O. C. Lindgren. — **1888.** *Porträtt* av Maria Charlotta Sjögren, korsångerska vid K. Operan (född 1831). — *Porträtt* av konsul P. D. Jansson i Västervik, målat av C. P. Lehmann 1849. — **1889.** *Porträtt* av den föregående fru, Ulrika Jansson f. Fogelmarck, målat av C. P. Lehmann 1849. — **1890.** *Självporträtt* av Nils Andersson 1852.

Rum 77. 1800-talsrokoko, 1850—1875.

Den efterbildning av 1700-talets graciösa rokokostil, som redan under 1840-talet började avlösa senempiren och Oscar Is-gotiken, blir under 1850-talet den härskande stilen. Den tyngd i form och den överlastning i ornamentik, som var utmärkande för senempiren, blev man dock ej fri från. Adertonhundredatalrokokon utmärker sig därför framför allt för sin överlastade ornamentik och sina lösa och slappa former och har av sin förebild främst upptagit det okonstruktiva. Känslan för kvalitet i arbetsmetoder och materialbehandling var dessutom starkt förslappad, och med maskinarbetets hjälp tillfredsställdes smaken för överrik prakt. I slottsmässiga inredningar spårar man en strävan att efterbilda den Tessinska barockens förgyllda prakt, som grundligt sammanblandas med rokokoornammentikens former.

Särskilt i fråga om enklare föremål kunna empirens grundformer leva kvar. — På 1860-talet börjar nästa stilface, imitationen av den franska Louis-XVI-stilen jämsides med rokokomitigationerna och ofta sammanblandade med dessa.

1900. *Byrå* av fur, fanerad med alm, i starkt förenklade empireformer, signerad av Carl Hendric Blom (jmf. n:r 1391, rum 68). — **1901.** *Stol* av björk med rottingsits,

enkel senempireform. — **1902.** *Stol* av björk, klädd med svart vaxduk.

1903. *Soffa* av valnöt med rikt snidad rokokoornering, klädd med mörkröd schagg, tillverkad på 1860-talet av snickaren Carl Petter Söderström i Stockholm. — **1904.** *Stol* av valnöt, i rokokoform, klädd med grönt ylle. — **1905.** *Divansbord* av valnöt, i rokokoformer, mästerverk i Stockholm från 1860-talets början. — **1906.** *Stol* av korgflätning, i rokokoformer, korsstygnsbroderad dyna. — **1907.** *Länstol* av snidad och förgylld fur, i rokokoformer, med kronprins Karls (XV) monogram, klädd med korsstygnsbroderi utfört av kronprinsessan Lovisa på 1850-talets slut. — **1908.** *Golvspegel* med ram av snidad och förgyllt trä, i starkt förgrovade rokokoformer. — **1909.** *Gueridoner* av förgyllt trä och gips, i en blandstil mellan barock och rokoko.

1910. *Tvåmanssäng* av mahogny i Louis-XVI-imiterande stil; sängen från 1860-talets början, himmeln från 1870-talets början.

1911. *Kornischer* av pressat och förgyllt mässingsbleck. — **1912.** *Gardinhållare* av pressat och förgyllt mässingsbleck med blommor av glas och porslin.

Serviskärlen utfördes i mjuka, fylliga och tunga rokokoformer med rik ornamentik; fajanspjäserna få en sväljande bucklig form och dekoreringsen utföres numera enbart i tryckta mönster, oftast landskap, och mycket småfigurig, utom i en grupp av blomstermönster i en djupblå flytande färg. — **1913.** *Terrin* av fajans, Gustafsberg. — **1914.** *Tekanna* av fajans, Gustafsberg. — **1915.** *Tekanna* av fajans, Rörstrand. — **1916.** *Tallrik* av fajans med landskapsbild från Kongl. Djurgården; Gustafsberg. — **1917.** *Tallrik* av fajans med bilder av uppländska herrgårdar, Rörstrand. — **1918.** *Karott*, av fajans, dekorerad i blomstermönster i flytande blått, Gustafsberg. — **1919.** *Smörgårsstjärna* av fajans med dekoreringsen i flytande blått, Rörstrand (blott två av de åtta assietterna äro utställda).

1920. *Kaffekanna* av silver, tillverkad av Christian Hammer i Stockholm 1855. — **1921.** *Sockerskål* av silver, Stockholm 1858. — **1922.** *Kakskål* av silver, Stockholm 1857. — **1923.** *Såsskålar* av silver, Stockholm 1862. — **1924.** *Dryckeskanna* »Af Kafveltorps första Guld och Silfvertillverkning 1864».

1925. *Ljuskrona* av förgylld brons i rokokoformer, med glasprismor. — **1926.** *Ljuskrona* av tunt pressat och förgyllt mässingsbleck. — **1927.** *Ljusarmar* av förgylld mässing, med glaskläppar, 1869. — **1928.** *Fotogenlampor*, ett par, med fot av porslinsvaser med plastiskt utförda blommor, monterade i förgylld brons. — **1929.** *Fotogenlampor*, ett par, med fot av blått glas och förgylld brons.

1930. *Garnityr* av ur och kandelabrar, av förgylld metall med figurer och blommor av porslin, på sammetsklädda postament; under glaskupor. — **1931.** — *Vaser* av porslin, oval genomskärning; plastisk och målad dekore-ring i huvudfärgerna blått, rödlila och guld. — **1932.** *Konsoler* med plastisk blomsterorning av fernissat skinn. — **1933.** *Bläckhorn*, ett par, av porslin, föreställande Napoleon och en turk till häst. — **1934.** *Skrivställ* av silver, Stockholm 1860. — **1935.** *Skrivställ* av silver, Stockholm 1863.

Herrdräkten är i huvudsak av samma snitt som under föregående period, men sluter nu mer tätt omkring hals och axlar, under det att midjan markeras mindre starkt. Västarna bli mera öppna och ha schalkrage. Skjortbrösten är nu mer eller mindre stärkt. Fadermördare med en lägre spännhalsduk eller en fyrkantig, sammanvikt, två varv om halsen lindad halsduk användes under 1850-talet; under 1860-talet användes antingen uppstående eller nedvikt stärkkrage, och därtill bars en smal slips, som knöts med långa ändar. Jämte stövlarna brukades numera även resårkängor. Cylinderhatten var fortfarande på modet och hade nu hög, tämligen rak kulle och raka brätten. Efter hand minskas

hattens höjd och brättena bli uppböjda vid sidorna. Låg rundkullig hatt börjar nu komma i bruk.

1936. *Frack* av svart kläde, omkr. 1850. — **1937.** *Väst* av svart atlas med broderi av rött silke. — **1938.** *Väst* av gulvit kaschmir med broderi i samma färg. — **1939.** *Väst* av svart sammet med invävt mönster. — **1940.** *Spännhalsduk*, vit, använd till frack, buren av August Blanche 1868. — **1941.** *Halsduk*, slips, av svart atlas, omkr. 1870. — **1942.** *Resårkängor* av svart blankläder, 1863. — **1943.** *Lädergaloscher*. — **1944.** *Stövelknekt* av gjutjärn med inskrift: Herre ett tag tel går det. — **1945.** *Cylinderhatt*, svart 1860-talet. — **1946.** *Cylinderhatt*, grå, omkr. 1870. — **1947.** *Rundkullig hatt*, grå, buren av August Blanche 1868. — **1948.** *Paraply* av svart siden, 1870-talet. — **1949.** *Käpp* av spanskrör med elfbenskrycka. — **1950.** *Cigarrfodral* av kartong med pärlbroderi, 1860-talet. — **1951.** *Börs*, virkad av grönt silke med stålringar. — **1952.** *Skrivportfölj* med pärlbroderi. — **1953.** *Läskappersrulle* av skinn med pärlbroderi. — **1954.** *Ask* för munlack, med pärlbroderi.

Å damdräkten fortsatte det långa snibbiga livet under 1850-talet men försvann under 1860-talet. Man övergick till åtsittande liv med skärp eller ett liv med skört. Ärmarna, som omkr. 1850 voro snäva, vidgade sig nedåt och förkortades något, så att de vida underärmarna blevo synliga. Samtidigt bars en liten nedvikt, vit, rikt broderad krage. På 1860-talet kom, i samband med det italienska frihetskriget, in ett mode som bestod av ett blusliknande liv, Garibaldiskjorta. Kjolarna gjordes allt yvigare och fördes ut med hjälp av krinolin, som kulminerade i vidd vid mitten av 1860-talet. Krinolinerna bestod av en ställning av stältjädersringar sammanhållna av från midjan vertikalt gående band, i enklare fall av i en underkjol insydda rottingsringar. Skorna, som ända från 1700-talets slut saknat klackar, få under 1860-talet åter sådana, i början låga men fram på 1870-talet något högre. Samtidigt blev skon bre-

dare i tån. Kängor kommo nu i bruk, vilka antingen snördes i sidan eller voro försedda med resärer. Strumporna voro alltid vita, antingen genombrutna eller släta. Hattarna äro i huvudsak av samma form som under 1840-talet men rundas av baktill och förlängas i nacken. Inmot 1870-talet tar nackhatten slut som mode, och i stället blir en liten rund hatt modern, som placeras fram i pannan och knytes med band i nacken. Till festdräkt bars hårklädsel. Under en tid på 1860-talet sattes håret upp i en med nät omsluten pung i nacken, chinjong.

1955. *Balklädning* av skärt silkesflor med snibbliv och volanger på kjolen, buren 1855. — **1956.** *Balklädning* av vit blommig sidenmoaré, snibbliv med bert och stor krinolin; buren 1862. **1957.** *Klädning* av blommig nettelduk, buren vid en hovfest 1869; efter krinolinan blev under en kort tid ett synnerligen enkelt mode rådande; klädningen har rakt avslutat liv med skärp samt ofta slät kjol, vanligen släpande. — **1958.** *Krage* och *underärmar* av vit linong med reliefbroderi i vitt, omkr. 1860. — **1959.** *Brudskor* av vit atlas, utan klack; burna 1858. — **1960.** *Kängor* av blått siden med tåhatta av saffian, snörda vid sidan, 1850-talet. — **1961.** *Skor* av vit atlas, med låg klack, 1860-talet. — **1962.** *Kängor* av vit atlas, med högre klack och resärer. — **1963.** *Skor* av svart skinn, med bred tå och hög klack; 1870-talet. — **1964.** *Snörkängor* av svart atlas, med hög klack samt tillhörande *galoscher* av blankläder; 1870-talet.

1965. *Hatt* av gult siden och genombrutna halmflätor, 1850-talet. — **1966.** *Hatt* av halmflätor, med gredelin klädsel, 1860-talet. — **1967.** *Hårklädsel*, négligé, av florsband och spetsar, 1850-talet. — **1968.** *Hårklädsel*, krans av blommor och band med kulle och nackband av knypplade spetsar. — **1969.** *Hårnät* till chinjong, av bruna sidenband. — **1970.** *Längschal* av ljusblå silkescrêpe. — **1971.** »*Äkta schals*» med tillhörande *nål* (**1972**) av guld och malakit, 1852; de äkta schalarna användes allmänt av

damerna såsom ytterplagg i stället för kappa. — **1973.** *Teaterkappa*, beduinkappa, av ylle med invävda silkesränder, 1860-talet. — **1974.** *Kappa* av svart sammet med fransar och vida ärmar, 1860-talet. — **1975.** *Parasoll* av grönt, blommigt siden med fransar och ledad käpp, inköpt i Stockholm för 28 rdr; 1850-talet. — **1976.** *Parasoll* av vitt siden med skärt foder, 1869. — **1977.** *Handskar*, vita, glacé, prydda med knappar på översidan, 1850-talet. — **1978.** *Halvhandskar* av grönt skinn, 1860-talet. — **1979.** *Näsduk*, rikt broderad, tillhört drottning Lovisa. — **1980.** *Armband* av guld med äkta pärlor, 1859. — **1981.** *Armband* av facetterat stål, 1870-talet. — **1982.** *Brosch* med kamé, 1860-talet. — **1983.** *Brosch* av guld med äkta pärla, 1861. — **1984.** *Schalnål* av silver, 1877. — **1985.** *Fingerring* av guld med blå emalj och rosensten, Stockholm 1863. — **1986.** *Frimurarering*, 1869. — **1987.** *Smyckegarnityr*, bestående av brosch och örhängen av svart ambra med prässad ornering i turkisk stil, 1870-talet. — **1988.** *Örhängen* av guld, 1860-talet. — **1989.** *Hårnål* av förgylld metall med vidhängande svart sammetsrosett. — **1990.** *Buketthållare* av silver och prässad förgylld metall och pärlemor, med ring att hänga på fingret. — **1991.** *Luktflaskor* av stål och förgylld metall, hängdes på fingret. Flickdräkten anslöt sig helt till den gängse kvinno- dräkten, och samma förhållande gällde även gossdräkten under 1850-talet. — **1992.** *Gossklädning* av »skotskt» ru- tigt ylletyg, omkr. 1857. — **1993.** *Flickklädning* av vit linong med rött yllebroderi, omkr. 1860. — **1994.** *Flick- klädning* av gult bomullstyg med broderi i svart och vitt; 1860-talets början. — **1995.** *Bärklädning* av vit linong med rikt broderi, broderiet från 1820-talet, använd omkr. 1855. — **1996.** *Krage* av skär kaschmir med silkesbroderi och frans, 1850-talet. — **1997.** *Hattar*, ett par, halmflätade, klädda med vita sidenband och blommor. — **1998.** *Barn- skor* av grön saffian, 1850-talet. — **1999.** *Barnskor* av vit

atlas, burna av prinsessan Lovisa (Lilla Sessan) vid Karl XV:s kröning 3 maj 1860.

2000. *Porträtt* av genremålaren L. A. Lindholm, målat av Amalia Lindegren 1852. — **2001.** *Porträtt* av H. C. D. Weinberg, målat av C. W. Nordgren 1853. — **2002.** *Porträtt* av den föregåendes fru, M. G. Weinberg, f. Törnsten, målat av C. W. Nordgren 1853. — **2003.** *Porträtt* av vinhandlaren Carl Fredrik Norlund (född 1814, död 1886) målat av J. A. Wallenbergh 1854. — **2004.** *Porträtt* av den föregåendes fru, Lotten Norlund, f. Hertzer (född 1835, död 1922), målat av C. Staaff 1856. — **2005.** *Porträtt* av Göte Nordberg, signerat: N. P. H. 1865. — **2006.** *Porträtt* av den föregåendes fru, Hilda Nordberg, f. Andersson, signerat: N. P. H. 1865. — **2007.** *Porträtt* av målaren K. H. L. d'Uncker (född 1828, död 1866), målat av Bengt Nordenberg. — **2008.** *Porträtt* av kaptenen Ludvig Almqvist (född 1825, död 1886). — **2009.** *Porträtt* av fru Maria Anderson, f. Wählin, signerat: N. P. H. 1875.

2010. *Porträtt* av Oscar I, stramaljbrosleri, prisbelönt i Stockholm 1851. — **2011.** *Porträtt* av Oscar I, vävt i siden av K. A. Almgren, Stockholm, efter litografi av L. G. Horngren 1855. — **2012.** *Porträtt* av Karl XV, litografi av J. Hesse, Berlin. — **2013.** *Porträtt* av drottning Lovisa, litografi av J. Hesse, Berlin. — **2014.** *Porträtt* av rektor Carl Johan Boman, litografi.

2015. *Porträtt* av rådmannen Carl Malmqvist som barn, blyertsteckning av J. Hägg 1855. — **2016.** *Porträtt* av fru Hilda Nordberg som barn (jmf. n:r 2005), blyertsteckning av J. Hägg 1855. — **2017.** *Gruppbild*, daguerotypi, tagen i Uppsala 1856 av »Photografen och Daguerotypören» W. A. Eurenus i Stockholm. — **2018.** *Porträtt* av författaren Wilhelm von Braun, fotografi. — **2019.** *Porträtt* av prinsessan Lovisa, Karl XV:s dotter, »Lilla Sessan», fotografi 1861. — **2020.** *Porträtt* av prinsessan Eugenie, färglagd fotografi.

Rum 78. Stockholm, 1880-talet.

De olika rummen i en bostad, matsalen, salongen, sovrummen etc. ha väl alltid varit möblerade på olika sätt, vart och ett med sin särskilda uppgift, men först under senare delen av 1800-talet blev det sed att möblera dessa rum i olika stilarter. — Det livliga intresset för konstslöjden och dess alster från äldre tider och bildandet av de konstindustriella museerna medförde kunskap om de gamla stilarterna och en önskan att ordna hemmets olika rum konsekvent i den ena eller den andra av dessa, s. k. stilenlighet. Detta skedde oftast med moderna möbler, utförda i någon av de historiska stilarna, uppblandade med en eller annan gammal möbel, ofta hårt restaurerad för stilenlighetens skull.

Särskilt var det två riktningar, som voro populära under 1880-talet, nämligen den tyska renässansen i matsalarna och den moderniserade Louis-XVI-stilen i salongerna, men därjämte höll sig rokokostilen kvar i rum av sistnämnda slag, och slutligen må erinras om det redan under detta årtionde ej ovanliga intresset för s. k. allmogestil. — Begäret efter stilenlighet enligt detta system gjorde sig gällande redan i bostädernas fasta inredning, framför allt skilde sig det såsom matsal tänkta rummet från de övriga.

Museets 1880-talsrum är närmast ett förmak eller en enklare salong i ett Stockholmshus. *Paneler, dörrar, fönster* o. dyl. härstamma från ett numera rivet hus vid Norrtullsgatan. *Tapeterna* ha erhållits från den gamla bosättningsfirman Warodell & C:o i Stockholm, bland vars lager de funnos kvar. Panelen är nu låg, sockelartad, fodren äro hyvlade i räta vinklar och ytor, dörrarna, dubbla eller enkla, ha en större längsträckt fyllning i mitten och en upptill och nedtill. Fönstren visa samma hävdvunna indelning som under föregående tidevarv, men de nedre stora

bågarna ha nu vanligen blott en enda stor, rektangulär ruta. Panelverket i sin helhet, dörrarna inbegripna, är målat i färger, som överensstämma med tapeternas; det är i museet ommålat efter den här uppsatta tapeten. Även i takets målade dekoration återkomma samma färger och motiv; av plastisk dekoration förekom endast en takrosett av gips i mitten.

På med detta rum överstämmande sätt voro de vanliga boningsrummen ordnade. Dock användes utom tapeter i ljusa färger såsom denna även mörkfärgade i chokladbrunt, svart och mörkgrönt eller mörkrött med eller utan guld, varvid panelerna och taket dekorerades i samma färger. — Matsalarna däremot försågos ofta med en runt väggarna löpande, ungefär manshög panel, utförd eller åtminstone målad i ek; väggytan ovanför denna kläddes då med tapeter av papper, ofta i gyllenlädersimitation, och taken erhöilo ofta en rutindelning av trä och gips i samma färg som panelen eller också endast en målade dekoration i mörka färger.

I salonger och matsalar användes ofta parkettgolv. *Golvet* i detta rum är av s. k. japansk parket, överflyttat från ett numera rivet hus n:r 8 Kungsträdgårdsgatan i Stockholm. — Eldstaden var en kakelugn, varav en mängd olika typer voro i bruk från enkla odecorerade vita till stora med överlastad reliefornering i flera färger. *Kakelugnen* i detta rum med sin infällda spegel är en s. k. fransk spis i rokokostil av en typ, som var vanlig i salonger. I matsalar av nyss beskrivna anordning brukades vanligen kakelugn i mörkgrönt med reliefornering.

Möblen (2030) i detta rum, bestående av *soffa*, *fåtöljer*, *stolar* och *salongsbord*, är utförd av svart, rikt skulpterat päronträ i moderniserad Louis-XVI-stil, klädd med grönt halvsiden; tillverkad i Stockholm. Möbler i denna stil blevo moderna i Frankrike efter 1866 års värdsutställning i Paris, och modet kom efter hand till Sverige. Till ett fullständigt salongsmöblemang hörde icke blott soffor,

stolar av flera slag, bord och skåp, utan även speglar, kornischer och gardiner, de senare av samma tyg och färg som möbelklädseln: allt skulle vara »uni». Särskilt i salongerna hopades därjämte en mängd möbler och lyxföremål av olika slag, små förgyllda stolar, piedestaler med byster eller gröna bladväxter i stora majolikaskålar, s. k. fantasimöbler, småbord med plyschklädda skivor och fransar, piano eller flygel, oftast av svart trä, m. m., så att det i rummet knappast fanns någon större fri golvyta. Golven voro vanligen helt täckta av mattor hopsyddas i våder och spända fast vid tiljorna, och ovanpå den stora mattan lågo smärre dylika framför sofforna. Väggarna pryddes av tavlor av olika slag i tunga förgyllda ramar samt speglar; bakom dessa, men även på hörnhyllor, voro anbragta buketter av torkat gräs, palmblad o. dyl., s. k. Makartsbuketter. Av tekniska skäl har här icke kunnat utställas en fullständig uppsättning av alla de lätt förgängliga föremål, varav rummen överflödade. De här utställda föremålen äro dock synnerligen typiska för tiden, och den behöfliga kompletteringen torde beträffande denna period, som ligger vår egen tid så nära, säkerligen kunna utföras med hjälp av den besökandes minnen av liknande interiörer.

2031. *Trymå* med ram av trä med gipsornering, bronserad och förgylld. — 2032. *Fantasibord* av gjutjärn, tillverkade vid Ludvigsberg i Stockholm. — 2033. *Fönsterbord* av gjutjärn, bronserat och förgyllt, skivan av mörk marmor; likaledes tillverkat vid Ludvigsberg. — 2034. *Ljuskrone* av förgylld och grönbronserad metall med glaskläppar. — 2035. *Fotogenlampa* med fot av kinesisk porslinsvas, monterad i förgylld brons, skärm av grönt siden med pärlfrans. — 2036. *Spisgarnityr*, ur och kannor, av zink, patinerade i svartgrön brons, i egyptiserande stil. — 2037. *Visitkortsskål*, gjuten av zink, bronserad, i renässansstil. — 2038. *Urnor* av zink, förköprade och förgyllda. i renässansstil. — 2039. *Urnor* av gjutjärn, bronserade. — 2040. *Akvarium* av etsat glas, på fot i form av en neger,

av zink. — **2041.** *Skrin* av lergods, imiterande majolika, i renässansstil. — **2042.** *Statyett* av Karl X Gustaf, av terrakotta, apterad till cigarrställ. — **2043.** *Porträtt* av prinsessan Eugenie. — **2044.** *Landskap*, oljemålning av Alfr. Thörne, 1884. — **2045.** *Landskap*, oljemålning av Alfr. Thörne, 1885. — **2046.** *Drottninggatan* i Stockholm med »Petissan», oljemålning av G. W. Palm 1883. — **2047.** *Spåkvinnan Arwidssons hus* vid Västra Humlegårdsgatan i Stockholm, oljemålning av Victor Forssell. — **2048.** *Gårdsinteriör*, pastell av Victor Forssell 1889. — **2049.** *Porträtt* av okänd gosse, pastell av Emma Zoll. — **2050.** *Brynhilds och Gudrunns träta*, tuschlavering av Anders Zorn. — **2051.** *Jättekvinnan Menja* vid kvarnen Grotte, tuschlavering av Carl Larsson 1886. — **2052.** *Kraka*, tuschlavering av M. E. Winge 1886. — **2053.** *Skirner*, tuschlavering av C. F. von Saltza. De fyra sistnämnda gjorda som illustrationer till Fr. Sanders översättning av Sämunds Edda, utgiven 1893.

Rum 79. 1875—1900.

2060. *Matsalskåp* i moderniserad Louis-XVI-stil, av svärtat päronträ med snidade ornament och minutiöst utförda inläggningar i mångfärgade träslag; tillverkat 1881. — **2061.** *Väggsåp* i moderniserad Louis-XVI-stil, av svärtat päronträ, tillverkat 1881. — **2062.** *Länstol* i moderniserad Louis-XVI-stil, av svärtat päronträ, klädd med röd sidendamast, 1880-talet. — **2063.** *Toalettblåsa*, **2064.** *stol*, **2065.** *kornisch* och **2066.** *gardinhållare*, hörande till en sängkammarmöbel, av ask och mahogny, i moderniserad Louis-XVI-stil, tillverkad av snickaren Karl Herman Benckert i Stockholm 1877. — **2067.** *Skänk*, buffé, av bonad ek, den dominerande möbeln i den för 1880-talet typiska matsalsmöbleringen i »tysk renässansstil». — **2068.** *Matsalsstolar* av snidad och

bonad ek med rottingsits, 1880-talet. — **2069.** *Gardinstång* av bonad ek i renässansstil. — **2070.** *Skrin* av snidad och bonad valnöt, i renässansstil, 1884. — **2071.** *Munkstob* av bonad ek med broderad dyna i »allmogestil». — **2072.** *Tidningshållare* av bonad mahogny, med karvsnittsornamentik, 1894. — **2073.** *Puff* i form av två på varandra lagda kuddar, klädda med yllebrosaderi och silkessammet, omkr. 1880. — **2074.** *Väggprydnader* till matsal, framställande villebråd av gips i hög relief mot ovala skivor av ek. — **2075.** *Barometer* med termometer, i ramverk av snidad och bonad trä med naturalistiskt bladverk och stengetter. — **2076.** *Prydnadssköld* av stål med etsad och förgylld ornering med svenska riksvapnet och landskapsvapnen, tillverkad av ståletsaren Bernhard Beskow.

2077. *Serviskärl* av fajans i »fornnordisk» drakstil efter ritningar av C. G. Malmström, Gustafsberg 1870-talet. — **2078.** *Tallrik* av porslin, Gustafsberg 1877. — **2079.** *Skärbräda* av porslin, Gustafsberg 1890-talet. — **2080.** *Kaffeservis* av porslin i empireformer, Gustafsberg omkr. 1890. — **2081.** *Tallrikar* av porslin, dekorerade med naturalistiska vårblommor, målade av G. G:son Wennerberg, Gustafsberg 1895. — **2082.** *Kaffekoppar* av porslin, målade av G. G:son Wennerberg, Gustafsberg 1897. — **2083.** *Terrin* av porslin, Gustafsberg, omkr. 1900. — **2084.** *Mugg* av porslin med reliefdekorering i renässansstil, tillverkad i Malmö. — **2085.** *Prydnadsfat*, avsedda att hängas på vägg, använda som modellföremål vid Tekniska skolan i Stockholm, 1890-talet. — **2086.** *Sockerskålar* av silver, i renässansstil, Stockholm 1877. — **2087.** *Dryckeskanna* av silver, i 1600-talsstil, hedersgåva, tillverkad i Stockholm 1898.

2088. *Kandelaber* av silver, Stockholm 1893. — **2089.** *Ljusstakar* av zink, bronserade, i form av springande turk och turkinna. — **2090.** *Taklampa* med ljusarmar, av gjutjärn, oljehuset av imiterad majolika, kupan klotrund av etsat glas, 1890-talet. — **2091.** *Ampel* av skärt

glas och förgylld mässing, 1890-talet. — **2092.** *Bordslampa* med fot av förgylld mässing och blått flussglas med målad dekorerings i renässansstil, 1870-talet. — **2093.** *Bordslampa* med fot av förgylld mässing och skärm av flussglas, 1880-talet. — **2094.** *Bordslampa* med kolonnformad fot av marmor och mässing, omkr. 1900. — **2095.** *Golv-lampa* med fot av cuivre poli, i renässansstil, skärmen av rött silkespapper, 1880-talet. — **2096.** *Vägglampor* av cuivre poli, i renässansstil, 1880-talet.

2097. *Skrivbordsljusstake* av förnicklad mässing, med hästskor, ljuspipor i form av vattensåar och skärmar i form av jokeymössor, 1890-talet. — **2098.** *Skrivtyg*, bestående av flera pjäser av bronserad gjuten metall, imiterande antika former, 1870-talet. — **2099.** *Skrivtyg*, bestående av flera pjäser, av porslin, dekorerade med en mosaik av sönderklippta frimärken, 1890-talet. — **2100.** *Syskrin* av etsat stål, tillverkat av ståletsaren Bernhard Beskow. — **2101.** *Nälfat* i form av renässansskål av förgylld metall med imiterad emalj och stenar. — **2102.** *Toalettfaskor* av rött glas med emaljimiterande dekorerings. — **2103.** *Vaser* av fajans, dekorerade i majolikaimitation. — **2104.** *Piedestal* av lergods i majolikaimitation, omkr. 1890; dylika voro avsedda att uppbära palmer, kandelabrar, lampor etc. — **2105.** *Prydnadsvaser* med porträtt av Oscar II och drottning Sofia, Gustafsberg 1891 — **2106.** *Vaser* imiterande 1500- och 1600-talets tyska stengods.

Mansdräkten antog under 1880-talet de former, som den i stort sett fortfarande har. Kavajen började användas till vardagsdräkt och utträngde mer och mer livrocken, och vid sidan av cylindern blevo den rundkulliga hatten och den mjuka filthatten alltmer vanliga.

2107. *Frackkostym*, 1890-talet. — **2108.** *Medicine doktorshatt* av svart siden, 1880-talet. — **2109.** *Cylinderhatt* av grå filt, 1880-talet. — **2110.** *Cylinderhatt* av svart silkesfelb, 1890-talet. — **2111.** *Sporrar* av silver, i etui, Stockholm 1876.

Från 1860-talets enkla damdräkt blevo under en del av 1870-talet dräkterna rikt garnerade och draperade. Livet var åtsittande och försett med skört. Krinolinerna försvinner och kjolen, som får släp, draperas och förses med tornyr. Denna försvinner snart, och ett enklare mode blir åter rådande; kjolen är fortfarande vid men dessutom användes en enkel och åtsittande överklädning, polonaise. 1880-talets mode karaktäriseras av tidens allmänna smaklöshet. Tornyren blir åter modern, och dräkten tillverkades ofta av två eller flera slags tyg och garnerades med volanger, rosetter, spetsar m. m. Under 1890-talet undergår modet ett flertal växlingar, dock karaktäriserat hela tiden av en starkt snörd midja. Vida ballongformade ärmar brukades samt släp, t. o. m. till vardagsbruk. Damhattarna voro under denna period i allmänhet små och den s. k. kapotthatten ytterst vanlig.

2112. *Klädning* av blå moirée antique, garnerad med bysselspetsar; omkr. 1872. — **2113.** *Klädning* av blå yllerips, med polonaise, stärkkrage, »trebellikrage»; omkr. 1878. — **2114.** *Promenaddräkt* bestående av klädning, krage, kapotthatt och parasoll, allt av mörkblått siden och spetssty, 1886. — **2115.** *Klädning* av vinröd atlas med besättning av plysch i samma färg och laxfärgat siden. — **2116.** *Flickklädning* av vit linong, 1880-talet. — **2117.** *Balklädning*, »prinsessklänning», av tjock blekskär atlas med silverbroderier, tillverkad i Stockholm 1892. — **2118.** *Kappa*, dolma, av svart faconerat siden, 1880-talet. — **2119.** *Krage* av svart atlas med pärlbroderi, 1890-talet. — **2120.** *Damhatt* av vit tarlatan, omkr. 1874. — **2121.** *Kapotthatt*, klädd med blommor och pärlor, 1880-talets början. — **2122.** *Damhatt*, 1893. — **2123.** *Damhatt*, 1898. — **2124.** *Parasoll* av råsiden, 1886. — **2125.** *Skor* av blå atlas med stålspännen, 1870-talets slut. — **2126.** *Skor* av svart chagrinn med pärlbroderi, 1880. — **2127.** *Skor* av gult skinn, omkr. 1900. — **2128.** *Solfjäder* av pärlemor med på papper målat blad, 1870-talets slut. — **2129.** *Solfjäder*,

stor, av svart atlas med broderi, 1880-talet. — **2130.** *Hanskar*, skära, gants de suède, 1880. — **2131.** *Handskar*, vita glacé, 10-knapps, 1885.

2132. *Smyckegarnityr* av topaser i guldfattning, 1870-talet. — **2133.** *Smyckegarnityr* av stenkol. — **2134.** *Smyckegarnityr* av förgyllt silver med filigran, i allmogestil, 1870-talet. — **2135.** *Armband* av silver med tioöringar med graverade namn, omkr. 1885.

2136. *Porträtt* av artisten A. Fahlgren, målat av J. O. Cantzler. — **2137.** *Porträtt* av fröken Tekla Kistner, (född 1843, död 1890), målat av friherrinnan A. Leuhusen. — **2138.** *Porträtt* av E. O. Nordenskiöld och Louis Palander av Vega, fotografier i ramar snidade i fornnordisk »drakstil», minnen av Vegaexpeditionen åren 1878—1880.

Rum 80. Oscar II:s rum, omkr. 1900.

Såväl den fasta som den lösa inredningen i detta rum har förvärvats till museet för medel skänkta av ett par privatpersoner med villkor att i museet skulle anordnas ett rum, kallat Oscar II:s rum, som skulle visa prov på den svenska konstslöjden, möbeltillverkning etc. under tiden omkring och närmast efter år 1900.

Rummets fasta inredning är utförd efter ritningar av arkitekten F. Boberg. Kakelugnen, av Rörstrandstillverkning, är likaledes efter Bobergs ritning. Det siden, som kläder väggarna, är vävt i K. A. Almgrens sidenfabrik i Stockholm efter mönster, komponerat av fru Anna Boberg. Den vävda *tapeten* (2150) å fondväggen är utförd hos Handarbetets vänner efter ritning av G. G:son Wennerberg.

Möbeln (2151), dels av polerad mahogny, dels av förgylld björk, är efter Bobergs ritning tillverkad hos snickare A. E. Mattsson i Stockholm; sidenklädseln av samma tyg som väggbeklädnaden. Möbeln utfördes ursprungligen för det s. k. kungsrummet i den svenska paviljongen å världsutställningen i Paris år 1900.

Den stora *urnan* (2152) av Gustafsbergsfajans är komponerad av G. G:son Wennerberg. — *Porträtten* (2153) av konung Oscar II och (2154) av fröken Elisabeth Norlund (född 1861, död 1921) äro målade av Emil Österman.

Denna rumsinredning och dess möblering är ett exempel på de första försöken att skapa en ny, modern stilart som ersättning för den allt torrare och falskare stilimitationen i dess sista skiftande faser under 1880- och 1890-talen, en rörelse som hos oss försiggick under intryck av den tyska jugendstilen. — Såsom ett direkt för utställning utförd rum intar detta en särställning i museets svit av äldre rumsinredningar och kan ej på samma sätt som dessa sägas representera de svenska hemmen, sådana de tett sig i det levande livet.

LITTERATUR RÖRANDE AVDELNINGEN.

Av den litteratur, som berör avdelningen och de kulturområden denna representerar, anföres härmed ett urval, bestående dels av några enstaka större arbeten, dels av kataloger och i tidskrifter influfta uppsatser.

FASTA RUMSINREDNINGAR.

- AMBROSIANI, S.: Stockholmsmiana, Vägledning i tillfällig utställning i Nordiska Museet 1912.
 ARNHEIM, F.: Lovisa Ulrikas Drottningholm 1744—1757. (Meddel. fr. Sv. Slöjdfören. år 1904, I: sid. 5.)
 BÄCKSTRÖM, A.: Ett 1700-talshus i Djurgårdsstaden och dess väggmålningar. (Samf. S:t Eriks årsbok 1921.)
 BÖTTIGER, J.: Hedvig Eleonoras Drottningholm, 1897.
 BÖTTIGER, J.: Rosendals museum, vägledning, 1912.
 BÖTTIGER, J.: Stockholms slott, vägledning, 1910.
 Dekorativt måleri, 1922. Röhsska konstslöjdmuseets i Göteborg bibliotek. Katalog 2.
 FOLCKER, E. G.: Carl-XIV-Johans stil. (Meddel. fr. Sv. Slöjdfören. år 1900: I, sid. 10.)
 FORSSTRAND, C.: Spökslottet. (S:t Eriks årsbok 1909, sid. 106.)
 GAUFFIN, A.: Rosendal. (Sv. Slöjdfören:s tidskrift år 1913, sid. 93.)
 HELLSTRÖM, G.: Huset nr 4 Södermalmstorg. (S:t Eriks årsbok 1912, sid. 187.)
 KRUSE, J.: Burmeisterska salen i Visby. (Meddel. fr. Sv. Slöjdfören. år 1899, I: sid. 5.)

- LEGRAN, W.: Tessinska palatset. 1912.
- LILJEKVIST, F.: Det svenska rummet under barocktiden. (Meddel. fr. Sv. Slöjdfören. år 1889, sid. 82.)
- LINDBERG, O.: Om inlagdt träarbete på Kalmar slott. (Meddel. fr. Sv. Slöjdfören. år 1895, sid. 5.)
- LOOSTRÖM, L.: Gustaviansk stil. (Meddel. fr. Sv. Slöjdfören. år 1891, sid. 58.)
- LOOSTRÖM, L.: Den s. k. empirestilen. (Meddel. fr. Sv. Slöjdfören. år 1893, sid. 1.)
- MOSELIUS, C. D.: Den klassiska konstens renässans under 1700-talet [Masreliez'ska interiörer]. (S:t Eriks årsbok 1923, sid. 139.)
- NILSSON, A.: Äldre fasta rumsinredningar i Röhsska konstslöjdmuseet, 1916.
- NORDENSVAN, G.: Gripsholm, 1902.
- O. L.: Två gamla dörröverstycken. (Sv. Slöjdfören:s tidskrift 1907, sid. 74.)
- ROMDAHL, A. L.: Rum och inredningsrester ur det gamla Stockholm i Nordiska Museet. (S:t Eriks årsbok 1905, sid. 55.)
- ROMDAHL, A. L.: Rummen på gamla bilder. (Sv. Slöjdfören:s tidskrift 1912, sid. 1.)
- SVENSK ARKITEKTUR, utgiven av Arkitekturminnesföreningen. 1911—.
- SVENSKA HEM. Tidskrift. 1913—.
- SVENSKA SLOTT OCH HERRRESÄTEN, (två serier) 1908—1923.
- TROLLE-BONDE, C.: Gyllenborgska huset vid Brunkeberg år 1781. (S:t Eriks årsbok 1908, sid. 61.)
- UPMARK D. Y., G.: Huset N:o 8 Södermalmstorg. (S:t Eriks årsbok 1904, sid. 76.)
- UPMARK, D. Y., G.: Seved Bääts och Gustaf Otto Stenbocks palats i Stockholm. (S:t Eriks årsbok 1905, sid. 26.)
- UPMARK D. Y., G.: Några rumsinredningar af J. E. Rehn. (Sv. Slöjdfören:s tidskrift 1913, sid. 25.)
- UPMARK D. Å., G.: Tidö — ett stormanshem på 1600-talet. (Meddel. fr. Sv. Slöjdfören. år 1897, I: sid. 47.)
- UPMARK D. Å., G.: Svensk byggnadskonst 1530—1760. 1904.
- WALLIN, S.: De svenska prästgårdarna som objekt för kulturhistorisk forskning. (Fataburen 1918, sid. 129.)

MÖBLER, HUSGERÅD M. M.

ALLMÄNT.

- BÄCKSTRÖM, A.: Lorenzo Hammarsköld om högtidligheterna vid Gustaf III-statyns avtäckande. (S:t Eriks årsbok 1917, sid. 106.)
- BÖTTIGER, J.: Konstsamlingarna å de svenska kungliga slotten, 1897—1900. Upsala, 1909—10.
- BÖTTIGER, J.: Konsthistoriska uppsatser. 1913.
- CEDERBLOM, G.: Ett bidrag till det dukade bordets historia. (Fataburen 1912, sid. 193.)
- ERIXON, S.: Den stora dryckesbollen med Peder Turesson Bielkes och hans frus anvapen. (Fataburen 1915, sid. 193.)
- FÜRST, C. M.: En anatomisk notis till gaffelns historia. (Fataburen 1915, sid. 235.)
- HAGBERG, L.: Brudstrumpeband. (Fataburen 1921, sid. 177.)
- HAZELIUS, A.: Minnen från Nordiska Museet. Band I—II, 1880—1902.

- JACOBSSON, E.: Kulturhistoriska bilder från äldre tider. (Meddel. fr. Sv. Slöjdfören. år 1896, sid. 35.)
- Jubileumsutställningen i Göteborg 1923. Allmog- och högre ständsavdelningarna. Vägledning.
- LEJONHUFVUD, K. KISON: Förteckning på kgl. förordningar m. fl. publikationer rörande yppighet och överflöd under tiden 1664—frihetstidens slut. (Fataburen 1919, sid. 72.)
- PALM, C.: Silhuetter i Nordiska Museet. (Samfundet för Nordiska Museets främjande, 1895—96, sid. 63 och 1897, sid. 126.)
- ROMDAHL, A. L.: Anteckningar till tallrikens historia. (Fataburen 1909, sid. 60.)
- SJÖGREN, A.: Några bildklipp ur Nordiska Museets samlingar. (Fataburen 1920, sid. 35.)
- WISTRAND, P. G.: Anteckningar av en småländsk prästfru, förda 1751—1810. (Fataburen 1911, sid. 65.)

BOKHANTVERK.

- EICHHORN, C.: Bokbindare och bokband i Sverige till år 1720. (Meddel. fr. Sv. Slöjdfören. år 1888, sid. 1.)
- FISCHER, E.: Bokbandets historia. 1922.
- HASSELQUIST, A.: Konst och bokhantverk. (Sv. Slöjdfören:s tidskrift 1910 IV: sid. 1.)
- NILSSON, A.: Bokbandsdekorens stilutveckling. 1922.
- RUBBECK, J.: Svenska bokband. 1910—1914.
- RUBBECK, J.: Kristoffer Schneidler, en Stockholms-bokbindare för 150 år sedan. (S:t Eriks årsbok 1910, sid. 89.)
- RUBBECK, J.: Konstnärliga bokband i Nordiska Museet. (Fataburen 1911, sid. 129.)

Auktioner. Nord. museet. avd. för bokhantverk. Katalog.

MÖBLER.

- BÄCKSTRÖM, A.: Till Stockholms stolmakareämbetes historia 1664—1846. (Fataburen 1921, sid. 209.)
- BÄCKSTRÖM, A.: Spegelmakare i Stockholm före 1846 (manuskript).
- BÖTTIGER, J.: Georg Haupt, en studie till 1700-talets konstslöjdhistoria. (Meddel. fr. Sv. Slöjdfören. år 1902.)
- FISCHER, E.: Kgl. slottssnickaren och schatullmakaren Gottlieb Iwersson. 1916.
- FISCHER, E.: Möbler. (Röhsska konstslöjdmuseet, vägledning III, 1916.)
- FISCHER, E.: Möbelkonsten från renässansen till och med empiren. 1920.
- VAN RIJSWIJK: Sittmöbler. (Sv. Slöjdfören:s tidskrift, 1906, II: sid. 9.)
- ROMDAHL, A. L.: Några enklare 16- och 1700-talsstolar i Nordiska Museet. (Fataburen 1906, sid. 52.)
- UPMARK D. Y., G.: Ett ritbord från rokokotiden. (Sv. Slöjdfören:s tidskrift, 1908, sid. 22.)
- UPMARK D. Y., G.: Om rokokomöbler och deras datering. (Fataburen 1910, sid. 105.)
- UPMARK, D. Y., G.: Möbler i afdelningen för de högre stånden, Stockholm 1912.
- WALLIN, S.: Ljuskronan från Östra Ryds kyrka. (Fataburen 1921, sid. 160.)

GLAS.

- BÄCKSTRÖM, A.: Glasbruk och glashandel i Göteborg före 1820. (Kunst og haandverk, Kristiania, 1918.)
 BÄCKSTRÖM, A.: Några äldre glasformer från Kosta. (Svenskt hantverk, Stockholm, 1920.)
 CEDERBLOM, G.: Något om Sveriges äldsta glastillverkning. (Fataburen 1910, sid. 140.)
 PAZAUREK, G. E.: Kranke Gläser. (Mittheil. des nordböhmischen Gewerbe-museums, Jhrg. 21.)
 RAPHAEL, E.: Svenska kända glasbruk 1700—1830. (Fataburen 1910, sid. 165.)

GULD OCH SILVER.

- Guld- och silversmide, 1921. Röhsska konstslöjdmuseets i Göteborg bibliotek. Katalog 6.
 CORNELL, H.: Guldsmedsarbeten på Uppsala-utställningen. (Sv. Slöjdfören:s tidskrift, 1918, sid. 72.)
 LOOSTRÖM, L.: Om bruket af guld- och silfverarbeten i de svenska hemmen under 1500—1700-talen. (Meddel. fr. Sv. Slöjdfören. år 1887, sid. 23.)
 LOOSTRÖM, L.: Det gamla kyrksilfret på Ulriksdal. (Medd. fr. Sv. Slöjdfören. år 1899, II: sid. 27.)
 MALMBERG, F.: Några ord om gammal guldsmedskonst. (Meddel. fr. Sv. Slöjdfören. år 1903, I: sid. 26.)
 TAMM, A.: Statistiska meddelanden rörande kontrollstämpling af guld-, silfver- och tennarbeten i Sverige 1754—1894. (Meddel. fr. Sv. Slöjdfören. år 1895, sid. 81.)
 UPMARK D. Y., G.: Årsbokstäfver på svenskt guld och silver före 1759. (Meddel. från Sv. Slöjdfören. år 1903, II: sid. 36.)
 UPMARK D. Y., G.: Stockholms guldsmedsämbyte 1689—1759. (Meddel. fr. Slöjdfören. år 1904, II: 38.)
 UPMARK D. Y., G.: Begrifningssilfver. (Sv. Slöjdfören:s tidskrift, 1909, sid. 8.)
 UPMARK D. Y., G.: Uppsala domkyrkas silfverkammare. (Sv. Slöjdfören:s tidskrift, 1910, III: 33.)
 UPMARK D. Y., G.: Kyrkligt silfver. Katalog öfver tillfällig utställning i Nordiska Museet, 1910.
 UPMARK D. Y., G.: Silfverföremålen i Strängnäs stifts kyrkor. (Utställningen af äldre kyrklig konst i Strängnäs 1910, Studier II: 141.)
 UPMARK D. Y., G.: Årsbokstäfver och andra stämplat på Göteborgssilfver. (Fataburen 1912, sid. 65.)
 UPMARK D. Y., G.: Karlskrona guldsmedsämbyte 1695—1812. (Fataburen 1914, sid. 129.)
 UPMARK D. Y., G.: Boråsguldsmederna och deras stämplat. (Fataburen 1915, sid. 171.)
 UPMARK D. Y., G.: Guldsmedsämbetet i Jönköping. (Fataburen 1917, sid. 97.)
 UPMARK D. Y., G.: En svensk guldsmed, Henning Petters i Nyköping och hans ättlingar. (Kunst og haandverk, Kristiania, 1918.)
 UPMARK D. Y., G.: Arboga guldsmedsämbyte. (Fataburen 1921, sid. 74.)
 UPMARK D. Y., G.: Stockholms guldsmedsämbytes »boraxfass». (Fataburen 1922, sid. 97.)
 Utställning af kyrkligt silfver från Skara stift juni 1913. Katalog, Skara 1913.
 VENNBERG, E.: Guldsmedsarbeten i Västernorrlands läns kyrkor. (Utställningen av äldre kyrklig konst i Hernösand 1912, Studier, sid. 140.)

KERAMIK.

- AMBROSIANI, S.: De äldsta rokokokaklen i Stockholm. (Fataburen 1911, sid. 1.)
 AMBROSIANI, S.: Ny fajansfabrikssignatur [Schene]. (Fataburen 1912, sid. 50.)
 AMBROSIANI, S.: Rörstrandskakel från år 1727. (Fataburen 1913, sid. 53.)
 BÖTTIGER, J.: Till Gripsholmsservisens historia. (Meddel. från Nordiska Museet, 1898, sid. 97.)
 FISCHER, E.: Svenska fajanser, 1916. (Röhsska konstslöjdmuseet, vägledning II.)
 FISCHER, E.: Kakelugnar och kakel. (Sv. Slöjdfören:s tidskrift, specialnummer II, 1922.)
 FOLCKER, E. G.: Ett fajansmönster [det s. k. Rehnska]. (Sv. Slöjdfören:s tidskrift, 1906, I: sid. 14.)
 FOLCKER, E. G.: Gamla svenska fajanspriser. (Sv. Slöjdfören:s tidskrift, 1907, sid. 11.)
 FOLCKER, E. G.: De äldsta Rörstrandsfajanserna. (Nationalmusei årsbok 1919, sid. 45.)
 FOLCKER, E. G.: En okänd svensk fajansfabrik [Vänge-Gustafsberg]. (Nationalmusei årsbok 1920, sid. 1.)
 INDEBETOU, G.: Fredriksdals porslinsfabrik. (Sv. Slöjdfören:s tidskrift, 1905, III: sid. 4.)
 LOOSTRÖM, L.: Till den gamla Ulfundafabrikens historia. (Sv. Slöjdfören:s tidskrift, 1907, sid. 42.)
 LOOSTRÖM, L.: K. K. Hunger, en av grundläggarna av Rörstrand. (Sv. Slöjdfören:s tidskrift, 1910, II: sid. 58.)
 STRÅLE, G. H.: Rörstrands historia och tillverkningar, 1879.
 STRÅLE, G. H.: Mariebergs historia och tillverkningar, 1880.
 WALLIN, S.: Fajansstillverkningen vid Päljö. (Kulturhistoriska Helsingborgs-studier, 1918, sid. 125.)

TENN.

- BÄCKSTRÖM, A.: Nordiska Museets utställning av svenskt tenn 1919. (Sv. Slöjdfören:s tidskrift, 1919, sid. 63.)
 WALLIN, S.: Den Löwenadlerska tennsamlingen i Nordiska Museet (Fataburen 1919, sid. 81.)

TEXTILIER.

- BÖTTIGER, J.: Svenska statens samling af väfda tapeter, 1895—1898.
 BÖTTIGER, J.: Väfda tapeter. Katalog öfver tillfällig utställning i Nordiska Museet 1902.
 BÖTTIGER, J.: Två tapeter efter Dürer. (Fataburen 1914, sid. 65.)
 HENSCHEN, INGEGERD: Svenska sidenvävnader från 1700-talet. (Sv. Slöjdfören:s tidskrift, 1921, sid. 73.)
 MEJBORG, R.: Hvad är på tapeten? (Samfundet för Nordiska Museets främjande, 1885, sid. 85.)
 THORMAN, ELISABETH: Äkta spetsar, 1913.
 WALLIN, S.: Siden-droguet, en notis till 1700-talets svenska sidenfabrikation. (Rig, 1920, sid. 53.)

PERSONREGISTER.

Siffrorna hänvisa till sida i texten.

- af Acrel, Ol.: 91
 Adelcrantz, C. Fr.: 50, 90
 Adlerstam, C. G.: 49
 Adolf Fredrik: 37, 41, 50, 63, 66
 Afzelius, A. A.: 101.
 L'Ainé, Petit, urmakare: 82
 Akrel, C. Fr.: 91
 Almgren, K. A.: 126, 134
 Almqvist, L.: 126
 Almqvist, C. J. L.: 117
 Alströmer, Jonas: 49
 Andersson, G., målare: 101, 108
 Andersson, Hilda: 126
 Andersson, J. A.: 117
 Andersson, Maria: 117, 126
 Andersson, N.: 120
 Angerman, A.: 38
 Angerman, Brita Lisa: 38
 Anthony, S.: 96
 Arenius, O., målare: 35, 50, 63
 Arfwidsson, N.: 78
 Arfwidsson, Anna M.: 101
 Arwidsson: 78, 130
 Asplind, hovmålare: 110, 112
 Aspling, Margrete: 105
 Aurelianus, kejsare: 6
- v. **B.**, B.: 99
 Banér, Axel: 12
 Bechlin, O. A.: 117
 Behm, Brita: 63
 Behm, Sara: 26
 Bellman, C. M.: 77
 Benckert, K. H., snickare: 130
 Bérain: 29
 Berch, A.: 41
- Berg, Emelie Fr.: 105
 Berg, Nils, urmakare: 46
 Berggren, P., målare: 116
 Bernegau, J. H., guldsmed: 23
 Berger, J. C., målare: 117
 Bergs, J., guldsmed: 85
 Bernadotte: 93
 Berthevin: 38, 40, 59
 Beskow, B., stältsare: 131, 132
 Bielke, H.: 4
 Bielke, Karin: 12
 Bielke, N. P.: 3
 Bielke, P. T.: 3
 Björk, J., målare: 50, 70
 Björnhufvud: 60
 Blanche, A.: 123
 Blom, C. H., snickare: 94, 120
 Boberg, A.: 134
 Boberg, F.: 134
 Bock, Lindorm: 14
 Bock, Sv. L.: 14
 Bohnsack, M. E., f. Næsmann: 50
 Boije af Gennäs, Fr.: 70
 Boman, C. J.: 126
 Bomansson, Samuel, spegelmakare: 46
 Bonde, C.: 12
 Bonde, N.: 60
 Boström, Chr. J.: 115
 Brahe, Joakim: 5
 Brander, Fr., målare: 66
 v. Braun, Maria: 21
 v. Braun, W.: 126
 v. Breda, C. F., målare: 93, 100, 101, 106
 v. Breda, L.: 29
 Bredman, J.: 98
 Bremer, Fredrika: 112
- Brenner, Sofia El.: 29
 Brolin, J.: 77
 Broman: 42, 50
 Buchholtz, G.: 19
 Ekerman, Catharina M.: 78
 Ekström, C. F., snickare: 108
 Ellerhusen, J., guldsmed: 23
 Engström, M., snickare: 56
 Ernst P., urmakare: 47, 74
 Ernström, Sophie M.: 85
 E. T., sign. å stol: 30
 Eugenie: 126, 130
 Eurenium, W. A.: 126
 E. W., stämpel å stol: 18
- Fahlgrén, A.: 134
 Fahlström, A., fajansmålare: 32
 Falén, G. A., stölmakare: 112
 Femlöf, O., guldsmed: 59
 Fick, J., guldsmed: 86
 Fleming, Anna: 60
 Flodin, C. F., stölmakare: 68
 Flodin, C. G.: 101
 Fogelmarck, Ulrika: 120
 Forsberg, P. N.: 91
 Forssell, V., målare: 130
 Foug, Elsa: 78
 Fredholm, J. G.: 117
 Fredman, A., urmakare: 33
 Fredrik I: 29, 34, 36, 37, 44
 Fredrik Adolf: 55, 90
 Fränkel, miniatyrmålare: 91
 Fyrvald, C. G., spegelfabrikör: 73
- Candid: 76
 Cantzler, J. O., målare: 134
 C. A. S., sign. å stol: 59
 C. E., signatur å vaxpoussering: 91
 Cedergren, I. T., urmakare: 105
 Cederhielm, G. L.: 117
 Cederström, Th.: 2
 Cella, A.: 85
 af Chapman, F. H.: 76, 78
 Chapis, ebenist: 112
 C. L. N. — se Linning.
 Cronhjelm: 78
- Dahlberg, N.: 72
 Dahlgren, C. M.: 102
 Dahlin, N., snickare: 81
 Dahlström, G., skomakare: 116
 Dahlström, S., guldsmed: 69
 D. E. S., märke å muff: 89
 Desideria: 105, 116
 Didron: 39, 63
 Drake, H. L.: 37
 Drake af Hagelsrum: 42
 Drysenia, Christina: 19
- E. B., monogram å glas: 37
 Echter, J., biskop: 13
 Eckstein, J. C., snickare: 68
- Fähræus, C. N.: 78
 Fårsmän, I. L., snickare: 108
 Fägerplan, A. J., målare: 101
- Gadolin, V.: 78
 Gahn, J. G.: 102
 Garibaldi: 123
 Gillberg, J., miniatyrmålare: 91, 101
 Grip, C.: 33
 Grip, Elisabeth: 4
 Grästen, C. G.: 75
 Grönvall, J. P., stölmakare: 111
 Gustaf I: 5, 63, 66
 Gustaf II Adolf: 14
 Gustaf III: 42, 64, 66, 68, 70, 72, 74, 75, 77, 79, 82, 85
 Gustaf IV Adolf: 77, 87, 90, 91, 106
 Gustafssköld, G.: 70
 Gyllenberg, P., snickare: 57
 Gyllenberg: 42
 Gyllenberg, C. A. D.: 101
 Gyllenberg, Elisabeth: 63
 Gyllengahm, Ulrika M.: 91
 Gödecke, J.: 100
 Göthe, Maria G.: 100
- Hagbergh, C. Fr.: 78
 Hallgren, L.: 98
 Hallman, D. Z.: 66
 Hammarström, J., stölmakare: 105
 Hammer, Chr., guldsmed: 122
 Hansson, A. J., målare: 90
 Hassell, C. L.: 108
 Hassell, J. F.: 108
 Hassell, Sofia C.: 108
 Haupt, G., snickare: 66, 67, 70, 71, 72
 Hazelius, A.: 109
 Hebbe, P. B.: 91
 Heckens, P., silhuettör: 91
- Hederskiöld: 37
 Hedvig Eleonora: 21, 22, 23, 24
 Hedvig Elisabet Charlotta: 96
 Hellichius, G.: 70
 Hellman d. y., A., stölmakare: 111
 Hellman, J. O.: 88
 Hellström, Anna Elisabeth: 78
 Hellström, E., urmakare: 97
 H E R S — se Hedvig Eleonora
 Hertzer, Lotten: 126
 Hesse, J., litograf: 126
 H. H., bokbindare: 13
 Hillebrandt, målare: 5
 Hilleström, Charlotta U.: 93
 Hilleström, P., målare: 90, 93
 Hoff, Casten: 25
 Hoffmeister, S.: 102
 Hogenschild, Anna Clementsdotter: 4
 Hollst, C., snickare: 110
 Holm, E., stölmakare: 66
 Holmberg, A. E.: 120
 Holmberg, Carin: 107
 Holmberg, E., guldsmed: 69
 Horn: 83
 Horn, Cl. Chr.: 4
 Horn, Margareta: 19
 Hornbein, G., bokbindare: 14
 Horngrén, L. G., litograf: 126
 Hovenskiöld, J., urmakare: 48
 av Hoya, J.: 5
 Hultgren, S., guldsmed: 113
 Hultstén, J., snickare: 67, 71
 af Huss, M., silhuettkonstnär: 117
 Hård, Karl: 11
 Hägg, J., tecknare: 126
 Högländer, J. E., stölmakare: 72, 110

- I. B., stämpel å stol: 18
 Ibsen, H.: 117
 I. M., sign. å stol: 68
 I. V., sign. å stol: 30
 I. W., märke å stol: 21
 Iwersson, Gottlieb, snickare: 84
- v. Jacobsson, Anna M.: 101
 v. Jacobsson, Catharina M.: 78
 Jansson, P. D.: 120
 Jansson, Ulrika: 120
 Johan III: 5
 Jolin, J.: 114
 Josefina: 99, 106, 117
 Jung, M., anläggare av glasbruk: 36
 Järta, H.: 105
- Kagg, Beata: 22
 Kantenitz, H., snickare: 7
 Karin Nilsdotter: 3
 Karl IX: 2, 5, 7
 Karl X Gustaf: 21, 25, 130
 Karl XI: 19, 20, 25, 36
 Karl XII: 18, 20, 29, 31, 32, 34, 35, 36, 37
 Karl XIII: 77, 82, 100
 Karl XIV Johan: 93, 96, 101, 104, 105, 112, 114
 Karl XV: 121, 126
 Karl August: 101
 Karl Fredrik av Holstein: 19
 Keith, Anders: 4
 Kelson, K., guldsmed: 60
 Kistner, Tekla: 134
 Klopper, J., målare: 35
 Knigge, Sofia M.: 63
 v. Knorring, B. W. H.: 101
 Koch, J., urmakare: 24
 Kock, J., urmakare: 74
 Kolding, P. J.: sen, bildhuggare: 9
 Koskull, A.: 36
 v. Krafft, D.: 19, 29
 Krafft d. ä., P., målare: 82
 Kristina av Sverige: 14
- Krumme, Kerstin: 4
 Kullberg, Chr., guldsmed: 86
 Kullman, H., urmakare: 24
 Kurck, G.: 22
 Kurck, Hedvig M.: 42
 Kyle, Anna: 12
 Kyle, Beaat: 11
 Köhler, N., snickare: 45, 56
- Lafrensen d. y., N.: 78
 Lagerborg, D. O.: son: 35
 Lagerfelt: 39
 Lagermarck, Johanna: 42
 Lampa, J., guldsmed: 60
 Lampa, C. P., guldsmed: 98
 Larsson, A.: 5
 Larsson, C., målare: 130
 Léauté, J., målare: 101
 Le Clerc, urmakare: 97
 Lehmann, C. P., målare: 106, 116, 120
 Leijonhjelms, D. H.: 38
 Leijonhufvud: 12
 Leijonhufvud, Margareta: 5
 Leijonhufvud, Brita E.: dotter: 5
 Lemoine, V., målare: 101
 Lemon, C., guldsmed: 32
 Lenngren, A. M.: 79, 84, 102
 Leuhusen, A., målarinna: 134
 Lilje: 16
 Linnell, A., guldsmed: 32
 v. der Linde, L.: 25
 Lindegren, Amalia, målarinna: 126
 Lindgren d. y., E., urmakare: 55
 Lindgren, J., stoltmakare: 81
 Lindgren, O. C.: 118, 120
 Lindholm, L. A. målare: 126
 v. Linné, C.: 29, 58
 Linning, C. A.: 96, 97, 98, 106
- Linning, Chr., snickare: 45, 52, 57
 Loffman, I.: 33
 Lovisa, drottning, 121, 125, 126
 Lovisa, prinsessa: 126
 Lovisa Ulrika: 37, 55, 62, 63, 66
 Ludvig XIV: 19, 29, 52
 Lund, N., guldsmed: 60
 Lundberg, G., målare: 50, 82
 Lundberg d. y., M.: stoltmakare: 111
 Lundberg d. ä., M., stoltmakare: 73, 92, 111
 Lundelius, A., snickare: 92
 Lundén, L., spegelmakare: 85
 Lundqvist, A., guldsmed: 96
 Lundstedt, A., urmakare: 97
 Löfgren, P.: 78
 Löwengren, G. M.: 101
 Löwenhjelms, G. C. F.: 106
- Makart: 129
 Malm, P., urmakare: 52
 Malmqvist, C.: 126
 Malmstedt, J., guldsmed: 86
 Malmström, C. G.: 131
 Martin, E., målare: 70, 85
 Masreliez, L.: 72
 Mattsson, A. E., snickare: 134
 Mazér, C. P., målare: 117
 Meijens d. y., M.: 19
 Mellström, C., målare: 117
 Meunier, N., spegelmakare: 66
 Momma, Elsa: 78
 Mozart: 108
 Müller, Carolina Fr.: 79
 Möllenberg, S., guldsmed: 114
 Möller, A.: 35
 Mörck, C. Fr., målare: 66

- Näsman — se Bohnsack
 Napoleon: 95, 97, 122
 Nettelblad: 91
 Nordberg, G.: 126
 Nordberg, Hilda: 126
 Nordenberg, B., målare: 126
 Nordenskiöld, E. O.: 134
 Nordgren, C. W., målare: 117, 126
 Nordin, Lars, snickare: 45, 55
 Norlund, C. F.: 126
 Norlund, Elisabeth: 135
 Norlund, Lotten: 126
 Norman, E., urmakare: 47
 Norstedt, J. F.: 85
 Novosadi, S., guldsmed: 33
 N. P. H., signatur å oljeporträtt: 126
 v. Numers, L.: 35
 Nussbaum, I., vapensmed: 47
 Nützel, J., guldsmed: 23
 Nyberg: 101
- Ohlin, P., guldsmed: 87
 Osbeck, C. G.: 116-7
 Oscar I: 105-6, 112, 126
 Oscar II: 132, 134, 135
 Otter, N.: 101
 Otter, Ulrica C.: 101
 Oudry: 52
 Oxehufvud, B. O.: son: 4
 Oxehufvud, O. A.: son: 4
 Oxenstierna, A.: 9
 Oxenstierna, Elisabeth: 12
 Oxenstierna, Sigrid: 14
- Palander, Louis: 134
 Palm, G. W., målare: 130
 Palmquist, M.: 37
 Pasch d. y., L., målare: 70
 Paschi, Ulrika Fr.: 63, 66
 Persson, J.: 60
 Pesne, A., målare: 50
 Petters, H., guldsmed: 23
 Pihlträ, Anna Maria: 33
 Piper: 36
- Polhammar, A.: 29
 Polhem: 28
 Posse, Harald: 21
 Posse, Nils: 9
 Precht, B.: 22, 29, 31
 Proserpina: 110
 Prutscher, M., urmakare: 24
 Putbus, Ulrica W.: 106
 Pyott, W., målare: 93
- Qvarnberg, L., snickare: 109
- Ravrio, bronsgjutare: 114
 Rehn, J. E.: 39
 Reimers, J. H., snickare: 45
 Retzia, Helena: 35
 Reuze, Fr.: 46, 57
 R. H., sign. å stol: 30
 Ribbing, Maria: 21
 Ribbing, Märta: 14
 Ribbing, Sven: 12
 Richman, O. F., kopparslagare: 113
 Richter, C., guldsmed: 23
 Rodecon, Gustava S.: 101
 v. Rohr, Sofia El.: 35
 Ron, miniatyrmålare: 117
 Ronander, J., guldsmed: 60
 Rosenberg, J. P., snickare: 68
 Rosenblad, M.: 78
 Rosenhane, Kristina S.: dotter: 12
 Rossi, J. F., sign. å barometer: 68
 Roström, P., målare: 63
 Rota, G., målare: 101
 Rothlieb, G. F.: 35
 Ruuth, G. S.: 50
- Sahlgren, N.: 62
 v. Saltza, C. F., målare: 130
 Sander, Fr.: 130
 Sandberg, C. P.: spegelmakare: 94
 Sauer, I., guldsmed: 60
 Sauter, F. I., urmakare: 97
- Sauter, I., guldsmed: 69
 Schagerström, Johanna M.: 93
 v. Schantz, Anna Fr.: 63
 Scharén, H., guldsmed: 69
 Schedvin, D. M.: 101
 Scheffel, J. H., målare: 49, 50
 v. Scheiding, Magdalena Chr.: 37
 Schirmer, keramiker: 87
 Schoelcher: 96
 Schröder, G. E. målare: 35
 Schutz, M., urmakare: 13
 Schütz, S.: 63
 v. Schwerin, C. Ph. F.: 106
 v. Schwerin, Hedvig: 40
 Serenius, J. F., minor: 55
 Sergel, J. T., skulptör: 70, 77, 79, 82, 110
 Sickman, G. F., guldsmed: 59
 Silfversparre: 50
 v. Sivers, H. J.: 35
 Siölin, J., snickare: 111
 Sjögren, Maria Ch.: 120
 Sodenstjerna, Johan: 21
 Sofia: 132
 Sofia Albertina: 66, 67, 68, 81, 82, 89
 Sofia Magdalena: 62, 70, 77, 79, 82, 96
 Soop, G.: 19
 Soop, M.: 12
 Sparrar: 3
 Sparre, Beata: 12
 Sparrgren, L., målare: 101
 Sperring, A. C.: 70
 Staaff, C., målare: 126
 Staël von Holstein: 36
 Stake, Anna: 9
 Stammer, guldsmed: 32
 Steffens, Margareta L.: 117
 Steinfors, J., guldsmed: 47
 Sten, H., fajansmästare: 69, 74
 Stenbock, Christina Catharina: 16

- Stenbock, Gustaf: 14
 Stenbock, G. O.: 16
 Stenbock, G. Oson: 5
 Stenbock, Margareta: 14
 Stenström, N. P., snickare: 72, 81
 Stjerna, Ingrid A: dotter: 4
 Stjerna, Kerstin M: dotter: 4
 Stjernefelt, K. K.: 42
 Streng, J. J., målare: 50
 Strowalt, keramiker: 87
 Ström, E. C.: 93
 Stuart, Ulrika E.: 37
 Sture, Anna: 4
 Sture, 5, 39
 Ståhl, E., stolmakare: 82
 Stålbom, J., målare: 35
 Stäck, J. M., målare: 117
 Sundberg, E., urmakare: 48
 Sundblad, J.: 117
 Suther, P., guldsmed: 74
 Swartz, D., målare: 35
 Svedberg, J.: 26
 Svedelius, Greta L.: 101
 Svedenborg, E.: 26, 63, 66, 93
 Svedenstjerna: 39, 40
 Söderlund, J., skomakare: 116
 Söderström, C. P., snickare: 121
 Tautz, H., förgyllare: 113
 Tessin: 43, 120
 Theilland, K., snickare: 112
 Thelott, Ph. J., urmakare: 13
- gravör m. m.: 23, 24, 38
 Thiel, J. H., snickare: 30
 Thorn, M. F., urmakare: 13
 Thunberg, C.: 93
 Thörne, A., målare: 130
 Tolfström, C., snickare: 92
 Torpadius, Lars: 19
 Torstensson, A.: 16
 Torstensson, L.: 15
 Tungelfelt, N., miniaturkonstnär: 34
 Törnsten, M. G.: 126
- Udbye, J. A: son, snickare: 107
 Ulrika Eleonora d. y.: 29, 34, 36, 37
 Ulrika Eleonora d. ä.: 19
 d'Uncker, K. H. L., målare: 126
 v. Uslav, Marianne: 91
- Wachtmeister: 32
 Wadström, C. B.: 93
 Wadström, C. J., stolmakare: 92, 93
 Wagenfelt, H.: 42
 Wallenbergh, J. A., målare: 126
 Wallencreutz, O.: 78
 Warodell & Co: 127
 Vasa, Margareta E: dotter: 5
 Wasserman, J. C., guldsmed: 61
 Watteau: 49
 Way, J., målare: 101
- de Weidenhjelm, Henriette U.: 92
 Weinberg, H. C. D.: 126
 Weinberg, M. G.: 126
 Wellenius, E., urfabrikör: 74
 Wennberg, T. G.: 90
 Wennerberg, G. G: son: 131, 134, 135
 Wessman, urmakare: 97
 Wideman, J., urmakare: 24
 Widström, U. C.: 91
 Viertel, C. F., målare: 101
 Winge, M. E. målare: 130
 Wirgman, A., guldsmed: 32
 Wittkopf, H., guldsmed: 61
 Vogell, N., urmakare: 48
 Wrangel, Hans: 14
 Wählin, Maria: 117, 126
- v. Yxkull, D.: 35
- Zachau: 87
 Zenobia, drottning: 6
 Zethelius, P., guldsmed: 86, 87, 95
 Zoll, E., målarinna: 130
 Zoll, K., målare: 117
 Zorn, A., målare: 130
- Åberg, D., urmakare: 57
 Öhrmark, E., stolmakare: 105, 109
 Österlind, J. A., snickare: 113
 Österman, E., målare: 135

Publikationer,

utgivna av Nordiska Museet.

- Fataburen**, kulturhistorisk tidskrift, utgiven sedan 1906. Årligen fyra häften med bilagor. Pris pr år 10 kr. Årg. 1906—1919 5 kr. pr st.
- Meddelanden från Nordiska Museet.** 1881—1903.
- Bidrag till vår odlings häfder**, 1—10. Sthlm 1881—1910. Pris 75 öre till 3 kr.
- Afbildningar af föremål i Nordiska Museet.** 1—7. Pris 1 kr. 50 öre pr häfte.
- Bilder af utställda föremål**, utgifna af Sune Ambrosiani. 300 ill. Pris 1 kr. 50 öre.
- Svensk Fornro och Folksed i bild och ord**, af N. E. Hammarstedt, Sthlm 1920, häft. 1. Pris 5 kr. 50 öre.
- ## Publikationer,
- utgivna genom Nordiska Museet eller behandlande föremål inom Nordiska Museet.
- Wistrand, P. G., Svenska Folkdräkter.** Sthlm 1907. Pris 20 kr.
- Upmark, G., Möbler i afdelningen för de högre stånden.** 100 planscher, däraf 16 i färg. Sthlm 1913. Pris inb. kr. 32: 50.
- Wallin, Sigurd, Seglora kyrka på Skansen.** Sthlm 1918. Pris 4 kr., i bokhandeln 5 kr.
- Erixon, Sigurd o. Kjellberg, Sven T., Svensk byggnadskultur, I. Ronneby byggnadshistoria.** Sthlm 1918. Pris 15 kr.
- Sidenbladh, Elis, Urmakare i Sverige under äldre tider.** Illustrerad. Sthlm 1918. Pris 8 kr. Slutsåld.
- Keyland, N., Julbröd, julbockar och staffansång.** Sthlm 1919. Pris 25 kr.
- Keyland, N., Svensk allmogekost, I och II.** Sthlm 1919. Pris 25 och 20 kr.
- Cederblom, Gerda, Svenska allmogedräkter.** 96 plancher, däraf 48 i färg. Sthlm 1921. Pris 18 kr.
- Asplund, Karl, Julius Kronbergs atelier och efterlämnade arbeten.** Illustrerad. Sthlm 1922. Pris 5 kr.